

2

С. 1010
Б. 72

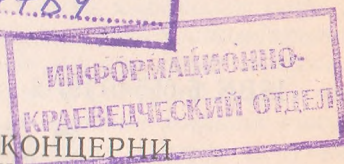
Камбараалы Бобулов

С кырг
Б.72
Камбаралы Бобулов

Арман китеп

«АКЫЛ» МАМКОНЦЕРНИ
БИШКЕК 1997

✱

Бобулов Камбаралы.

Б—72 Арман китеп: Ырлар. / Баш сөзүн жазган филология илимдеринин доктору, Кыргыз Республикасынын Индиядагы элчиси О. Ибраимов / Сүрөтчүсү Б. Жайчыбеков. — Б.: «Акыл» мамконцерни, 1997. — 208 б.

ISBN 5-655-01197-2

Камбаралы Бобулов — өзүнүн мөлтүр поэзиясы, курч адабий сын, публицистикасы жана талыбаган коомдук ишмердиги менен кыргыз журтчулугунун урмат-сыйына татыган абройлуу инсан. «Арман китепке» анын мурда-кийин жазылган жаңы ырлары жана атактуу «Лалахан казалдары» кирди.

Китеп Кыргыз Республикасынын Президентинин социалдык фондунун жардамы менен акындын 60 жылдык мааракесине карата жарык көрдү.

4702300200

Б — М 415 (11)—97 кулактандыруусуз. ББК 84 Ки 7—5

ISBN 5-655-01197-2

© «Акыл» мамконцерни, 1997

© Камбаралы Бобулов, 1997

МАХАБАТ АРАЛЫ, ЖАРАЛУУ ЖҮРӨК, КАГАЗ ЖАНА КАЛЕМ

Эстеттип көрүңүз: баш-аягы көрүнбөгөн даркан жол... Жол үстүндө кайдадыр бир таарпты көздөй сапар улап бараткан сан миң эл. Токтомой, жарым ирмемге тыным алмай деген жок... Мезгил сабалайт, турмуш камчылайт. Алыкул айткандай, бараар жери, түшөөр үйү барчылап, өмүр дайрасында калкылдап аккан адамзат...

Бирок эң кызыгы, эң табышмактуусу ушу: улуу көчтө бараткан ар бир инсан — ар башка тагдыр да, ар башка дүйнө. Башкача айтканда, адамзат космосу. «О, опосуз дүйнө» деп бир жагынан философтор онтойт... Ошол опосуз дүйнөдө заманыбыздын ысыгына күйүп, суугуна тоңуп дегендей, мына биз да жүрүп келебиз. Кыргыз маданияты кыйын заманга тушугуп, байманасы жаңы ташып келаткан улуттук интеллигенция өткөөл замандын өргүнө чарпылып, өтө кыйын акыбалда турган кели. Ушул кырдаалда алды менен айлана-төгсөргөндөгү өнөр адамдарына, чыгармачыл адамдарга көз салат экенсиң. Анткени бүгүн алардын ар бири биз үчүн кымбат, ар бири өз чама-чаркына жараша ошол улуу көчтүн, анын ичиндеги кыргыз көчүнүн көр-

күн чыгарган, биздин доор, биздин мезгил жөнүндөгү ырды ырдаган инсандар эмеспи.

Азыркы кыргыз маданиятынын көчүн улаган ошондой азаматтардын арасынан мага бир инсандын, бир замандаштын карааны алыстан бөлүнүп көрүнөт. Ал Камбаралы Бобулов. Калкыбызда Камбаралы ага аттын кашкасындай таанымал. Эл алдында өтөгөн ошончолук кызматы да бар. Көпчүлүк аны Бобулов деле дебейт, жөн эле Камбаралы же Камбар деп сүйлөшөт. Анткени кыргызда ичинен жактырып, мээри түшкөн адамды ошентип өз атынан чакырат, жалган официозду жакын жолотпойт. Анан калса Камбаралы агабыз айрыкча 90-жылдарда абдан коомдук кадыры өсүп, эл сөзүн сүйлөп, эл таламын талашкан ишмер катары катуу таанылбадыбы.

Бирок Камбаралы Бобулов баарыдан мурун жазуучу, белгилүү адабиятчы кезинде жазуучулар чөйрөсүндө далай чаң салган таасирдүү сынчы, акын, прозаик, котормочу.

Эсимде: 60-жылдардын этеги болсо керек эле, биздин муун мектепте окуган кездер. Жааштар арасында абдан популярдуу «Ленинчил жаш» гезитинде бир ыр жарыяланды. Окуп алып ыраазы болдум, авторун карасам Камбаралы Бобулов экен.

Коркпоймун уу жыландын чагышынан,
Жолборстун ай чапчыган дабышынан.
Душмандын кылыч менен чабышынан,
Коркомун күнү-түнү жакам кармап,

Туулган эне каргышынан.

Коркпоймун ажыдаардын айбатынан,
Кекенен сансыз жоонун дооматынан,

Көз салса тик барууга мен батынам,
Коркомун көз жаш төгүп, жер кучактап,
Ата журттун наалатынан.

(«Махаббат аралы» ыр китеби 44-бет, «Кыргызстан» басмасы 1971-жыл)

Азыр карап көрсөм бул ыр чынында да Бобуловдун мыкты ырларынын бири экен. Андан кийин Кикең далай китептерди чыгарды, диссертация жазды, макалалар иштеди, котормо жазына да көп убактысын бөлдү. Айтор, эмне билгенин, эмне сезгенин, жүрөгү туйганын, жан дүйнөсү жактырып кумарланганын ар кандай формада кагазга түшүрдү. Албетте, жазгандарынан баары эле шедевр болгон жок, окуган элдин эсинде калгандары да, калбагандары да болду: «сапат белгисин» китептеринин баарына эле басуу атүгүл юбилейлик макала жазганда да кыйынчылыкка турмак... Тилекке каршы, адабият, чыгармачылык деген иштиндей, чапчыганда эле бөрү чапчыган буудайыктар, чү дегенде эле топ жарып чыга калган Аккуда буудандар тегерек-четибизде сейрек болбосо жокко эсе, Француздар айткандай, се-ла-ви, турмуш деген иштиндей...

А бирок Казбаралыны Камбаралы кылган бир наалат касиети, анын каламынан чыккан ырлардагы бир өзгөчөлүк сапатты бөлүп көрсөтсө болбойт. Кудай астында ар ким көкүрөк черин, жан сырын жаап жаныра албаган сыңары, Бобулов да калам кармаганда, айрыкча ыр жазганда, эч кимге айтпаган арманын, коодонун тиреген махабаттар тарыхын ырдайт. Бобуловдун ыр дүйнөсүнүн адреси, кыскача мүнөздөмө координаты бу: не бир Махабат аралы, анда Мажнун болуп ак урган

жаралуу жүрөк, анан, албетте, кагаз жана калем.

Жашаган турмуш кандай болсо, ырдаган ыр да ошондой чыгат. Ырас, уйкашкандын баары ыр эмес, калем кармап, китеп чыгаргандын баары эле жазуучу атана албайт. Анткени поэзия — адегенде өнөр жемиши, кылдай кыйкым кетирбеген таланттын кылдат туундусу. Табият жарыктык кээде бирөөгө төөдөй жүрөк берип, теменедей талант бербей коюшу мүмкүн, анда буркан-шаркан түшкөн эмоцияны, Көкөмерендей күрпүлдөгөн монологдорду окуйбузда, ал эмоциялар талант жараткан, татына формаларга чөгөрүлбөй, дал өнөргерчилик жагынан караманча жайдакталганына ичибизден кейип тим болобуз. Тескерисинче, да болот. Талант бар да, талпынып соккон жүрөк жок, тарыхка үндөш тагдыр жок...

Камбаралы Бобуловдун «Махабат аралы» ырлар китеби поэзия күйөрмандарына таанымал китептердин бири. «Уйкусуз түндөр» да ишүл катарда турат. «Жүрөк сырларым» — бу да чыныгы акындык жүрөктөн жарылып чыгып, бир армандуу ашыглыктын поэтикалык тарыхына айланган таамай китеп. Дагы баса белгилеп кетсем ашык болбос: бул китептер Камбаралы Бобуловдун акындык талантынын эң эле ирдүү жемиштери, өз учурунда татыктуу баасын албаса да, өзүнчө окуя, учур поэзиясындагы урунттуу мисал катары аты калган китептер.

Бобулов бир кезде проза жагында да иштеп, азыркыга чейин адабият тарыхчыларынын оозунан түшпөс «Түштүк кызы» повесттин жаратты. Повесть өз учурунда кызуу сөзгө алынып, ошо кездеги адабий контекстте жа-

шоого жаңы көз карашы, турмуш коллизияларын жаңыча көркөм анализге алууга астейдил аракетин менен эсте калган эле. Ч. Айтматовдун «Жамийласы» менен ичкертен үн алышкан, окуялары кенен этикалык ракурста, моралдык позицияда кароо далалаты «Түштүк кызылдын» автору заман импульстарын зирек баалаган келечектүү жазуучу экенин көрсөткөн. Эмнегедир ошондон кийин (менин билишимче) Бобурлов прозага кайра кайрылып келген жок.

Бирок коомдун пикир деген кызык нерсе болгон Бобурловдун көпчүлүк психизинен акын же кара сөзгү эмес, абройлуу адабиятчы, бир кезде жана кариш чыккан принципалдуу сынчы катары тааныйт. Чынында да адабий таанышуу жана сын жазында Камбаралы аганын жасаган барандуу эмгектери бар. Баарынан биринч, анын 50—70 жылдарда, андан кийин жазган бир катар эмгектери азыр да эскире элек: бир далай байкоо-тыянактары, жасаган анализдери, аргументтер тизмеси, таянган методологиясы азыр деле орундуу, азыр деле ишенимдүү. Көкөң социалисттик реализм кыргыз прозасынын кыртышында качан үрөн болуп себилген, көк майса болуп көгөрүп — көктөп чыкканын далилдейм деп далай эмгек кылды, далай замандаштары менен жылдап «жакаланган» узак жылдарга созулган кайым айтыштын азабын куп эле тартты. Бирде кадимкисиндей авторитеттүү булактардан алынган аргумент-цитаталар менен күпүлдөп жер сабаса, бирде «бурмалоо», бурамалоо жана бурамалоо» деп кудайга үнү жетип безилдеди...

Эмне дейсиң, сын, илим, айрыкча адабият

таануу илими деген ушундай нерсе: кимдин логикасы күчтүү болуп, тили чечен, кругозору кенен болсо, мөрөй ошонуку болуп кете берет. Бу биздин тармакта илим кай жерден бүтүп, сөз өнөрү, искусство кай жерден жүктү оодарып кетээрин эч ким билбейт. Приватташтырып алган чындык эч кимде жок.

Ошентсе да кыргыз прозасынын тарыхый өнүгүшү, анын урунттуу мисалдары, чыгаан фигуралары жөнүндө Камбаралы Бобулов көп жазды, адистер азыркыга чейин сөз кылган кандидаттык диссертация коргодү, монография чыгарды. Тилекке каршы, коомдук ишмер, саясий фигура катары чапкылап, өйдө-төмөн сүрүлүп, бир топ авторитеттүү «үстөлдөрдү» узакка чейин кучактайм деп жүрүп, андан да салмактуураак, андан да фундаменталдуу эмгектерге буюмасы келбеди. Ырас, чоң, кичине макалалар, баш сөз, этек сөздөр, кайым рецензия ж. б. у. с. көп эле жазылды, баары эле бул же тигил китебине кирди.

Мынча болгондон кийин, адабиятчынын бир эмгегин бөлүп айта кетпесем адилеттик болбос... «Махабат аралынын» автору адабиятта да махабат менен жашаган адам. Адабиятчынын асман астын-үстүн болсо да айныбас, атам десе да алмашпас махабатты — Алыкул Осмонов. Бобулов атактуу акынды орусча чыгарып, «Библиотека поэта» деген айтылуу сериядан орун алышы үчүн абдан чоң иш кылды. Бир катары мазмундуу баш сөздөр жазды, томдорду тиешелүү коментарий менен жабыш үчүн эрикпей отуруп орус публикаторлоруна көмөк көрсөттү. Мына азыр Алыкул улуу плеяданын катарына кошулуп, орусчага кото-

рилган орошон поэзиядан өзүнө тушташ ордун тапты.

Кыскасы, кыргыз көчүндө, анын ичинде киники отуз-кырк жыл ичиндеги адабий көчкө Камбаралы Бобулов калыбынан жазбай, катарынан калбай, махабаттуу жүрөгү менен адабиятка арзып, адабияттын булак башы болгон турмушка, турмуштун тунук дөөлөттөрүнө баш уруп, ыйманын сатпай, жүзүн жоготпой, өзү чапкан жолу менен өрмөлөп кетти. Адабий жемсөөсү даде болсо курместей...

Жолуңуз узак болсун, Камбар ага.

Осмонакун ИБРАИМОВ

Нью Дели, Индия.
1996-жыл, август.

Э Л И М Б А Р

Ала Тоо гөөхар таштанбы.
Ойлосом ысык жаш тамды.
Аймагың бүткүл кучактап,
Жүрөккө кысып жатсамбы?..

Ысык Көл тунук жаштанбы,
Эстесем мелт-калт жаш тамды.
Толкунун бекем кучактап,
Түбүндө уктап жатсамбы?..

ЭЛИМ БАР

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Жампийбы-жакшымынбы сенин балаң.
Тилегим эңсегеним дилимдеги,
Эч качан тийбесе деп сага жалаам.

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Кариан түп бороонунда күйүп-жанам.
Бапкылар тартуу кылсын алтын сарай,
Барбаймын мага дары сенин абаң!

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Отунду өзүм алып, өзүм жарам.
Кокустун мен тузуңа шек келтирсем,
Мен эмес, бүт уругум болсун арам!

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Ар кандай азабыңа шыдыр барам,
Кокустан коркок болуп жер каратсам,
Түкүрүп каргыш айтсын жети балам!

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Дайыма сенин жараң — менин жарам.
Дүйнөсү кереги жок башкалардын,
Адашып Ала Тоодон кайда барам?

Мен сенден — элим сенден кантип танам,
Бактым бар — баркың менен канат кагам.
Эгерде эне тилим унутулса,
Анда мен ырлар жазып эмне кылам?

Элим бар — төбөсүндө көкмөк асман,
Тоолору көк асманга кучак жазган.
Мен бармын — элим барда дайым бармын,
Түйшүгүн түп көтөрүп өңдөн азган!

Элим бар — таалайым бар арылбаган,
Таш бороон, кыш бороондо жазылбаган.
Кыргызстан — чоң Мекендин бир өкүлү,
Тайманбай үнүм чыгат карылдаган.

* * *

Кайда жүрсөм — калкым сенсиң,
Баасы бүткүс наркым сенсиң.
Күн нурундай өмүр берген,
Кыргыз элим — жаркын сенсиң!

Кайрат берген элим сенсиң,
Тоо көтөрткөн белим сенсиң.
Өмүрүмдү куунак кылган,
Жаным сенсиң, демим сенсиң!

ЭЛИМ ДЕСЕМ

Элим десем — үнүм жетет асманга,
Эрким жетет жердин түбүн казганга
Накыт берсе кол куушуруп көтөрөм,
Алып берсе чыдай алам азганга.

Элим десем — алсыз кезде күч толот,
Кашаң атым күлүк болот жорголоп.
Ата Журттун, тууган элдин күчү го,
Кайда барсам урмат менен жол тосот.

Элим десем — сыймыктанар жөнүм бар,
Элим менин бардык элге барабар.
Байыртадан өз күнү үчүн күрөшүп,
Кээде жеңип, кээде болгон жарадар.

Элим менин — азап тарткан, жаш төккөн,
Бак-таалайы кээде жанып, көп өчкөн.
Ала Тоону тирек кылып кайтарып,
Тоо аралап, тоо жакалап эл көчкөн.

Кармаштарда канча жолу кыйраган,
Катып-бала кан жүткүрүп ыйлаган.
Жап карарып көкөй кескен күндөрдө,
Эне тилин туу көтөрүп сыйлаган.

Ар-намыстуу акындары ак тандай,
Тик айтышкан адилдиктен жалтанбай,
Комуз менен өлгөн жанды ойготкон,
Күүлөр кайда? Отурабыз табалбай.

Кимдер билбейт Сайкал апа, Жаңылды,
(Баатыр кыздар кайдан чыкты, табылды)
Эркек менен жол талашып тайманбай,
Караңгыда оттой жанып жагылды.

Керемет жан талбас тулпар Сагынбай,
Күрүлдөсө күчкө толгон Нарындай.
Үч ай бою айтар экен «Манасты»,
Көзү жайнап, тили сайрап жаңылбай.

Кыргызымдын кымбат уулу Токтогул —
Сайрап турса таң эртеңки тоо булбул.
Манаптарга тизе бүкпөй жалдырап,
Сибирь жакта таш кен казган шордуу бул.

Өткөн доордо кыйын эчен жан өткөн,
Зарлап ыйлап, муну жетпей жаш төккөн.
Канча талант аты чыкпай жок болду,
Канат сермеп уча албастан түнөктөн.

Биздин доордо кыргыз элим туу алган,
Эр жетилип чынар болду буралган.
Кыргыз элим Октябрдын эркеси,
Деми менен күүсү менен куралган!

КОРКУНУЧТУУ ТҮШ

Түшүмдө боздоп жүрөм өксүп-өксүп,
Жалдырап жабыркаймын жашым төгүп.
Досторум, туугандарым терс карашып,
Бардыгы кол беришпейт тилдеп, сөгүп.

Атакем бала кезде бөпөлөгөн,
Кучактап койнун жайып өпкүлөгөн.
«Уул эмес, ит экен» — деп ызырынып,
Чаап өттү таяк менен так төбөмөн.

Апакем — даанышманым боорукерим,
Таянчым бул дүйнөдө жалгыз менин.
«Мындай уул туубагам» — деп басып кетти,
Ошондо тең жарылды баскан жерим.

Аялым бетип тытып жашын төгөт,
Билдирим биш көтөрбөй, ыйлап чөгөт.
Жанырбай айткылачы, эмне күнөөм,
Кордукту мындан артык ким көтөрөт?

Эл саткан чыккынчысың, шүмшүк дешет,
Жолотной жандарына безилдешет.
Артыман ит агытып, таш ыргытып,
Жөк көрүп, жер түкүрүп кол кезешет.

Жоолорум жагалданып жаркылдашат,
Семирип кубангандан ойлору шат.
Эңсеген тилектери туш келгендей,
Каткырып, колтукташып бир басышат.

Жалбарып, жер тырмалап боюм туруп,
Жатамын жалгыз өзүм алым куруп.
Каргашып чыккынчы деп таштап кеткен,
Ит турбас эрме чөлдө бутуму бууп.

Ойгоном!
«Түш экен» — деп кубанамын,
Көз жашым түк токтотпойт кулаганын.
...Өңүндө элин саткан чыккынчылар,
Түшүнбөйм кантип жашап,
 кантип оокат кылаларын?..

НООКАТЫМ

Түшүмө Ноокат кирет кенен жайык,
Талаасы, ой-кырлары куп ажайып.
Көз ачып киндик каным тамган жерим,
Дайыма күтүп турат кучак жайып.

Түшүмө Ноокат кирет тоосу бийик,
Чиренген чокулары көккө тийип.

Бүркүттөр тээ бийиктикте шаңшып жүрсө,
Кум Белде эркин ойнойт кулжа-кийик

Түшүмө Ноокат кирет агын суулуу,
Күрпүлдөп дайралары эң бир улуу.
Суусунан абасынан болуу керек,
Байыртан келин менен кызы сулуу.

Түшүмө Ноокат кирет атам жүргөн,
Жашынан жетим калып кордук көргөн.
Кызылдын кыр жагында турган чыгар,
Жер менен кучакташып бопбоз мүрзөң!

Түшүмө Ноокат кирет апам баскан,
Түйшүктө балдарым деп өңдөн азган.
Кулундай эркелетип тосуп алчу,
Алыстан азып-тозуп өзүм барсам.

Түшүмө Ноокат кирет кыйын кезең,
Согуштап эл жабыркап жүдөп кеткен.
Адырдын кырларында машак терем,
Алкымдан ачарчылык кекиртектен.

Түшүмө Ноокат кирет жайнап жаткан,
Багында булбулдары сайрап жаткан.
Эң наамкыр угулат кулагыма,
Ой, тообо, Лалаханбы ырдап жаткан?

Түшүмө Ноокат кирет гүлдөп жаткан,
Алмабак, өрүкзары гүлдөп жаткан.
Укмуштай аван чыгат арасынан,
Лалахан өзү эмеспи, үндөп жаткан?

Түшүмө Ноокат кирет көзүм жумсам,
Жомоктой асыл жерим миң сагынам.
Өзүңдөн учкан бойдоп кайрылбадым,
Келемин кээ бир кезде мен сагыпсам.

Қайда жүрсөм казак калкым катарлашым,
Жакшылыкка-жамандыкка акылдашым.
Кичи келсем күндүз келсем, түнү келсем
Кубанычта күлүп жайнайт кабак-кашың.

Қайда жүрсөм казак калкым сапарлашым,
Ой-сапаамды жазбай билген бир сырдашым.
Кыйын кезек күндөр келсе тагдырыма,
Эң биринчи сага берем сөздүн башын.

Қайда жүрсөм казак калкым канатташым,
Тарыхта да, бүгүн дагы санаатташым.

Салам айтып, кут үйүмө келип калсаң,
Сага сунам табактагы койдун башын.

Қайда жүрсөм казак калкым кабардашым,
Тар ашууда, түз талаада тагдырлашым.

Мухтар, Сабит уулдарыңдан айрылганда,
Кыргыз калкы шорголоткон көздүн жашын.

Қайда жүрсөм — казак калкым ызаатташым,
Бир тилекке колун сунган кызматташым.

Өткөн жылы Ала Тоодой эгин алдың,
Улуу достук бириктирип элдин башын!

РЕКВИЕМ

*Эки сезим эр жигитти ыйлатып,
Өмүр бою шыктандырат туйлатып.
Тууган жерди ыйык көрүү — багынып,
Арбактарды ыйык көрүү — жагынып,
Бул касиет — өчпөс нурдай күлазык.*

А. С. Пушкин.

1.

Сен кайда жүрдүң экен бетпак өлүм,
Кай жерден күттүң экен менин гөрүм?
Жүрөмүн ойноп-күлүп камырабай,
Жашоодон кантип калсын учкул көөнүм?

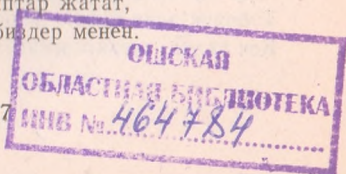
Жашоодон учкул көңүл кантип калат,
Күн сайын өмүр кызык, өмүр жанат.
Кечээки кер муруттуу кезим кана,
Мынчалык күндөр сызат, күндөр шашат?

Ойлосоң үшкүрөмүн күчөп жарат,
Курбулар — биз теңдүүлөр кетип барат.
Ой, тобо, биз кулачу жер жакыпбы,
Кыйсы күч колун созуп сактап калат?

Алдыда тосуп турган тоолор кайда,
Өткөрбөй бөгөп турган өрлөр кайда?
Бул өмүр жылтылдаган курт жылдызбы,
Үлпүлдөп өчүп жанган кургак сайда?

2.

Курбулар, гөрүстөнгө арбын келем,
Түнөрүп араласам муздайт денем.
Бул жерде эмне деген алптар жатат,
Кечээ эле катар баскан биздер менен.

Отурам ойго батып түпсүз терең,
Адамды аябаган ажал белең?
Силерди бир мүнөткө тирилтесем,
Арбактар, анда неге мында келем.

Карасам катар жатат не тагдырлар,
Ак жүрөк, асыл пейил не баатырлар.
Өлүмдөн артка кайра тирилүү жок,
Топурак торко болсун, тынч жатыңар.

Барамын ар биринин мүрзөсүнө,
Элестеп кыялдары бир өзүмө.
Урматтап гүл коемун жаным күйүп,
Тагдырдын тардыгына, күлбөсүнө.

3.

Кенебей уктап жатат баатыр адам,
Саякбай — сансыз жоону жаралаган.
Бабабыз Манас менен үзөнгүлөш,
Кан кечип Чоң Казатты аралаган.

Кабылан, намыскөй жан, чечен Калык,
Жашаган ыры менен журтту жарып.
Ажалга айла барбы, жүзү курсун.
Сен дагы мында белең заман тарып?

Осмонкул ак сакалын жайкап коюп,
Жүрчү эле асыл башын чайкап коюп.
Эми өтпөйт комуз чертип төрүбүзгө,
Урматтап биз чакырсаң байтал союп.

Карыям, кызыр өңдүү Кара Молдо,
Күү чертип бирге жүргөн ыйык жолдо.
Түбөлүк элин сүйөт, жерин сүйөт,
Кеч келип, таазим эттим, капа болбо.

Козгозу чертпестен үи чыгарып,
Күлдөрү уга берген — улуу тарых.
Менден Ибрай абам дактап өттү,
Айынан эл даянда жүзү жарык.

Азаткер үи даяртын обон созгон,
Жүзүмдөн толун кысып сөз козгогон.
Салтты, салтты билген адам эле,
Азаткер жүрдөр чертпейт миң боздосон.

Айыдай Атай, Муса бирге жүргөн,
Азаткер комуз чертип эл күлдүргөн.
Кайраңдар жан кезинде кыйран болуп,
Өсүстү өл элин чындап сүйгөн.

Кыргыз Сейит аке жанды козгойт,
Күлдүн жүрөк ыйлап, жүрөк боздойт. ~
Эмне үчүн эстелик жок сен жатасың,
Белгисиз көчөдөгү жетимге окшоп?

Тармак чач — шаңдуу бүркүт Жоомарт бекен,
Өлбөсөн жаным кейип, күйүп кетем.
Айыга наалат айтам, каргыш айтам,
Сендейди кырчынында мойсоп кеткен.

Бул жерде Жусуп абам мүрзөсү жок,
Согунга каза тапкан элин коргоп.
Бул жерде жаттың экен асыл акын,
Нани тууң издебедик сени жоктоп.

Бул жерде Мукайдын да мүрзөсү жок,
Өмүрүн курмап кылган душмап тороп.
Талаада, бейитиң жок жаткандырсың.
Үстүңдөн жайы-кышы шамал боздоп.

Батарынан мага кымбат бир мүрзө бар,
Көргөндө көөнүм кара, өмүрүм тар.

Алыкул — кыргызымдын ардак уулу,
Кош айтып кайтпас жолго кеткен сапар.

Ыры сонун, жолу сонун бул акындын,
Көрбөдүм тирүүсүндө — жакынымын.
Ар дайым арман кылып өксүп кетем,
Өкүнүп тардыгына тагдырыңдын!

Ким билбейт кайран талант Узакбайды,
Өмүрү, баскан жолу чылкый кайгы.
Абакем кан майдандан эсен кайтып,
Эмне үчүн бейпил кезде бутуң тайды?

Эл билет жолборс уулун Ахунбайдын,
Улукман канча жанды сактап калдың.
Түшүнбөйм, бир өзүңө күчүң жетпей,
Кокустан кош айтышып арман салдың...

Сыр бербей биздин агай Болот жатат,
Мындай жан өткөнүнө жаның батат.
Баарына калыс адам тегиз адам,
Өмүрүң кыска болду атаганат!

Кыялы жибек мүнөз, тили ширин,
Эч качан сактабаган ичке кириң.
Касыкем* кыздай назик адам эле,
Бейчеки оорутпаган адам дилиң.

Адышев — сүйгүнчүгү Ала-Тоонун,
Кыялы дал өзүндөй жибек боонун.
Эмне үчүн капилеттен туурун үздүң,
Жарк этип ачылганда өмүр сонун?

Ак пейил ачык мүнөз Касымалы,
Таланты күрүлдөгөн, бийик шаңы.

* Касымалы Баялинов.

Билдирип эл-пралайт «Каныбеги»,
Журт тосот кучак жайып, сүйүп баары.

Өткүр уул, кайраты бар Кубанычбек,
Син ага, мен иницмин баары билет.
Топурак өзүңүзгө салалбадым,
Өөрү элем көңүлүмдө жакшы тилек.

Көрбөдүм жамал жүзүн Нуркамалдын,
Айтышат жан болчу деп билген баркын.
Кыргыздын эң биринчи акын кызын,
Шум ажал бооруң ачып аябадың.

Сахнада күркүрөгөн өчпөс караан,
Муратбек миң кубулуп жаркыраган.
Отелло уктап жатат, тынч өткүлө,
Билуу кол салбасын капысынан.

Жарк этип күн уялткан Бүбүсара,
Элимдин эрке кызы тунук дайра.
Эстейбиз, эскеребиз арман кылып,
Сендей жан келет дагы качан кайра?..

Ким билбейт назик үнүн Абдыластын,
Көңүлүн жаздай кылган кары-жаштын.
Сен элең Ала-Тоонун көрк булбулу,
Тыңнасам унчукпайсың, үнүн бастың...

Илим деп ийне менен кудук казган,
Тарыхын Ата Журттун талбай жазган.
Аябай академик Жамгырчы уулун,
Шум ажал жулуп кетти арабыздан.

Көргөндү тамшандырган Таттыбүбү,
Бар эле кирпичинде сулуу сүрү.
Биз сени сактай албай, ажырадык,
Таланттың ачылганды — тоонун гүлү!

Элимдин Мидин эле чын эркеси,
Жаркылдап көңүл ачкан берекеси.
Ажалдын аябаган сендей уулду,
Курусун, бүгүнкүсү, эртеңкиси!

Күлдүрсө жаш агызып, жан эргиткен,
Томсорсо журт томсоруп жан кейиткен,
Райкандын үнү чыкпайт көрүстөндө,
Аралап канча жүрсөм, боз бейиттен.

АТА МУРАС

Карылар сылап коюп сакалдарын,
Сүйлөшөт бабалардын макалдарын.
Жарк эткен учкул сөздүн саптарынан,
Угамын кылымдардын акылдарын.

Акылдар макалдарда уюп жатат,
Жүрөгүм азыр гана туюп жатат.
Шекспирлер өтсө керек сүйлөп-сүйлөп,
Илгери кат тааныбай, атаганат!

Ойлосом ушуларды жашым төгөм,
Кайгырып капаланып төөдөй чөгөм.
Элимдин эгер болсо Пушкиндери,
Мактанып тийбейт беле көккө төбөм!

Кантсе да ата-бабам кур жатпаптыр,
«Манастай» теңдеши жок ыр саптаптыр.
Чабуулда, кармашууда күн өткөрүп,
Биздерге ата мурас сыр сактаптыр.

Карылар сылап коюп сакалдарын,
Сүйлөшөт бабалардын макалдарын.
Жарк эткен учкул сөздүн саптарынан,
Угамын кылымдардын акылдарын.

ДИЛДЕГИ ЖЫЛДЫЗДАР

Урматтап сүйгөн адамдар,
Силерден жакын эмне бар.
Асманда жанган жылдыздай,
Жарыгы нурга барабар.

ХАФИЗ ДОС

Хафиз дос, сен да гарып, мен да гарып,
Кеттик бейм ашыглыктан чач агарып
Эстесек Лалаханды жан карарып,
Боздойбуз ара жолдо өң саргарып.

Хафиз дос, көрүшөлү кучакташып,
Сый куруп, Ала Тоодо бирге басып.
Ашыглык көкүрөктө ашып-ташып,
Кыргыздын кыздарына ырлар жазып.

Хафиз дос, ырларына кумар жазып,
Котордум жашым төгүп, атаандашып,
Жашайлы сулууларга болуп ашык,
Жатса да тагдырыбыз татаалдашып.

Ичели кыргызымдын кымызынан,
Өпкүлөп сулууларды каип болуп.
Көркөнгүп душмандардын жарагынан,
Мейличи, калсак дагы майып болуп.

Тоюна барып Бердахтын,
Салтанат көрдүм, кол чаптым.
Досторум менен жолугуп,
Жаңыдан достор көп таптым.

Тоюна барып Бердахтын,
Ардагы Каракалпактын.
Таасирин көрүп таң калдым,
Акынга конгон атактын.

Тоюна барып Бердахтын,
Бир тууган элден туз таттым.
Кубанчым батпай койнума,
Ыракмат достор деп жаттым.

Элинин эрке Бердагы,
Эркеси эмес, ардагы.
Ырлары жашайт — ал жашайт,
Кылымдар өтсүн көп дагы.

ПУШКИН БАБАМ

Пушкин бабам — кыргызымдын акыны,
Ойноп-күлгөн Ала Тоону аралап.
Дыйкандардын, малчылардын жакыны,
Айлуу түндө,
Алар менен суу сугарып, ат багат.

Пушкин бабам кыргыздарды күлдүрүп,
Ар бир үйдүн төр жагында отурат.
Көрөбүз деп жолдор жүрүп күнчүлүк,
Элдер чууруйт, элдер чууруйт топурап.

Эч түгөнбөйт улуу топтун аягы,
Карысы да, жашы дагы умтулат.

Эң ынагы, жүрөктөшү сыягы,
Кулак түрүп, кол чабышып умсунат.

Пушкин бабам — акындардын акыны,
Пушкин бабам — кыргыздардын жакыны.
Күндөр өтсүн, мезгил өтсүн мейлиге.
Күчөй берет анын өчпөс жаркыны.

ЛАТКА ЭНЕМДИН СҮРӨТҮНӨ

Тан калам Курманжандын тагдырына,
Бороон күн, кан аралаш тагдырына.
Чөгөлөп башым ийип мүрзөңүзгө,
Мактапам Сиздей энем бардыгына!

Илинип сүрөтүңүз төркү үйүмдө,
Жанаша апам менен көрк берүүдө.
Экоңдор ардакталып турасыңар,
Дүйнөдө өзүм барда, мен тирүүдө.

Укканмын атыңызды бала кезден,
Атакем жомок кылып айтып берген.
Жашырбайм чын сырымды энем Сизден:
Мен болом тукумуңуз Камбар деген.

Канасыз: баарын билем, түшүнөмүн,
Ойлоном, өзүм дагы үшкүрөмүн.
Кали эмес, кылымдарга ой жүгүртүп,
Ар дайым кан аралаш түш көрөмүн.

Не бүркөө кабагыңыз асыл өнөм,
Кайрыдып өзүңүзгө суроо берем?
Бир кылым өтсө дагы арасынан,
Унутпай жашайсызбы күйүт менен?

Жүрөгүң канга боеп Камчыбегиң,
Балдирдан артык көргөн кенже эрмегиң.

Мүрзөндөн угулгансыйт улуу күйүт,
Камчым деп арман айтып жан бергениң...

Түшүнөм: улуу кемпир унчукпайсыз,
Жер карап тиштенесиз, уу жутпайсыз.
Ар-намыс эркектерден ашып түшкөн,
Чыгыштан жанып чыккан аял затсыз.

Энекем таң калдырат кылым жашың,
Муңайба, бекер төгүп көздүн жашын.
Артыңда канча сенин уулдарың бар,
Өксүбөй, кайрат кылып, көтөр башың!

Сиз биздин атабыз да, энебиз да,
Чөгөлөп мүрзөңүзгө келебиз да,
Бата алып уулдарың кыйын кезде,
Күч алып, кайраттанып кетебиз да!

Таң калам Курманжандын тагдырына,
Бороон күн, кан аралаш тардыгына.
Чөгөлөп башым ийип мүрзөңүзгө,
Мактанам Сиздей энем бардыгына!

ИСХАК РАЗЗАКОВДУН ЭСТЕЛИГИНЕ

*Ак иштеген адам акыры жамандык
көрбөйт.*

Ис х а к Р а з з а к о в.

Карасам жүзүң жарык бүркүт мүнөз,
Чыныгы көсөм элең кыраакы көз.
Сүйлөсөң чечен элең теңдеши жок,
Укканды толкундаткан жалындуу сөз.

Билчүсүң эл турмушун, эл тагдырын,
Өскөнсүң жетимдикте көрүп баарын.

Айрылып ата-энеңден бала кезде,
Ыйыктың эркелетпей жакындарың.

Өткөрдүң азаптарды бала кезден,
Ачкалык, жетимчилик жүрөк эзген,
Баарына моюн сунбай сен жетилдиң,
Көкөлөп ак шумкардай көктө кезген.

Осмон аке өз атаңдай бөпөлөп,
Канатыңды күүлөй бердиң көкөлөп.
Шашыны учун бүркүт болдуң, эр жеттиң.
Кандуу согуш татаал кезде жан үрөп.

Эч качан унутпадың тууган элди,
Жаныңа кубат берген аскар белди.
Кубиниң Ала Тоону көргөнүңдө,
Сүйлөңдүң: «Кызмат кылар мезгил келди».

Сыметко отуз беште башчы болдуң,
Уктубий жаның сабап учуп кондуң.
Ар дайым эл тагдырын унутпастан,
Ар дайым аябына күйүп тоңдуң.

Шер мен Ата Мекен жерин сүйгөн,
Осун деп мааниси, тилин сүйгөн.
Эч кандай коркунучтуу жалтанбадың,
Элим деп кайгы кезде жаның күйгөн!

Эр элеч жүрөгүңдө жылыны бар,
Эл достук, адилеттик тамыры бар.
Кыргыздын ыйымактары уулу болдуң,
Төрөлгөн бирдин доордо сен пайгамбар,
Билбеймин кимдер өткөн сен барабар!

Тала элеч Ала Тоону ак карындай,
Жаныңды ынлас ишке түк малынбай.

Жашадың намысыңды бийик коргоп,
Жек көргөн зулумдарга сен багынбай.

Кыргыздын көсөмү элең кадыры бар,
Сезимтал, терең акыл бардыгы бар.
Тирүүңдө биз баалабай кор кылдык го,
Аттиң ай! — биз элбиз го тардыгы бар!

Жаркырап жайнап турган жылдыз элең,
Элине жанын берген кыргыз элең.
Эмне үчүн кадырыңа жетпей жүрдүк,
Сен шордуу тууган элге душман белең?..

Тирүүңдө өз жериңе батпай калдың,
Өлгөндө тууган жерде жатпай калдың.
Арманда чоочун жерде көзүң жумдун,
Кыргыздар баркын билбей сен дулдулдун!

Сен өлдүң: биз топурак салалбадык,
Жаш төгүп гөрүстөңгө баралбадык.
Элим деп ак жеринен курман болдуң,
Биз сага кыйын кезде карабадык.

Артыңдан ардакташып элиң сүйөт,
Арданып арман кылып жаны күйөт.
Кылымда бир келүүчү инсан дешип,
Кыргыздар кеч болсо да эске түйөт.

Лакап бар: «ак ийилет бирок сынбайт»,
Мейлиге жүз жыл өтсүн чындык сайрайт.
Баркыңды чоң баалады Акай уулу,
Мүрөөңдө батаң берип, ырахмат айт!

Баатырды батыр баалайт, баатыр сыйлайт,
Бири өтсө, бири келип боздоп ыйлайт.
Президент жүзүн ачты, Раззаковдун,
Кыргыздар Акаевга алкышың айт!

Карасам жүзүң жарык бүркүт мүнөз,
Чыныгы көсөм элең кыраакы көз.
Сүйлөсөң чечен элең теңдеши жок.
Укканды толкундаткан жалындуу сөз.

*Урматтуу устатым, Кыргыз Республи-
касынын Улуттук академиясынын ар-
дактуу академиги, мударис Кусейин
Карасаевге*

Сиз аксакал эскилердин муунунан,
Кыргызымдын эң атактуу уулунан.
Элин сүйүп, өмүр бою чарчабай,
Эне тилин ардактаган, туу кылган.

Жашадыңыз кан төгүлгөн чыр-чууда,
Дос дегендер досун саткан учурда.
Абийир сактап, сыймык менен жүрдүңүз.
Моюн сунбай зордук заман кысууга.

Кайратыңыз калкан экен болоттой,
Жамандыкты жакындарга жолотпой.
Сиз жүрдүңүз ар-намысты бек тутуп,
Министарын армдарын тоготпой.

Пайгамбардай элиңизге баркыңыз,
Өсүп жатат улам Сиздин наркыңыз.
Жашадыңыз кайрат менен бир кылым,
Ошол үчүн ардакташат калкыңыз.

Мезгил келди, заман дагы өзгөрдү,
Ким адилет, ким бузуку көз көрдү.
Айтам Сизге алкышымды устатым,
Жүрөгүмдөн атып чыккан сөздөрдү.

Аалыкем сүзгөн кемедей,
Толкунду жирейт кенебей.
Элүү жыл кылды кызматын,
Эмгегин элден ченебей,
Калемин курчуп кайраттуу,
Жетимиш жашка кебелбей,
Жаркылдап күлүп отурат,
Жылдызы жанган берендей.

ЭМНЕЛИКТЕН ТҮШТӨРҮМ КАН?!

Темиркул Үмөталиевге

Бала элем да, кан майданга катышпагам,
Ок аралап душман менен атышпагам.
Тогуз жүз күн фашисттердин курчоосунда,
Ачкалыктан Ленинградда карышпагам.
Чымырканып узун жолдун чарчоосунда.
Жырткычтардын ордосуна барышпагам.
Анда неге уктап кетсем түн жарымында,
Жабыр тартып түштөрүм кан, көздөрүм кан?..

Түштөрүмдө жүрөк эзген ый угулат,
Энелердин ыйларынан күн тутулуп,
Наристелик беттеримден жаш чубурат,
Каргашалуу кабарлардан кан жутулуп.

Бала элем да, кан майданга катышпагам,
Душман менен өзүңчүлөп атышпагам.
Түшүндүрчү, чоң казаттын эр жоокери,
Эмнеликтен уктап кетсем түштөрүм кан?..

АЛЫКУЛ АК БОЗ АТКА КАМЧЫ БАСАТ

Алыкул ак боз атка камчы басат,
Жаныбар канат байлап учат, сызат.

Байгеде тең тайлашып келе жатат,
Дүңгүрөп, таман кызып жүз күлүк ат.

Алыкул ак боз атка камчы басат,
Жаныбар тик түйүлүп тоолор ашат.
Кылчайып арт жагына карап койсо,
Тер баскан ондой күлүк жол талашат.

Алыкул ак боз атка камчы басат,
Жаныбар жел кубалайт, көңүлү шат,
Арданган, чымырканган, намыстанган,
Туягы беш күлүктүн тыбырчылап.

Алыкул ак боз атка камчы басат,
Жаныбар мезгил менен атаандашат.
Жек көрүп, ызаланып, ызырынып,
Калгандар терге батып көбүк чачат...

Алыкул ак боз атка камчы басат,
Алкынтып максатына улам шашат.
Ишенем чарчоо билбей татаал жолдо,
Бейтааныш муундар менен амандашат.

СЕН АКЫНСЫҢ

Кайсын Кулиевге

Сен акынсың — татаал доордо жаралган,
Толкундарды тайманбастан жара алган.
Өчкөн отту алоолонтуп жага алган,
Өчүп калса, өзүң оттой жаналган.

Сен акынсың — ар намыска туралган,
Могдоп жатпай күл-күкүмдөн куралган.
Ырларыңдан ак пейилден күү салган,
Мундуу жандар кубат алган, нур алган.

Кайсын ага, кулдугум бар, жүгүнөм,
Багындырды музаң сенин сыры бар.
Берчи мага желкендеги жүгүндөн,
Азабы бар, кубанчы бар, ыры бар.

АК БОЗ АТЫҢ ЖЕРДИ ЧАПЧЫЙТ, КИШЕНЕЙТ

Академик Муса Адышевдин эстелигине

Туюк жаткан Ала Тоонун катмарын,
Кай коктуда кандай сырлар жатканын.
Өмүрүңдү аяп койбой арнадың,
Ачамын деп сан байлыгын асканын.
Жакын турду кол жетчүдөй асманьң,
Таштар болду ырга айланган дастаның.
Өжөрлөнүп иштей бердиң тиштенип,
Бут тоссо да жылоолошкон кастарың.
О, Мусаке, нааразымын тагдырга,
Ошон үчүн кайгыдамын, жаштамын.
Эми гана ак боз атка мингенде,
Кулап түштүң, көз тийдиби башканың?

Ак боз атың жерди чапчайт, кишинейт,
Курбуларың көз жаш төгөт ишенбейт.
Сени көргөн сени билген адамдар
«О, тагдырдын эмне кылган иши» — дейт.
Өзүң сүйүп, ардактаган Тентинин,
Айыкпайт, күйүтү күндө тереңдейт.
Кайрат айтуу кыйын экен мындайда,
Карап туруп жаш баладай ззэн кейийт.

АКЫНДЫН ӨЛҮМҮ

Алыкул Осмоновго

Акын өлдү таң калтырып досторун,
Шум ажалдан жалтанбастан, жазганбай.

Көз жумарда жаңсап коюп колдорун,
Кете берди талдырына жазгандай.

— Бүттү! — деди ынак курбу буркурап,
Бармактайдан бир өсүшкөн айрылбай.
Калганаар да көз жаш төктү чуркурап:
— Кеттиби, — деп эми бизге кайрылбай.

Өлүп жатып ажал менен кармашып,
Куурап түрүп ызы-чууга таң калат:
«Неге ыйлашат мени мынча аяшып,
Өлсөм дагы арт жагымда от жанат»...

Өлүп жатып кайраттанып кезенди,
Калтырууга досторуна тамаша...
Акыл жыйпап адил сөздү изденди,
Турса дагы ажал менен жанаша.

Өлгөн акын көзүн ачып тынымга,
Ыйлап турган курбусуна сүйлөдү:
— Айтчы, досум, сен жашаган кылымда,
Менин элим эң азаптуу күндөбү?

— Жок, жок, — деди чочуп кетип курбусу,
— Анда неге жаш аласың көзүңө?
— Өлүшүңдү элдин келбейт уккусу.
— Мен өлбөймүн, ишенгиле сөзүмө.

Айтты дагы эң акыркы сөздөрүн,
Көзүн жумду уктагандай мелтиреп.
Ыйлагандар жалдыратып көздөрүн,
Таң калышты эмне болуп кетти деп.

АЛЫКУЛ МЕНЕН СЫРДАШУУ

Алыкул унчукпайсың кабак түйүп,
Чечилип сыр айтпайсың, жарк деп күлүп.

Сүрөттү маңдайыма койгон сүйүп
Карасам көздөрүнө не бир күйүт!
Чангының зайыбындын баркын билбей,
Эзеби жүрөгүңө салып бүлүк!

Кейибе салты ошол сулуулардын,
Биз эмес, арманы бар улуулардын.
Кансырап кайран Пушкин каза тапкан
Огунан Дантес өңдүү шылуундардын.
Дантестер дареги жок унутулуп,
Пушкиндер эркеси го кылымдардын.

Сен дагы кыргызымдын Пушкинисиң,
Эркелеп кабак түйбөй көңүл жазгын. ~
Биз эмес, бизден калыс тарых билсин,
Айтып бер, ырларыңды кантип жаздың?

ӨЛҮМ КЕЛЕТ КАПЫСТАН...

Асыл жүрөк-акын элең таланттуу,
Бороон күндө камчыланган боз аттуу,
Жолон, неге жалп деп өчтүң, каран түн,
Билбегендей өмүр чиркин-жан таттуу?

Акын элең — ар-намыстуу, атактуу,
Терек элең — көк тиреген бутактуу.
Эмнеликтен таштап кеттиң боздотуп,
Досторунду кара мүртөз сыяктуу?

Каргыш айтам: катаал турмуш тагдырга,
Таланттарды куйкалаган тандырга.
Эмнеликтен өмүрүңдү туш кылдың,
Оозун ачкан ажал шүмшүк калбырга?

Иним элең алыс жолдо бир баскан,
Акылдашкан, чын жүрөктөн сырдашкан.

Өшкүдөтөн Алыкулду сүйчүбүз,
Татаал дөөрдө кыйын жашап ыр жазган.

Өшкүдөтөн Алыкулду бөксөрдү,
Татаал дөөрдө Алыкулдун артынан.
Өшкүдөтөн Алыкулду көп жаш төгүп мүрзөндө,
Татаал дөөрдө күйүтүмдүн дартынан.

Жаш күйүтүмдүн аралбаган чоң арман,
Көп жаш күйүтүмдүн дилдери согуш чыгармаң.
Жаш күйүтүмдүн дилдери жазмаксың,
Көп жаш күйүтүмдүн өлүм деген ант урган?

Жаш күйүтүмдүн өлүм келет капыстан,
Көп жаш күйүтүмдүн жакындарым аптыткан.
Аман Жолон көзүн жумду дегенде,
Дилдери жаш күйүтүмдүн жаш аккан.

Жаш күйүтүмдүн Жолон! Торко болсун топурак,
Көп жаш күйүтүмдүн катар турат буркурап.
Жаш күйүтүмдүн бүркүт элеч асманда,
Дилдери жаш күйүтүмдүн келет сен сымак?

НАСИРДИН ИСАНОВДУН ЖЕСИРИ БУЗИЙНАТКА

Насирдиндин көздөрүн кан — ызалуусун,
Көп жаш күйүтүмдүн каргашанын жутуп уусун.
Аман Насирдиндей азаматты,
Татаал дөөрдө шум ажалың түк курусун!

Өшкүдөтөн Насирдинди каптап турат кара булут,
Көп жаш күйүтүмдүн кебетенди карап туруп.
Көп жаш күйүтүмдүн көп азаптуу тагдырынды,
Насирдиндин көздөрү уу кескеде камыр жууруп?

Сен Насирдиндин жүрөк сыздайт, муунум бошойт,
Татаал дөөрдө сызып чыккан күйүт окшойт.

Кайрап иним күлүп туруп жалп дей түштү,
Мындан ары салам айтып, үнүн кошпойт.

Боздобо деп айталбаймын, акым да жок,
Карындашым ыйлап турсаң сен шолоктоп.
Бул күйүттү басыш үчүн кайрат керек,
Чымыркашып, эрин тиштеп, акыл топтоп.

Топурагы торко болсун Насирдиндин,
Жаткан жери жайлуу болсун шер инимдин.
Карындашым кайрат кылгын, жашың төкпө,
Арбагыны сыйлап өткүн өз теңиңдин!

БААТЫРБЕК АМАНАЛИЕВДИҢ ӨЛҮМҮНӨ

Сен болчусуң кыргызымдын азаматы,
Алыс-алыс чуркай турган тулпар аты.
Андып жүрүп аксатышты түбөлүккө,
Митаамдардын болбогон соң дараматы.

Атаң кыргыз, энең казак — тууган элек,
Арабызда өзүң элеч бийик терек.
Жашап жүрдүң бийликтерге моюн сунбай,
Пикиринди түк өзгөртпөй, көктү тиреп!

Изилдедиң жаның төшөп Токтогулду,
Сайрап турса үшү өчпөгөн тоо булбулду.
Урматтадың теңдешин жок Раззаковду,
Таманы ысып чуркай берген чын дулдулду.

Эр болчусуң жаш кезинде жалтанбаган,
Чындык үчүн кудайдан да тартынбаган
Курчтугу бар, жүрөгү бар инсан элеч,
Доктор болуп отуз беште жаркылдаган!

Тартынбадың кастарыңдан нечен-нечен,
Күлүп туруп ууну берген көз айнекчен.

...тең жантык кылып мүдүрүлдүк,
Айыпчыңдар алда канча митаам экен?...

БҮБҮСАРАНЫҢ ЭСТЕЛИГИНЕ

Сен бассаң — биздин көчө жарык болчу,
Бийлесең — биздин жүрөк гарып болчу.
Саламда жетимсиреп ордуң турат,
Өзүңөм, ак куу болуп кайра кончу!

Көрө элеч, көркөм элеч бир ажайып,
Ак куудай Ысык-Көлдө кучак жайып.
Өттү деп укканымда Бүбүсара,
Өксүдүм: азынм кейин, жап кашайып.

Сен — элеч кыргызымдын эрке кызы,
Дуңиңде жаның турган иур жылдызы.
Чай түштө каныкеттен жалп дей түштүң,
Түшүңбөйм табийгаттын не кылмышы!

Сен бассаң — биздин көчө жарык болчу,
Бийлесең — биздин жүрөк карып болчу.
Саламда жетимсиреп ордуң турат,
Өзүңөм, ак куу болуп кайра кончу!

ЧЫНГЫЗ АПТАМОВГО АРНАЛГАН ЫРЛАР

Башка максат, канча тилек орундалбай,
Биз жашабыз дагы башка өмүр бардай.
Өмүр кыска жалаң кууруп агымандай,
Өмүр кыска да теректин бир шатындай.

Башка максат, канча тилек аткарылбай,
Биз жүрүбүз түбөлүккө дагы толугулай.
Өмүр кыска тийген күнүң шөлөңдөндү,
Өмүр кыска жалаң максат жоогамандай.

Бул өмүрдүн аягы жок арты — башын,
Ойлой берип түшүнбөстөн катат башым.
Кылым бойлоп өз нугунда агат экен,
Ким токтотот бул агууну замандашым.

Өмүр чиркин агат экен Ак Буурадай,
Жарга урунуп, жалын чыгып тим туралбай.
Чынгыз ага, куттуу болсун элүү жашын,
Талыкпастан чуркай бергин Аккуладай.

Элестейсиң чолпон жылдыз жарыгындай,
Же болбосо Ала Тоонун туу кырындай.
Кыргызымдын эр азамат улуу уулу,
Жүзүң жарык өз элиндин тарыхындай.

2.

Даңкың бар, даңктан артык талантың бар,
Дүйнөнү жарып өткөн канатың бар.
Бул күнү чын жүрөктөн куттукташат,
Өлкөмдүн көп улуту айтып кабар.

Баркың бар, баркындан артык өз атың бар,
Ааламга маалым болгон санатың бар.
Бул күнү ардакташат ат мингизет.
Ала Тоодой сый көрсөтүп миң бир катар.

Өлкөң бар, чон өлкөдө досторуң бар,
Досторуң ардакташып турат катар.
Тигине салтанатка келатышат,
Цада уулу, Панкин, Мустай, Қайсын, Гончар.

Элиң бар: ырысың бар, таалайың бар,
Жүрө бер ат үстүндө улуу сапар.
Кубанып ак жүрөктөн ак жол каалайт,
Симонов, Нурпеисов, досуң Қамбар.

*Чыңгыз Айтматов ГДРдин искусство
академиясына мүчө-корреспондент
болуп шайланганда жазылган ыр.*

Бул сыйлык — Сиздин сыйлык, биздин сыйлык,
Бул сыймык — Сиздин сыймык, биздин сыймык.
Кыргызды ардактайт деп ким ойлоптур,
Гекте бир академия ызаат кылып.

Бул сыймык — биздин сыймык, Сиздин сыймык,
Бул сыймык — Сиздин сыйлык, биздин сыйлык.
Эй, Чыңке, өз калкыңа кызматың бар,
Ашартпайм аз дегенде бир кылымдык.

Сыймыгың — Ала Тоонун кыргызында,
Сыймыгы кыргыздын Чыңгызында.
Эселер уулду Сиздей көп төрөсө,
Элимдин өсмөк баркы чындыгында.

КУЛДУГУМ БАР

Мухтар Борбугулов

Кулдугум бар, жашың улуу, жан досум,
Кыйын кезде акыл айтып, ой коштуң.
Түйүнү көп түрмөк-түрмөк сырлардын,
Жибин тартып, түк уктабай болжоштуң.

Чон ырахмат, жолуң улуу, жан досум,
Татаал кезде терс карабай кол создуң.
Жолукканда кайрат айтып, үйрүлүп,
Жашың күйүп, ички сырым толгоштуң...

СЕН ЫРДАСАҢ

Толкундаймын үнүн уксам Кайыргүлдүн,
Авананда жарыгы бар айлуу түндүн.
Бирдай берчи жүрөк жансын, моокум кансын,
Түбөлүккө түгөл кылып эл үмүтүн.

Сен ырдасаң-асман жарык, аалам жарык,
Эл куттуктайт гүлдөр сунуп, баары барып.
Кыргызымдын таңшып турган булбул кызы,
Өзүң болдуң жаш кезинде жаркын тарых.

Сен ырдасаң — Ала Тоонун көркү ачылат,
Ошол замат нурун төгөт күн чачырап.
Үнүң сенин ушунчалык жалын беле,
Жаз жаркырайт турса дагы күн кычырап.

Сен ырдасаң жапыз тоолор болот бийик,
Көктү тиреп, көк асманга башы тийип,
Үнүң сенин ушунчалык күчтүү беле,
Күн да токтойт таазим этип башын ийип.

Сен ырдасаң — Ысык Көлүм мелт-калт этет,
Толкун токтоп, бороон токтоп тынчып кетет.
Үнүң сенин ушунчалык күмүш беле,
Кыйын кезде көңүл козгоп, жан дегдетет.

Сен ырдасаң — тайыз көлдөр болот терең,
Ак балыктар сыртка чыгат боору менен.
Үнүң сенин ушунчалык укмуш беле,
Уккан сайын көңүл түтөп күйүп жанам.

Сен ырдасаң — кас адамдар жакын болот,
Кучакташып, кол алышып макул болот.
Үнүң сенин ушунчалык даары беле,
Эссиз жанга акыл кирип, акыл толот.

Сен ырдасаң — шаарда кыймыл токтоп калат,
Канаттуулар бакка конуп, кулак салат.
Үнүң сенин ушунчалык мукам беле,
Қараңгыда жарк дей түшөт бүткүл тарап!

Толкундаймын үнүн уксам Кайыргүлдүн,
Аванында жарыгы бар айлуу түндүн.

Нардай берчи жүрөк жансын моокум кансын,
Түбүлүккө түгөл кылып эл үмүтүн.

КОМУЗ БАЯНЫ

Комуз уксам — баян берет барактары;
Карт тарыхтын катаал ашуу, багыттары.
Кан төгүшкөн баатырлары, карыптары,
Көз алдымдан чууруп өтөт баары-баары.

Комуз уксам — эске түшөт эски тарых:
Бабалардын кан төгүшкөн чабуулдары.
Кыргыз кыйрап, кармашууда жан карарып,
Көлгө түшкөн сулуу кыздар, аялдары.

Комуз уксам — эң алдында Манас жүрөт.
Кырк жигити кылыч сууруп атырылат.
Кан майданда каарын төгүп, жоону сүрөт,
Ала Тоодо адам каны сапырылат.

Комуз уксам — кыйын кезде кыргыздарым
Батымдык жеп шор тартыптыр, күн көрүптүр.
Арасында кылым эмес, миң жылдардын,
Тар ашууда таалай издеп өткөрүптүр.

Комуз уксам — эркин чыгат, шандуу чыгат,
Кулап түрүп уга берем жаным жыргап.
Улуу Октябрь Ала Тоого нурун чача,
Эмгекчилер ырдап барат туусун ыргап.

Биздин доорго комуз жетти боздоп-боздоп,
Кармашууда эрк талашып, элин коргоп.
Азаттыктын күүсүн чертип, жолун жолдоп,
Тоосун чакты эр көк, рөк баатырга окшоп.

2.

Толкундаймын комуз күүсүн укканымда,
Кандай сыр бар комсоо турган кылдарында?
Кыргыз элим эчен кылым муң бөлүшүп,
Сага ишенген эң бир ыйык сырларында.

Комуз күүсү муңдуу чыгат укканымда,
«Сынган бугу», «Көкөй кести» бүт канымда.
Симфониядай угулат кулагыма,
Көзүм жумуп, көңүл жуушап жатканымда.

Комуз күүсү эрктүү чыгат укканымда,
Кандай күч бар шыдыр кеткен ыргагында?
Күлазыктай үмүт берген келечектен,
Токтогулдун эң азаптуу жылдарында.

Комуз күүсү шаңдуу чыгат укканымда,
Аба жиреп асман менен учканымда.
Ниязалы, Атай, Муса боздоп турса,
Бөксөргөнсүйт, арылгансыйт арманым да.

Комуз күүсү сырдуу чыгат укканымда,
Укмуш барбы Тумановдун бармагында?
Кыргыз калкым алкыш айтып түк унутпайт,
Күндө сыйлап карыянын арбагын да.

Толкундаймын комуз күүсүн укканымда,
Кандай сыр бар комсоо турган кылдарында.
Кыргыз элим эчен кылым муң бөлүшүп,
Сага ишенген эң бир ыйык сырларын да!

3.

Черт, Самара, Токтогулдун күүлөрүн,
Арман айтып боздоп ыйлап жүргөнүн.
Таш казганда тирек кылып комузду,
Эрдик менен кара булут сүргөнүн.

Черт, Самара, Кара Молдо күүлөрүн,
Шындандырып комсоо кылып үндөрүн.
Бир кылымда бир жаралган жан эле,
Көркүн ачкан үч кыл комуз өнөрүн.

Черт, Самара, комузунду муңкантип,
Жүрөгүндөн жалын чачып, от жанып.
Эгер бүгүн тирүү болсо Токтогул,
Бага бермек өнөрүңө кубанып.

Черт, Самара, комузунду шаңкылдап,
Эл көзүнчө тийген айдай жаркылдап.
Кара Молдо тирүү болсо даанышман,
Кубангандан өзү туруп кол кысмак.

Черт, Самара, комузунду кол ойноп,
Кыргызстандын салтанатын бир тойлоп.
Кулдугум бар өнөрүңө баш ийдим,
Эгер кокус төрөлбөсөң не болмок?

Черт, Самара, тагдырымды, сүйүүмдү,
Чинси көп миң бир катмар түйүндүү
Кээ бир кезде тапкым келет атайы,
Күү толготкон сенин укмуш үнүндү.

Черт, Самара, жаркын жүзүң көрөйүн,
Корсөт мага кайсы сенин түгөйүң?
Ыраазымын бычак урса ич тарып,
Эл көзүнчө колуң жыттап өбөйүн!

4.

Арман көп: өмүр бою тирүү жанда,
Өкүнөм комуз чертип калбаганга.
Эрте-кеч эрмек кылып отурмакмын,
Сырларың жүрөгүмдүн күүгө сала.

Комузум бирге жүрмөк жаш чагымда,
Күрүлдөп кирген суудай ташканымда.
Миң түркүн күүсү чыкмак кылдарынан,
Жетелеп сүйгөн кызды басканымда.

Комузум жөлөк болмок бут тайганда,
Капыстан куюшканым кыйшайганда.
Көгөрүп сүйгөн жарым ор казганда.
Күн көрүп жүргөнүмдө бушайманда.

Комузум кайрат болмок кайгырганда,
Жүрөктүн жаралары жаңырганда.
Баарынан көңүл калып, жерим тарып,
Эң жакын досторумдан жаңылганда.

Комузум кеңеш бермек кайрылганда,
Апакем — дөөлөтүмдөн айрылганда.
Күүлөрү кудуреттүү кубат болмок,
Жабыркап жаш баладай муң кылганда.

Комузум теңтуш болмок кубанганда,
Кайрадан күл-күкүмдөн куралганда.
Сыр бербей чымырканып туралганда,
Асмандан күн жаркылдап нур алганда.

Ошондо мен чертмекмин «Камбарканды»,
Сооротуп жарасы бар күйгөн жанды.
Комузда жүрөгүңдүн муңу жатса,
Адамга андан ашык жыргал барбы?

Арман көп өмүр бою тирүү жанда,
Өкүнөм комуз чертип калбаганга,
Аттиң-ай, көңүл буруп жаш чагымда,
Самара шакирт кылып албаганга!

КЫЗЫМА

Кызым менин — аппак куудай,
Тоодоң кулап аккан суудай.
Үйүм жарык тийген айдай,
Сайрап турса тили буудай.

Кызым менин — кызгалдактай,
Бир карасаң — аткан таңдай.
Үйтө келсем — чоң кубанычым,
Жаркылдаса — ачык маңдай.

Кызым менин — ак көңүлүм,
Мойнумдагы жыттуу гүлүм.
Ырдап койсом — шандуу үнүм,
Асмандагы тунук күнүм.

Кызым менин — көпөлөктөй,
Турса сайрап үйүмдө той.
Өркөм менин сагынычым,
Чарчап келдим өпкүлөп кой!

ЭНЕ МЭЭРИМИ

Апакем, Ала Тоодой медеp элен,
Айлыма өзүң үчүн келер элем,
Жашырбай өтө кылдат сырларымды,
Кайгымды, кубанычымды төгөр элем.

* * *

Мен түшүмдө ажыдаар менен беттештим,
Эрме чөлдө өзүм жалгыз баратып.
Оп тартыштым, жалтанбастан тиктештим,
Атаандаштым... Күн кеч кирди, таң атып...

Көз ирмедим... капысынан алдырдым,
Көздөн учуп чагылгандын оттору...
«Апа» дедим, жардам сурап чакырдым,
Жетип келди анын мээрим колдору.

Көзүм ачсам апам турат башымда
Эси чыгып жанын үрөп кагылып.
Апа деген жакының да, багың да,
Кубангандан жашым кетти агылып.

Бакыт конуп дөөлөт келип турганда,
Аз эстейбиз алдейлеген апаны.
Азап түшүп, айла кетип турганда,
Жанталашып чакырабаз биз аны.

Көңүлүмдө аял чанат кутуруп,
Арт жагыңдан сөз ээрчитип миң наалат.
Эң бир соңун жактарыңды унутуп,
Аялбастан душманыңдай өч алат!

Дос дил кичат саламдашпай терс карап,
Катасың дагы көз тунарып, уу жутуп!
Биз бирөөсү кытмыр күлүп табалап,
Ошол учунан көңүл айтат кубулуп!

Жааның гана бул дүйнөдө чанбаган,
Сен урматым, сен кубатым, апажан!
Аялба, торко болсун топурагың,
Мүрөөңдө жаш баладай буркураймын.
Эң жакың өзүң элең күйөрманым,
Айралдым, тагдырымды не кылайын!

Аялба, жаткан жериң болсун мамык,
Боздоймуң күйүтүмдөн жан карарып.
Мен үчүн мындан кыйын жоготуу жок,
Туугандар, жакын достор, журт калайык!

Аялба, Ала Тоодой медер элең,
Айламы өзүң үчүн келер элем.
Жапырбай өтө кылдат сырларымды,
Кайгымды кубанычымды төгөр элем.

Үй турат, айыл турат — баары толук,
Өзүң жок — мен турамын жетим болуп.
Эң качан угалбаймын сөздөрүңдү.
Эң качан табалбаймын мен өзүңдү!

Аялба, жаткан жериң болсун мамык,
Боздоймуң күйүтүмдөн жан карарып.
Мен үчүн мындан кыйын жоготуу жок,
Туугандар, жакын достор, журт калайык!

* * *

Кайгыдамын, кайгым менин океан,
Жер майыштым, мен айрылып апаман.
Апа деген күн экен го балага,
Түбөлүккө нурун төгүп жашаган.

Кайгыдамын: кайгым менин ченемсиз,
Кантип жашайм, кантип күлөм энемсиз.
Эне деген чынар тура кол жеткис,
Эне деген мекен тура чоң деңиз.

Кубанганда кимге барып сыр айтам,
Эми кимге кыйналганда муң айтам.
Айталбаймын, айталбастан суз кайтам,
Бул дүйнөдө мээрманым жок апам.

* * *

Мүрзөндө ыйлап жаттым жан апалап,
Боздодум, шолоктодум жер тырмалап.
Кантейин карааныңа куса болуп,
Отурдум жетимсиреп мүрзө карап.

Отурдум жетимсиреп мүрзө карап,
Эскерип акылдарың миң бир санат.
Ишенбейм өлгөнүңдө азыр деле,
Жарк этип тирилсеңчи атаганат!

Жарк этип тирилсеңчи атаганат:
Кучактап эркелесем жан апалап.
Кыйналсам, азап түшсө тагдырыма,
Отурсаң кубат берип башым сылап.

Отурсаң кубат берип башым сылап,
Болбосо бала кездей кытыгылап.
Арманым болбос эле өмүрүмдө,
Аймасам магагыңдан жыттагылап.

Аймасам магагыңдан жыттагылап,
(Анакем эми кой деп кыстагылап)
Бир минут: бир жаш болуп, беш жаш болуп,
Кубанычтан көз алдымда тоолор кулап!

Кубанычтан көз алдымда тоолор кулап,
Мурдума жыты аңкып жийде бурак!
Кыялым кыйрап болуп, көзүмдү ачсам,
Маңдайда боз топурак мүрзө турат!

* * *

Мен түшүмдө ыйлап-ыйлап соолуктум,
Мен түшүмдө апам сага жолуктум.
Сен жүрөсүң кызыл уйду жетелеп.
Биздин үйдүн чап жагында коруктун.

Апа дедим — кучагыңа сыйбадым,
Апа дедим — жан кейитип ыйладым.
Ыйласам да аяп койбой алыстап,
Бете бердиң апа мени кыйнадың.

Ыйлай бердим, ыйлай бердим шолоктоп,
(Ыйлабейм качан менин жашым токтолот),
Эй, апажан, тирүү кезде унутпайм,
Менин жашым тирүү кезде көл болот!

* * *

Кызыл тоолор Жатандын,
Кызыл тоолор Жатандын.
Ошол тоонун боорунда,
Мүрзөсү бар атамдын.

Ыйык тоолор Жатандын,
Ыйык тоолор Жатандын.
Ошол тоонун боорунда,
Мүрзөсү бар апамдын.

Кызыл тоолор Жатандын,
Жамбашында атамдын,
Топурагың торко бол
Жамбашында апамдын.

* * *

Сен да жетим, мен да жетим тоголок,
Көзүбүздөн жаштар агып шорголоп.
Эне деген кымбат жандан айрылып,
Биз жашайбыз, айла барбы, онтолоп.

Энеси бар — ырысы бар жан экен,
Энең барда караңгы түн таң экен.
Кабыргалар кайышты бейм, жан курбум,
Алды жакта жоготуулар сан бекен?

Кош эне деп сөз айтпадык экөөбүз,
Бизди күттү жол карашып энелер
Жетпей калдык эң акыркы напазга,
Кулак уккан дос-душмандар эмне дээр.

Бул дүйнөдө эмне кымбат апандан,
Көз ирмебей таң аткыча көтөргөн.
Азабына кыйын кезде тик турган,
Бизди өстүрүп, улуу эмгек өткөргөн.

Боз топурак мекен кылды энелер,
(Ыйык болсун жер алдында денелер).
Өмүр өтүп биз картайып акыры,
Бизге дагы так ушундай күн келер.

Сен да жетим, мен да жетим тоголок,
Башты көтөр, ыйлай бербей шолоктоп.
Эне деген кымбат жандан айрылып,
Биз жашайбыз, айла барбы, онтолоп.

АНАМ, САТЫП КЕЛДИМ ИНДУС ЖООЛУК

Анаам, сатыптырсың ак чач болуп,
Бозүлдүн нуру кетип, алдан тайып.
Анаам сатып келдим Кокон жоолук,
Барааны гүлдөрү бар бир ажайып.

Анаам, сатып келдим Бухар маасы,
Кызын жүр сыймыктанып тойго-ашка.
Сурраба, кымбатты же арзан баасы,
Дагы бар белектерим андан башка.

Анаам, сатып келдим Оштон набат,
Нанан бир отуруп чайга салып.
Анаам, унчукпайсың үнсүз карап,
Анаам, тырындыңбы ушунчалык!

Анаам, сатып келдим индус жибек,
Кызын кий жаркылдатып журт аралап.
Нананда жер туйлаткан асыл тилек;
Анаам дагы кубанайын сени карап.

Анаам, сатып келдим Кашкар кымкап,
Кызын кой жаманыңа бата берип.
Дагы бар белектерим андан кымбат,
Түйшүккө чырмаласың ката берип.

Түшүнбөйм, унчукпайсың карап алсыз,
Анаам, бата берип белегимди.
Кур кызы — апам өткөн, апам жансыз,
Толкочуп шумдук тагдыр тилегимди.

Анаам мурдагымдай жолум күтпөйт,
Саргырып, түшшүк тартып, азап тартып.
Өйдөсөм дүйнөм урайт, көңүл түтпөйт,
Убагымдан ойгономун санаам артып.

УККУМ КЕЛЕТ ЖОМОГУНДУ, АПАКЕ

Апакем, жомогунду уккум келет,
Тизеңе башым жөлөп күндө эркелеп.
Мейличи, эки баштуу дөөлөр болсун,
Коркпостон кармапамын кайрат тилеп.

Апакем, ырларыңды уккум келет.
Уйкуда жаным жыргап, түшкө эркелеп.
«Исфайраны» обон менен ырдап койчу
Жүрөгүм толкундансын элеп-желеп.

Апакем, насаатыңды уккум келет
Урушсаң, төпөштөсөң — баары белек.
Мен эбак кырктап ашып кетсем дагы,
Кеңешиң акыл берет, кубат берет.

Апакем, уккум келет, уккум келет,
Ээрчитип акыл айтып жүр жетелеп.
Тоо болуп тирек болуп апаң турса,
Турмушта андан башка эмне керек?

АПАКЕ, СҮЙЛӨП БЕРЧИ

Апакем, сүйлөп берчи тагдырыңды,
Мал багып күн өткөргөн Адырыңды.
Көп тозок, машак терген жабырыңды,
Мынакей, эми билдим кадырыңды.

Апакем, сүйлөп берчи жылдарыңды,
Күткөнүн согуштагы уулдарыңды.
Кабар жок, кат келбесе үмүт үзбөй,
Жол карап жүргөнүңдү муңайыңкы.

Апакем, сүйлөп берчи арманыңды,
Айрылып Жаннетиңден калганыңды.

Күйүтү жандык кыздын ашып-ташып,
Өмүрүн жокко айланды, күлгө айланды.

Аякым, балдарыңды жалгыз бактын,
Нар үчүн кыйын кезде баарын таптың.
Жааныңа болгон кезде ачарчылык,
Соктаган килеминди унга саттың.

Аякым, канча кыйын жолдор бастың,
Төгөткөй аралыгың Кара-Таштын.
Жоюмду, ошол кезде мен төрттөмүн,
Көтөрүң тер чынылдап дабан аштың.

Аякым, кайратыңа таң каламын,
Жааныңа элесинден нур аламын.
Аткандуу өмүрүңдү кубат кылып,
Ар кандай кыйын жолго мен барамын.

Аякым, намысыңа суктапамын,
Кайыбас кайратыңдан күч аламын.
Жертиңи, ийтип күндө балдарыма
Өзүңдү өмүр бою туу кыламын.

Аякым, кыйбас жаным, күнүм менин,
Баарыңа калыс болуп төккөн мээрим.
Жарыңан көз алдымда сен жашайсың,
Мен — балаң тирүү кезде, боорукерим.

Түшүмдө аялдам дагы аян берди,
Аякым бал татыган айран берди.
Күн ысык биш көтөрбөй жутуп жатам,
Мээр түшүң кирап турат кыйбас апам.

Көсүмүң түбү жоктой мелт-калт этет,
Аякым айран мынча таттуу, жан сергитет.

Қанбаймын, көзүм тойбой жутуп жатам,
Мээр төгүп карап турат жаным апам.

Көп ичтим, кесе такыр бөксөрбөдү,
Билбедим, күн өткөлбү, түн өткөнбү,
Радио балдыр этип кокусунан,
Ойгондум. Араң турам жаш төккөнү.

ТҮШ ЖОРУУ

— Айтууга барбайт оозум, өксүп санаам,
Түш көрдүм коркунучтуу, түрү жаман.
Күрпүлдөп кирген сууда агып барам,
Жоруп бер бул шумдукту жаным апам?

— Таалайың жарык экен, жаркын экен,
Кут болсун асыл түшүң жан берекем.
Түштөгү агын суулар — өмүр деген,
Көп жаша ойноп-күлүп, бата берем.

— Түш көрдүм өтө жаман, өтө калтыс,
Боздоймун эрме чөлдө ажыдаар тооруп,
Қачалбайм, үнүм чыкпайт, жатам алсыз,
Апакем бул түшүмдү берчи жоруп.

— Конуптур өз башыңа сансыз дөөлөт,
Кулунум, кучак жайып куттуктаймын.
Түштөгү ажыдаар, жылаан бакыт болот,
Эми мен узун түндө тынч уқтаймын.

— Түш көрдүм жүрөк үркүп жарылгандай,
Аралайм мүрзөлөрдү сагынгандай.
Гөрлөрдөн үн угулат жалынгандай,
Апакем, жоруп берчи түшүм кандай?

— Кут болсун, түшүң сонун эрке балам,
Кейибе кабак түйүп көңүл ирип,

Тер сен кабырларды араласаң,
Арбаңтар колдошуптур бата берип.

Түн кордум түшүнбөймүн кызык жорук,
Тыштерим күбүлүшөт бири калбай,
Анан, бул шумдукту берчи жоруп,
Отурам көңүл өчүп, кары чалдай.

Жин берекем башың көтөр, түшүң сонун,
Эми сен көп азаптан кутуласың.
Аңадан даңгыраган айкын жолуң,
Чыңгиздин жакшылыкка умтуласың...

Жолоттой жамандыкты, аяп, коргоп,
Анык, түн жоруучу узун жомок.
Кимге айтам жүрөк эзген иштеримди,
Ким жоруйт козголоңдуу түштөрүмдү??.

АНАМДЫН НАСААТЫ

Таалайдын тигдыр деген шериги бар,
Түрү суук, асылдай маңдайы тар.
Коргоп түн жолундан адаштырын,
Жолдочоңоо пур тийбеген орго салар.

Таалайдын тигдыр деген шериги бар,
Берген, жүлү жоркын, салган назар.
Жолдочоңоо жолундан сууруп чыгып,
Күлөткөн аялдатат кызык бизар.
Эн жорго жорго болгон жолун тигар,
Насарак өтөрдүбүз күнү жинар.
Эн жорго болгон жол ойрон болсо,
Аялдаткан сен берген ичкен апар.

АР ДАЙЫМ АПАМ ТҮШӨТ ОЮМА

Кайда жүрсөм апам турат эсимде,
Ойгө түшөт эртең менен, кечинде,
Уктай албай мени күтүп тургансыйт,
Жол боюнда биздин коргон четинде.

Кайда жүрсөм апам түшөт оюма,
Чокутпаган канаттууга, жоруга.
Сактап калган ачарчылык мезгилде,
Қарабастан азабына, ооруга.

Кайда жүрсөм апам түшөт оюма,
Эркелетип, бекем кысып бооруна.
Ажыдаар келсе жалгыз мени сорууга,
Боюн таштап даяр турган корууга.

Кайда жүрсөм апам турат көңүлдө,
Ардактаган, алпештеген төрүндө.
Азыр дагы бата берип тургансыйт,
Кулунум деп капкараңгы гөрүндө!

* * *

Энекем менин даанышман,
Эстесем күйөм, капамын.
Көрүнүп көзгө алыстан,
Элеси турат апамын.

Айлыма келсем капамын,
Ордуну жоктоп апамын.
Үшкүрүп үйдө жатамын,
Үшкүрүп түнү басамын.

Түн жарымы, элдер уйкуда,
Мен жүрөм айыл аралап.

Көңүлүм уйгу туйгуда,
Фүрөңтү күйүт жаралап.

Жаңжалга келип мүрзөгө,
Табаман алам бейитин.
Түрөм муңдуу түнөрө,
Кем билет менин күйүтүм?

Анамдын үнү уккансыйм,
Фүрөңсүйт колдон жетелөп,
Жаңжалда ойноп тургансыйм,
Көңүлүм куунак эркелеп!

Эмел менин — даанышман,
Четтесем күйөм, капамын.
Бөрүнүн көзгө элестеп,
Карааша турат апамын!

ЛАЛАХАН КАЗАЛДАРЫ

Жолун жолдоп улуу бабам Хафыздын,
Казал жазып, көзүмдөн жаш агыздым.

Туюк сырдуу туман, ызгаар күндөрдө,
Жүрөгүмдөн бугум чыкпай, мен аздым.

Түндөр өттү түйшүк менен таң аткан,
Көз ирмебей бетин карап кагаздын.

Көңүлдөгү көп купуя сырларды,
Жашырбадым, ачык айтып бүт жаздым.

Өтө татаал ыр түрүндө Чыгыштын,
Замандашым өзүң менен сырдаштым.

Қамбаралы казал сунат, окурман,
Қана эмесе барактарын сен ачкын!

1.

Сен кимсиң, тагдырсыңбы, таалайсыңбы,
Сен мага жакшылыкты каалайсыңбы?

Көрбөдүм көздөрүңдү, каштарыңды,
Көрбөдүм телефондон айдайсыңбы?

Добушуң коңгуроодой көңүл козгоп,
Эритти. Тилиң ширин балдайсыңбы?

Үнүдү тыңшай берип сүйүп калдым,
Эркекти магнит сымак арбайсыңбы?

Көркүңө, көңүлүңө чын берилсем,
Лалахан кадыр жетип баалайсыңбы?

Аялдан көөнүм калган жүрөк зарлап,
Көп өтпөй чыр-чатагың салбайсыңбы?

Жан эркем, жүрөк сырым билип алып,
Сен дагы жер каратып алдайсыңбы?

Ачык айт, Камбаралы чындык сүйөт,
Артынан убаданды танбайсыңбы?..

2.

Араласаң биздин шаарды тең жарып,
Арт жагындан ээрчип жүрөт миң гарып.

Салам айтып, жагынышып өтүшсө,
Карабайсың, унчукпайсың кумсарып.

Эңсегениң бет маңдайдан кезикпей,
Эрдиң тиштеп, ызалуусуң жер тарып.

Издегениң өзүм болуп жүрбөйүн,
Беттей албай четте турам апкаарып.

Кантип сага сөз айтууга батынам,
Кантип сага салам берем түз барып!

Койсом деймин баскан сенин жолуңа,
Бүт талаанын кызыл гүлүн алпарып.

Койсом деймин журт көзүнчө тартынбай,
Жүрөгүмдү бут алдыңа аңтарып.

Сен баратсаң жан тоготпой көчөдө,
Жүрсөм деймин айлананда күү чалып.

Караңгыда, жалгыз өзүң калганда,
Алсам деймин наз белиңе курчалып.

Түнөрөсүң, унчукпайсың Лалахан,
Қамбаралы кор болобу, мынчалык!

3.

Тендеши жок, пейли сонун улугум,
Узун чачтуу, кымча белдүү сулуубум.

Бассаң-турсаң жаман-жакшы ээрчишет,
Қөрсөм дешип ак жүзүңдүн тунугун.

Билген жандан жата калып сураймын,
Ата тегің, тууган жерің, уругуң.

Унчугушпайт, жашырышат тымпыйып,
Ара жолдо затың билбей курудум.

Қээ бир түнү таппай калып изинди,
Қараңгыда ач бөрүдөй улудум.

Жуучу салып, арбын калың төлөйүн,
Жашырбачы, кимдер сенин тукумуң?

Ат Башыбы, Чон-Алайбы, барайын,
Қайда сенин мекендеген туругуң?

Қамбаралы куру бекер жүрбөсүн,
Баса сага, барбы менин укугум?

4.

Суктандырат көргөн жанды дидарың,
Қөргүм келет такыр канбай кумарым.

Тилек кылам максат кылам өзүндү,
Болгону деп мойшумдагы тумарым.

«Бул дүйнодө эмне керек айт десе»
Сен болмоксуң тагдырымдан сурарым.

Кереги жок көргүм келбейт башканы,
Жадыга сенсиң оюн-күлкү куарым.

Карабайсың, баш ийбесиң мезгилге,
Дайым көрөм — он сегизде курагың.

Көн жыл болду, издеп жүрүп таппадым,
Жапырбачы кайда сенин турагың?..

Амал менен аркан салып өтсөм дейм,
Баш айланат. Мынча бийик дубалың?..

Жаң таланып, чымырканып ашарда,
Бутум гайып, капысынан куладым.

Там башынан күлкүң чыгып, кордодун,
Сен исылым — Лалаханым ынагым.

Камбаралы сен деп жүрүп өксүдү,
Калаа болчу кимге менин убалым?..

А

Бийик жаным, аппак аткан таңдайым,
Сен деп жүрүп тең тешилди таңдайым.

Жаным тоноп, жаным берген жардайым,
Суу сыяктуу жалгыз сенден танбайым.

Он сегизде толуп турган кыздайым,
Там албесиң, терс карасаң сыздайым.

Кубарган, өңү кетпес сырдайым,
Сенсиң ырым — өмүр бою ырдайым.

Таң эртеңден жаңы жааган кардайым,
Сергитесиң кубат берип ар дайым.

Жазда бүрдөп көркү чыккан талдайым,
Күлүп койсоң күлүк аттай талбайым.

Чөбү таза Суусамырдын балдайым,
Камбаралы сенин кулуң ак айым.

6.

Сен келбесең жылуу үйүм чилдекана,
Алдадыңбы, барам деген сөзүң каңа.

Түндө күттүм көз ирмебей, уйкум келбей,
Шыбырт чыкса, чуркап улам астанама.

Кабарың жок үнү чыкпайт кадамыңдын,
Отурамын чылым тартып, көөнүм кара.

Кулагымда назик үнүң. Айтпадыңбы,
Телефондон: «Жетип барам азыр гана».

Ойлор келет бир-биринен бири жаман,
Жүрбөйүн деп ара жолдо мен бечара.

Жол караттың, көп ойноттуң амал ойлоп,
Күтүп жүрүп күкүм болдум күйүп жана.

Же болбосо айтпайсыңбы чын дартыңды,
Аламын деп асыл дүйнө, арбын пара.

Камбаралы түйшүк тартып, өңдөн азды,
Бекер күтүп, бекер тартып сары санаа.

Мен калт этип шарап куйган чөйчөгүң,
Бизки калтти көкүрөгүң, көнчөгүң.

Биз калтыртып, сынап карап астыртан,
Биз текшерип, канча жолу өкчөдүң.

Жүрөгүмдү тең жарчудай толкутат,
Жалбыз көйнөк түртүп турган эмчегиң.

Бир параса жеңил-желпи мүнөзүң,
Бирок күчтүү билипбеген өктөмүң.

Сен билесин, ошум билем, арман күн,
Бир асылың, күндөр бскер өткөнүң.

Канча жолу жолуксак да экөөбүз,
Мөөндөнүң ак бетинден өппөдүм.

Бирлар жалдым, жалгыз сени даңктадым,
Катмант кылып, кыя алдыңдан өтпөдүм.

Сени сүйдүм, сүйгөндүгүм эл билет,
Жерин жүзүң жаным менен өлчөдүм.

Калыбарың чоочуп көздөн сактамак,
Бир бөлөк өзүң баткан чөнтөгүм.

■

Карап берсем карааның да ак кайың,
Сүзүлүштүң ашып түшөт ансайың.

Кулактама конгуроодой угулат,
Алсат сөзүң кайда жүрсөм, баспайың.

Бир каншың жүрөгүмдү тең бөлүп,
Биз бирсөм шарап ичпей, мастаймын.

Мен турганда көзүң салсаң башкага,
Жерге кирип, эл көзүнчө пастаймын.

Кара көзүң арбап койду түбөлүк,
Аялзаттан теңдеши жок наздайым.

Бороон күнү сен жолуксаң көчөдөн,
Кыш сезилбейт, көңүл куунак — жаз дайым.

Карабасаң, теңсинбесең кантейин,
Саратанда жүрөгүмдө муз дайым.

Кимдир бирөө колтуктаса көзүмчө,
Ал шордууну муунтуп кое жаздаймын.

Камбаралы какшап жүрүп карыды,
Бооруң ачып көңүл бурчу ак айым!

9.

Маңдай жарык, жосуну бар, тил билгим,
Таалайына туш келгенсиң сен кимдин.

Күлүп койсоң — күлкүң сенин өзгөчө,
Кыялыңа, кылыгыңа жеңилдим.

Сен сүйлөсөң элдин баары карашат,
Баш нйкешет, баары жөндүү кебиндин.

Сулуулардын арасынан бөлүнүп,
Ошол түнү көркү болдуң келиндин.

Жаратыптыр жалгыз сени табийгат,
Таң каламын алп күчүнө теңирдин.

Бир жыттасам, мен бактылуу болмокмун,
Ак бетиндин көркүн ачкан меңиңден.

Э, арман күн, кадырыңа жетеби,
Сени сүйүп кол кармашкан теңиң ким?

Камбарыңа карай берип көзүңө
Шарап ичпей мас да болдум, семирдим.

10

Көңүлүмө көркүң жагат жаркылдаган,
Кулагыма күлкүң жагат шаңкылдаган.

Аман издеп, акыл издеп жетсем деймин,
Кан алмаңа көкүрөктө бышып турган.

Калың жетпейт. Көздөп жүргөн сакчылар көп,
Жоюлгундайт бейысаптар касам урган.

Камбарыңдын, чуу салышып жолтоо болду,
Кирер кезде гүл бакчана ирең-бараң.

Гүл жарымында иттер үрүп айлам кетти,
Жол бөлөлдү. Чыгыш жактан агарып таң.

Күн чыкканда жалгыз келип бетиң жуудуң,
Аман болчумун алыстагы жалгыз караан.

Ташкандыңбы, жылмайгансып кол булгадың,
Арабыңда тоскоолдук көп, эмне кылам?

Тосконим чырайыңа көз тийбесин,
Сүйсөң күлүп жүрсөң болду эсен-аман.

Камбарыңа калп сүйлөбөйт, ичет касам,
Жаңгак калсам жаным даяр, жаным курман.

11

Жүрүшүм канжар болду кара кашың,
Түрөтүшүм, кымча белдүү карындашым?..

Бассам-турсам ойдо турат, эсте турат,
Эң биринчи көргөндөгү жаркылдашың.

Кат жиберсем кагып салдың, түшүнбөймүн,
Ачык айтчы, барбы менин атаандашым?

Жуучу салдым, белек бердим, жибибедин,
Же болбосо жетишпейби жалдырашым?

Унчукпайсың, ушунчалык таш боор белең,
Ишенбесең көрбөйсүңбү көздүн жашын?

Кечирилгис өз алдында күнөөм барбы,
Жүрөгүмдү эзип салды суз карашың?

Камбаралы күтүп жүрүп ак чач болду,
Жообун күтөм: болосуңбу сапарлашым?..

12.

Лалаханым, мен — карагай, сен — бурак,
Сен дегенде көз жаш төгөм буркурап!

Лалаханым, мен — табылгы, сен — кайың,
Мынча сени сүйүп калдым шам чырак.

Лалаханым, мен — бүркүтмүн, сен — кептер,
Канатыңды чыйрак серме, жол ыраак.

Лалаханым, мен — сыйкырчы, сен — торгой,
Койгум келет түбөлүккө мен арбап.

Лалаханым, мен — мергенчи, сен — калтар,
Огум тийсе жүрө көрбө сен каргап.

Лалаханым, мен — жүргүнчү, сен — булак,
Ичсем деймин, жутсам деймин жан жыргап.

Дайканым, мен — кол башчы, сен — чепсиң,
Алдың белет сени курчап, кол курап.

Дайканым, мен — дыйканмын, сен — пахта,
Чоңою деймин, терсем деймин тер кургап.

Дайканым, мен — буурамын, сен — тайлак,
Булаласым, ойносом дейм сай-сайлап.

Дайканым, сен — асылсың, мен — Камбар,
Жүрсөм деймин эркелетип, кол кармап.

III

Кымбат жаным, кымбат жаным, кереметим,
Жаңа түбүңөң сууруп чыккан ак берметим.

Эң биринчи көргөнүмдө багынганмын,
Көзүңдүмө нуруп чачып аппак бетиң.

Күзүң таза, кой көзүңдө шоктук ойнойт,
Кыялыңарың бир тутамдай кымча белиң.

Бир басында катарлашып жапжанаша,
Алаңыңдан адаштырчу ысык демиң...

Дайканым бүткүл дүйнөм, бүт өмүрүм,
Алабыстан жүрөгүмдү сага бердим.

Жаңыт өзүң жалгыз мага жаралгандай,
Башың күчөп, жана бердим, жана бердим.

Башым жумуш канча сордум тамагыңдан,
Бүт денемди жалындатты назик эрдиң...

Мукабаттын түбү жокпу, түбү жокпу,
Түң ийбиди менин черим, сенин чериң...

Сулуулардын билсем дагы жоруктарын,
Сен жөпүндө жаман ойго эч келбедим.

Қамбаралы жалгыз сен деп жашап жүрсө,
Мезгил күтүп, колуң булгап чыга бердиң...

14.

Лалахан, жомоктогу сулуусуңбу,
Болбосо таңкы жылдыз нурусуңбу?

Жан эркем, күлүп койсоң күн тийгендей,
Өөнү жок аялзаттан улуусуңбу?

Өзүңдөн баш көтөргөн ар бир адам.
Үмүткөр. Сулуулугуң курусунчу!

Жинденип күндө ушак таратышат,
Бүткүл шаар кулак түрүп, чуру-чуу-чуу.

Қалп жерден сага күйүп, мага күйүп,
Арада дуулдап жүрөт «от жагуучу».

Жаныңда «күйөрмандар» топтолушкан,
Жок жерден сөз таратып ушак кылчу.

Ишенбе, кытмыр сылык досторуңа,
Билерсиң бирөө тыңчы, бирөө чырчы!

Чын айтат Қамбаралы күйүп-бышып,
Суранам акыркы прет көңүл бурчу!

15.

Ат арытып түндө келдим, сүйбөйсүңбү,
Аянбастан тоолор желдим, сүйбөйсүңбү?

Ташыбыстан карабадың шылдың кылып,
Ай тарадан гүлдөр тердим сүйбөйсүңбү?

Өзүр бокс баш ийүүгө макул болуп,
Нэ дөңдөн кат жибердим, сүйбөйсүңбү?

Тартыптон текебердүү жан экенсиң,
Эе көзүңө аңтым бердим, сүйбөйсүңбү?

Басып кеттиң кашың сернип, базар жакка,
Аягыңда бактым бердим, сүйбөйсүңбү?

Сага арылаган казалдарым жолдо калып,
Нанысымды көк түтүндөй үйлөдүңбү?

Кашуушалак кол жетпеген кептер белең,
Мен Камбарды көңүлүңө түйбөйсүңбү?

10

Коркун жакшы, көзүң жакшы жоодураган,
Кокусуңан таанышканга шүгүр кылам.

Биринчи ирет башым ийип, салам айтсам,
Сүзүң карадың көзүң менен жактырбаган,

Экинчи ирет чыккапымада мандайыңдан,
Кырап койдун жүзүң менен таңыркаган.

Төртүнчү ирет бет алдында токтогондо,
Күзүңдү сүзүң салам айттың: «эсен-аман».

Биринчи ирет ирет жолуң тосуп кол кысканда,
Сүзүң койдун «Жүзүң неге жабыркаган?»

Биринчи ирет колтукташып бир басканда,
Аңгы айттың: «Жүзүң неге кансыраган?».

Унчукпадым, унчукпастан жер карадым,
Күйүтүмдөн сөгүлгөнсүйт бүт кабыргам.

Жооп күттүн, даяр жоопту кайдан табам,
Ошол кезде таарынгансып бүткүл аалам.

Көркүң жакшы, көзүң жакшы жоодураган,
Мен жаманбы жалгыз сага жалдыраган?..

17.

Карагаттай көзүң сонун жоодураган,
Ошол көздөн өпкөн жанда болбос арман.

Көздөрүндө жалын ойнойт, жалын жойлойт,
Толкунундай Ысык Көлдүн карап турсам.

Көздөрүндүн толкунуна тең келемби,
Бийик жардан тобокел деп боюм урсам.

Толкунунда көздөрүндүн алп урушуп,
Кээде чөгүп, кээде чыгып оюн курсам.

Эгер кокус чөгүп кетсем убалым жок,
Көңүл бурба мен кыйкырсам, мен жалынсам.

Ой, кара көз, арманым ук, көңүл бурсаң,
Токтой турчу, бой көтөрбөй мага бир саам.

Камбаралы көздөрүндүн казалчысы,
Өзүң билгин аябасаң, эмне кылсаң.

18.

Мен альпинист бийик чоку көздөгөн,
Сеп чокусун улуу тоону түз деген.

Мен аңнамын жалгыз сени издеген,
Сен жаралсың менин огум жетпеген.

Сен сулуусуң жөңмө деген көз менен,
Мен аңнамын жөңмө деген сөз менен.

Сүйүүм сени — түшүнбөймүн себебин,
Бир болсо да сен сыяктуу жүздөгөн.

Жолукканда башкалардын көзүнчө,
Бий көтөрүң, сен болосуң сезбеген.

Жүрөгүмдүн ызаларын билгизбей,
Мен боломун жароокерим сиз деген.

Көңүлүңнүн бет маңдайдан жолугуп,
Кайсы күнү жалгыз сага кез келем?

Камбарыңа кажыбаган эр жигит,
Мамалыңан такыр үмүт үзбөгөн.

12.

Карыям көздөрүңдү карагаттай,
Жалтанам сөз айтууга дитим батпай.

Аңгыгы жолукканда толкундаймын,
Кыстың, боздоп жүрөм дартым айтпай.

Сүйлөсөң эркелессең азилдешип,
Убагың өтө берет түк жадатпай.

Көз бир түндү көз ирмебей өткөрөмүн.
Сени ойлоп кыйналамын таңым атпай.

Тартынбай жүрөк сырым айтсам деймин,
Чоңуңду коёбу деп сен жаратпай.

Кектеген кечирбеген өчүн болсо,
Лалахан, кыйнай бергин туюк дарттай.

Кумарым ашып-ташып санаа болду,
Азабы жүрөк эзет эч чыдатпай.

Өңүмдө өзүң сонун сен жаркынтай,
Түшүмдө жыттанасың гүл бурактартай.

Өңүмдө жаркылдайсың ачык маңдай,
Түшүмдө көрүнөсүң аткан таңдай.

Өңүмдө сен жүрөсүң кол карматпай,
Түшүмдө жарыгымсың шам чырактартай.

Өңүмдө кубанычымсың бир сагатай,
Түшүмдө түрлөнөсүң миң санаттай.

Камбаралы бүт шартыңа макул болот,
Жаркыным, жарк деп койчу жалдыратпай!

20.

Аскасың көз жетпеген өтө бийик,
Карасам тургансыйсың көккө тийип.

Бийиксиң — бийиктигиң мага жагат,
Жүгүнөм күндө келип, башым ийип.

Чыksam дейм кайраттанып аркан байлап,
Чак түштө бороонун бар — жолун кыйык.

Чыksam деймин амал ойлоп, канат байлап,
Айтышат адам барбас жолун туюк.

Дүйнөдө сага жеткен болду бекен,
Жетсе эгер ошол адам сөзсүз ыйык.

Үмүт бар акыр бир күн жетермин деп,
Камбар да азыр жүрөт күчүн жыйып.

21.

Жан экенсиң шайыр мүнөз, оюнкараак,
Суктанамын сугум түшүп сени карап.

Күлүп койсоң күлкүң жагат, сен окшойсуң,
Ээн талаада жалгыз өскөн гүл мандалак.

Табийгаттын табышмактуу сырысыңбы,
Көрөр замат жүрөк туйлап, көңүл жанат.

Боюң жакшы, оюң жакшы аппак тамак,
Кетер элем ала качып болсо канат.

Ойной бергин күлө бергин бүт жарашат,
Биздин тагдыр оор үшкүрүп, жалдырамак,

Кээ бир кезде болом каип сени карап,
Ошол күнү татпасам да чөйчөк шарап.

Бул турмушта таалай да бар, арман да бар,
Кыска өмүр өтө берет, кызыталак!

Камбаралы дулдул кезде кайда жүрдүң,
Эмне үчүн көрбөй калдым атаганат!

22.

Сууга чөктүм, сени мен унутпадым,
Көз жаш төктүм, сени мен унутпадым.

Жаамы журтка сөз таратып, жер каратып,
Тилдеп сөктүң, сени мен унутпадым,

Қыйын кезең катаал тагдыр башка түшүп,
Тизе чөктүм, сени мен унутпадым.

Турагым жок, турарум жок, сурарум жок,
Кезип көчтүм, сени мен унутпадым.

Чырагым жок, жарыгым жок, караңгыда,
Күйүп өчтүм, сени мен унутпадым.

Айла барбы, өтүк менен башка түшсө,
Суу да кечтим, сени мен унутпадым.

Ызаланып, өчүң алып сен жүрөсүң,
Азбы менин азабыңдан уу жутканым?

23.

Лалаханым, таңкы ачылган гүлдөйсүң,
Көркүң чыгып күндөн-күнгө түрдөйсүң.

Адамзаттын кыялынан жаралган,
Бейиштеги теңдеши жок үрдөйсүң.

Тамашакөй кыялы бар деп угам:
Азил айтсам унчукпайсың, күлбөйсүң.

Алыстасам үнүң угам каткырган,
Жакын барсам бет кызарып сүрдөйсүң.

Дартың барбы айыкпаган жүрөктө,
Эркелешип ойноп неге жүрбөйсүң?

Түшүнбөдүм мүнөзүңдү мен такыр,
Жагам десем, какшык айтып сүйлөйсүң.

Айтчы мага жүрөктөгү сырынды,
Не себептен мен Қамбарды сүйбөйсүң?..

24.

Лалахан, жара болдуң жарылбаган,
Түбөлүк арман болдуң арылбаган.

Сен десем көз ирмебей таңым атат,
Чок болот денем күйүп жалындаган?

Жыргалым, сүйгөндөрдүн арасында,
Бар бекен мен сыяктуу жалдыраган.

Тилегим жалгыз сени жолуктурсам,
Кол сунуп, кучак жайып жаркылдаган...

Жүзүңдү көз жаш төгүп өбөр элем,
О, анда өмүрүмдө болбос арман!

Эстеймин, элестетсем көз алдымда,
Кол жеткис ак кептерсиң закымдаган.

Кокус сен азыр көрсөң тааныбайсың,
Сөөлөтүм кебетем бар жабыркаган.

Мынчалык мүңкүрөгөн не байкуш деп,
Көчөдө журт карашат таңыркаган.

Үркүшүп кол беришпейт, баары качат,
Жаныма жан көрбөйсүң жакындаган.

Не кылсын, бир күнөөсү кечирилгис,
Камбаралы ашык болуп жалгыз саган.

25.

Мынча бийик, мынча калтыс көпүрөң,
Жүрөк даабайт тике басып өтүүдөн.

Кайраттанып күндө келем өтөм деп,
Көпүрөңдөн жан алгычтай көрүнгөн.

Сен турасың тиги жээкте-кол булгап,
Мени күтүп көздөн жашың төгүлгөн.

Кумар жазып кучакташып көрүшпөй,
Азап тарттык ашыглыктын өртүнөн.

Тобокел деп бел байлаймын көз жумуп,
Өзүң үчүн кош айтышып өмүрдөн.

Баш айланат, жер айланат карасам,
Үнүң уктум аркы жээктен өкүргөн.

Тартынбадым баса бердим мейли деп,
Куласам да мен ыраазы өптүрсөң.

Камбаралы кармаганда колунду,
Жарга түрттүң коркпой эркем өлүмдөн?..

26.

Сен дегенде тоо тиреген толкун болдум,
Тоготподум татаалдыгын азап жолдун.

Эч бир жанга арманымды билдирбестен,
Саратанда, кыш чилдеде күйүп-тоңдум.

Лалаханым, өзүң үчүн күйүп жүрсөм.
Башкалардын колдорунда учуп-кондун.

Көзүм менен бул азапты көрбөйүн деп,
Жатып алдым тереңине зындан-ордун.

Күйүт күчтүү: сызда жатып тынч жатпадым,
Жер куйкалап, өрткө айланды сүйүү — шордуум.

Ызам күчтүү: «Барбайм, дедим тирүү чакта»,
Жатып алдым курчоосунда темир тордун.

Темир торлор чыдабастан ээрип кетти,
Жалынына махабаттын — кызыл кордун.

Камбаралы, эркиң күчтүү жан экенсиң,
Өмүр бою бал ордуна ууну сордуң.

27.

Айыкпай ырбап барат жүрөк жарам,
Муң айтып арызданып кимге барам.

Көргөндө карааныңды жакын жерден,
Шашылып баш катар жай таппай калам.

Кокустан бет маңдайдан сен жолуксаң,
Толкундап томсоромун айтпай салам.

Асыл зат карабайсың, теңсинбейсиң,
Сүрдөнүп уу жутамын, эмне кылам?

Бир гана сен алдында жалтак болдум,
Мактанбайм, шумкар элем түз качырган.

Бир жолу тобокел деп салам айтсам,
Суз гана баш ийкедиң салкын араң.

Сүйөм деп чыным айтып кат жиберсем,
Жообуң жок, жан белемсиң сөзгө сараң.

Лалахан. арнап сага казал жазам,
Кантейин, андан башка барбы чарам?

Кокустан күлүп койсоң бооруң ачып,
Кубанам, жерге сыйбай мен бечараң...

28.

Лалахан, тоготпосоң эмне кылам,
Жаныңа жолотпосоң эмне кылам?

Тартынбай жүрөк сырын айтсам деймин,
Кокустан осол болсо эмне кылам?

Бирөөдөн арнап сага белек берсем,
Теңсинбей албай койсоң эмне кылам?

Издесем көрүнбөйсүң — карааның жок,
Ойлосом көңүл ойрон эмне кылам?

Күн сайын дидарыңды көрсөм деймиң,
Турагың бийик коргон эмне кылам?

Өзүңө кезиксем деп эңсеп жүрөм,
Сүрүңдөн, сенден корком эмне кылам?

Жүрөгүм тең жарылып кетер бекен,
Жолуксаң түптүз жолдон, эмне кылам?

Камбардын азап үчүн эрки бекем,
Чыдаймын сен кордосоң эмне кылам?

29.

Унчукпастан жер карайсың, сөзүң коомай,
Айбым болсо айтпайсыңбы бетке таамай.

Мындай чакта мукактанып жалдырабай,
О, күйдүргүм, кууруп салчу тилиң буудай.

Айыбым жок, баары билет, сен билесиң.
Ошон үчүн жулунбайсың мурункудай.

Айыбым жок, баары билет — айыптуусун,
Ошон үчүн заарын чачпайт тилиң уудай.

Түз жолундан адашыпсың, жибек саамай,
Мындай күнгө түштүң экен кимди туурай?

Ишенгенмин ишеничим тоодой болуп,
Ойлоочумун тазалыгың тунук суудай.

Сүйгөнүм чын махабатым өрттөй жанып,
Кол тийгизбей бөпөлөгөм тунук суудай.

Сүйгөнүм чын махабатым өрттөй жанып,
Кол тийгизбей бөпөлөгөм аппак куудай.

Өкүнөмүн тагдырыма ушунчалык,
Өмүрүмдө күткөнүмө сендей жубай.

Камбаралы ушул күнгө түк түшүнбөйт,
Каарын алып каргады деп кандай кудай?

30.

Күндөр өттү терезеңди көп карап,
Көзүм көрбөй карааныңды ак тамак.

Түнү күттүм таң аткычаң жадабай,
Көрүнбөдүң тура бердим жалдырап.

Күнү күттүм, көңүл толкуп, ой санап,
Кеч да кирип, ай жылмайды жаркырап.

Лалаханым, таарындыңбы түбөлүк,
Бооруң ооруп койгонуң жок кол булгап.

Ызаланып азап тартса жүрөгүм,
Кулагыма дүкүлдөгү угулат.

Көз алдымда кара кашың ак жүзүң,
Бөрмөт сымак көркү ачылып кубулат.

Балконундан жула качып кетмекмин,
Эгер минсем канаты бар дулдул ат.

Дулдулум жок алсыз болуп отурам,
Армандуу жан, Камбаралы не кылат?

31.

Салкын карап, салкын мынча мамилең,
Түшүнбөймүн, бул жоругуң эминен?

Унуттуңбу, касам ичип айткансың:
«Өзүң жалгыз бул дүйнөдө теңим сен».

Унуттуңбу эстен танган түндөрдү;
Биздин сүйүү айлангандай тегирмен?

Же көңүлүң бузулдубу башкага,
Бирөөлөрдүн ушак айткан кебинен.

Канча талдап жоругунду түшүнбөйм,
Андай ойлоп, мындай ойлоп деги мен.

Бул турмушта оюн керек, шок керек,
Бирок эркем аны баары чегимен.

Камбаралы бир түнөрсө карабайт,
Көп күйгүзсөң, терс караймын эми мен.

32.

Мен бүгүн эң караңгы үйдөмүнбү.
Көрбөдүм жарк-журк этип күлгөнүңдү?

Мен бүгүн ай жарыксыз түндөмүнбү,
Сыйпалап сени таппай жүрбөдүмбү?

Алыстан угулгансыйт шыбыларың,
Билбедим — кимдер бийлейт түндөрүңдү?

Ким угат мен ошого суктанамын,
Түндөсү жалгыз калып үндөрүңдү,

Жалгызмын, караңгы түн өзүң жоксуң,
Жол карап жолбун иттей үрбөдүмбү?

Лалахан боорукерим ызаланып,
Өзүмдү түк жолотпой сүрбөдүңбү?

Чын айтчы: көргөнүңдө күлбөдүңбү,
Камбардын жабыр тарткан сүлдөрүнү?..

33.

Сен дедим, бирок сени табалбадым,
Өзүңсүз сүйүү отун жагалбадым.

Сен дедим, сен дегенде арман күчөп,
Тынч уктап төшөгүмдө жаталбадым.

Сен дедим, сен жөнүндө ырлар жазып,
Кантейин бир өзүңдөн кат албадым.

Сен дедим, сен теңсинбей жүрсөң дагы,
Айыптап жаман сөзгө батынбадым.

Сен дедим, сенсиз мага турмуш жоктой,
Арманым — такыр сага жагалбадым.

Сен дедим, сен дегенде тулпар болуп,
Чуркадым, көрүнөм деп жагалданып.

Сен дедим, сен дегенде уйкум келбей,
Отурдум, мезгил санап атпай тадым.

Сен деди Камбаралы өмүр бою,
Астейил арнап сага казалдарын.

34.

Күйгүздү жанга батты кайсарлыгың,
Лалахан чектен ашкан көп кылыгың.

Жок жерден ойноп туруп чыр кыласың,
Же чынын, же оюнун биле албадым.

Бир туруп эркелейсиң артист болуп,
Көп өтпөй жаш төгөсүң, шам чырагым.

Бир туруп кучактайсың көңүл ачып,
Көп өтпөй терс карайсың: не жазыгым.

Бир ирет жолуң карап күтөмүн деп,
Келгенде таш ыргытып кубаладың.

Бир жолу кучак жайып, жыттап туруп,
Бетимди тырмак салып аймап алдың.

Эмеси: «Сабыр түбү сары алтын»,
Мен Камбар өзүмдү өзүм көп алдадым.

35.

Кыр дөбөдөн ысмың атап чакырамын,
Түк унчукпайсың үн бүткүчө бакырамын.

Шамал жүрбөйт кокус жүрсө жетеби деп,
Үмүт менен кырманымды сапырамын.

Лалаханым, ушактарга кулак салба,
Билесиңби, жеңил менин топурагым!

Жоолорум көп атайылап сөз тараткан,
Ишпенбесең туш келгенден түз сурагын.

Сүйбөсөң да, жолукканда күлүп койгун,
Мен ыраазы ошонуңа, бир сурарым.

Камбаралы үмүт үзбөй, көзүн албай,
Таң эртеңден жолун карап отурамын.

36.

Билалбадым, табалбадым дартыңды,
Сен укпадың кылыч кыйбас анымды.

Арман күчөп алоолонуп өрт болуп,
Түштөн кийин кимге айтамын дартымды?

Жан экенсиң аябаган адамды,
Өжөрлөнүп, өзүн кестиң бактымды.

Унчукпадым, билгизбедим түк сага,
Кармасам да канча жолу калпыңды.

Айып коюп, таарынгыдай терс карап,
Айтканымдан, убадамдан кайттымбы?

Түнөргүдөй кызыл жүзүң кумсарып,
Сен жөнүндө ушак-айың айттымбы?

Текеберлүү мүнөзүңдү козголтуп,
Ызалантып, абийиринди саттымбы?

Ортобузда бузукулар жүрбөсүн,
Сени чанып башка жанга жактымбы?

Жер карайсың ак күйгүзүп Камбарды,
Көк муз болуп, көгөрдүңбү, каттыңбы?

37.

Түркмөн чөлү жан кейитет, чаңкатат,
Ысык шамал ооз күйгүзүп, тил катат.

Аба жетпей дем алалбай кыйналып,
Күн көрөрмүн Казанжыкта акактап.

Бүт денемди бүлүндүрүп кеткенсийт,
Мээ кайнаткан мээrimi жок бул аптап.

Үмүт үзүп тирчиликтин баарынан,
Мезгил карап, күн батыштан саматат.

Мезгил жылбайт, мезгил токтоп калгансып,
Жин келтирет колумдагы жалкоо саат.

Күн батса да ысык илеп тарабайт,
Уктай албай, көз ирмебей таң атат.

Канча кыйын өз башымда турса да,
Унутулбай бир өзүңө жазам кат.

Лалаханым, унутуңбу, жообуң жок,
Муну ойлосом эрксиз жерден жаш тамат.

Сен унутсаң ушул кыйын мезгилде,
Қамбаралы арыз-муңун кимге айтат.

38.

Кандай бүгүн ал-абалың жагдайың,
Кесепеттүү, кеги күчтүү, айдайым?

Кат жазасың сөз ойнотуп каймана,
Бирок сага тирүү кезде барбаймын.

Барсам деймин, көрсөм деймин, өзүңдү,
Жүрөгүмдө жол бөгөлөт ар дайым.

Сезим түшкүр баш ийбейт го акылга,
Кыялымда колдон алып, жандайым.

Өзүң окшоп, өзүм дагы кекчилмин,
Каргыш кармап, айтканымдан жазбайым.

Эл көзүнчө ичпесем да мастаймын,
Жан ачышса, жинди боло жаздаймын!

Экөөбүздү адаштырган тагдырды,
Жаным кейип, жатып алып каргаймын!

Камбаралы ошон үчүн суз дайым,
Капысынан сени көрсөм муздайым.

39.

Алыстан отуң күйдү бүлбүл өтөп,
Ашыгам жылысам деп сага жетип.

Жер кезип жүргөнүмдө көп жыл болду,
Тарынып бир өзүңө, кеткем тентип.

Мен жүрдүм эл кыдырып, жер кыдырып,
Өмүрүм кээде толкуп, кээде сылтып.

Сапарда чөлдө жүрдүм, чыктым бийик,
Акылдуу сөздөр уктум башым ийип.

Кулагың укпасын да, билбесин деп,
Ийнедей кумга сиңип, кеттим житип.

Өзүңө билгизбедим турагымды,
Издеп сен табалбадың аңдып-тинтип.

Кимде айып кереги жок териштирип,
Жараны кайра козгоп, антип-минтип.

Камбарың босогоңо келип турат.
Кайрадан кубайсыңбы, кагып-силкип?

Жалгыз сага жагынганмын, жагынам,
Жалгыз сүйүп, жалгыз сени тайыгам.

Бак ичинде жолукканда экөөбүз,
Сөз табалбай, сөз айталбай айбыккам.

Топ кыздардын арасында сен турсаң,
Көрүнчүсүң көзгө сулуу баарынан.

Күнү-түнү мен болчумун көлөкөн,
Жарым карыш чыккым келбей жаныңан.

Ойлоочумун бул турмушта жоктур деп,
Ашып өткөн биздин сүйүү жагынан.

Ойлой калсам ажырашар күндөрдү,
Жүрөк түшкүр секирчүдөй кабынан.

Ойлоп кетсем жалгыз калар күндөрдү,
Өлгүм келет намысымдын арынан.

Ачууланып кызуулукка жеңдирбе,
Ойлонуп көр алды-артыңды абыдан.

Түк ишенбес ажырашты дегенге,
Жакын достор экөөбүздү тааныган.

Жаза тартып бозоргондой не кылдым,
Көңүлүң калды эмнелердин айынан?

Эгер болсо кокусунан чоң күнөөм,
Камбаралы кечиргин деп кайрылам.

40.

Лалахан көз көрүнөө алдадыңбы,
Акыйкат далилдеди жалганыңды.

Өрттөнүп жалын болдум алоолонуп,
Түшүнүп ара жолдо калганымды.

Мен билем, сен билесиң эч ким билбейт,
Буркурап көз жаш төккөн арманымды!

Сулуусун, сулуу деген улуу урмат,
Кимге айтам мени шылдың кылганыңды.

Эл билет, өзүм билем ушунчалык,
Таптакыр жанга жакпас жаңжалыңды.

Жашырам, тилим дудук, көзүм сокур,
Кимге айтам жеңил-желпи салмагыңды.

Аттиң деп өкүнгөндөн эрдим тиштейм,
Ойлонуп оң жагымды, сол жагымды.

Күйгүзгүн, күйгүзө бер өлгүчөктү,
Өрттөнүп күлү калган Камбарыңды!

41.

Көрктөнөсүң, көркүн ачат сатендигиң,*
Баары билет колго тийбес экендигиң.

Туруктуу жан — аялдардын периштеси,
Мага жагат сөзгө катуу бекемдигиң.

Салам айтсам баш ийкедиң кичи пейил,
Жаным үрөп жагалданып мен элирдим.

* Сатен — жарашыктуу кийинген, өз боюна өзгөчө көңүл бурган аял-эркек.

Азил айтсам күлүп койдун, кашың серпип,
Ошонуца жетине албай мен семирдим.

Ыр арнасам ыракмат деп таазим кылдың,
Ошол күнү жерге сыйбай мен эридим.

Сен жөнүндө түк укпадым ушак-айың,
Буга күбө өз кулагым, чын пикирим.

Эркек сүйөт аял заттын тазалыгын,
Боло көрбө, Лалаханым, бири миңдин.

Бактысы бар — өзүң сүйгөн кандай адам,
Кызыгамын, кызганамын, келет билгим.

Асыл жанбы кадырыңа жеткен анык,
Элден ашкан, элден кыйын деги анык ким?

Лалаханым даңктап өтөм чаң жугузбай,
Тируу кезде сайрап турса кызыл тилим.

42.

Мен сүйбөсөм — соолуп калган саздаймын,
Шыгым жанбай, ырлар дагы жазбаймын.

Мен сүйбөсөм — бүткүл дүйнөм караңгы,
Саратаңда тердеп койбой муздаймын.

Мен сүйбөсөм — ичкен аштын даамы жок,
Бал татыбайт тамактагы туз дайым.

Мен сүйбөсөм — эч ким менен ишим жок,
Жалгыз жүрөм көңүл чөгүп, суз дайым.

Мен сүйбөсөм — эл ичинде зеригем,
Кол кызыбайт эмне жумуш кылбайын.

Мен сүйбөсөм — аргымагым чапсам да,
Кыбыраймын, бир ордумдан жылбаймын.

Мен сүйбөсөм — Камбаралы шордуумун,
Наркы кетип, ит карабас пулдаймын.

43.

Жолукпасаң — жапыс болмок асманым,
Жолукпасаң — басмырт болмок басканым.

Жолукпасаң — өрт ичинде жатмакмын,
Жолукпасаң — арман ырлар жазмакмын.

Жолукпасаң — жолуң карап азмакмын,
Жолукпасаң — кереги эмне башканын?

Жолукпасаң — көркүз болмок дастаным,
Жолукпасаң — арам болмок татканым.

Жолукпасаң — атмак эмес ак таңым,
Жолукпасаң — зындан болмок жатканым.

Жолукпасаң — алсыз болмок дарманым,
Жолукпасаң — өөрчүй бермек арманым.

Жолукпасаң — ага бермек көз жашым,
Жолукпасаң — кайда калмак куу башым?

Жолукпасаң — азап тартып кур жаным,
Жүрөгүмө түз сайылмак канжарым.

Жолукпасаң — боюм таштайм Нарынга,
Боор ачысаң Камбарыңды кармагын.

44.

Сен жолуксаң — күрүлдөгөн сел болом,
Сен жолуксаң — уюп жаткан бел болом.

Сен жолуксаң — түгөнбөгөн кен болом,
Сен жолуксаң — чалкып жаткан эл болом.

Сен жолуксаң — эрме чөлгө дем болом,
Сен жолуксаң — сокур жанга эм болом.

Сен жолуксаң — океандай кең болом,
Сен жолуксаң — Ала Тоого тең болом.

Жолукпасаң — Камбаралы шордуу жан,
Көрүнгөнгө шылдың болом, жем болом.

45.

Айдай кызы, ардак кызы башкырдың,
Уйкашындай төп келишкен жакшы ырдың.

Көп күн жүрдүм атың-затың билалбай,
Туюк болдуң, ким экениң жашырдың.

Кездешкенде кол тийгизбей, сыр сактап,
Көркүң менен көзүң менен азгырдың.

Өктөм болсом сылык сүйлөп, какшыктап,
Жалын чачып, жаркын күлүп кылгырдың.

Күтүп жүрдүм терезеңдин түбүндө,
Карабастан нөшөрүнө жамгырдың.

Бир ай жүрдүк ойноп-күлүп борбордо,
Багындырып, баш айлантап наз кылдың.

Табийгаттын сейрек кызы башкырдың,
Өрттөй кылып сезимимди жандырдың.

Мен ыраазы, таалайыма багынам,
Мен ыраазы молдугуна тагдырдың.

Камбаралы көз жаш төгүп коштошуп,
Тагдырымды тагдырыңа тапшырдым.

46.

Кайыктым казактардын талаасында,
Жөө жүрүп бороон-чапкын арасында.

Кантейин, алыс экен башкыр жери,
Жетпейсиң жетимиш күн чамасында.

Ашыктым, түнү-күнү токтободум,
Сен турдуң көңүлүмдүн санаасында.

Жолукту кол салышты ач бөрүлөр,
Кармаштым, түз качырдым ырасында.

Көзүмө көрүнөсүң, таарынасың,
Чолпонум, жол жүрбөгөн баласың да.

Чарчасам кол булгайсың кайрат берип,
Эдилдин күрпүлдөгөн кылаасында.

Эми мен колум жетип кармарымда,
Жылт этип закым болуп сызасың да.

Карасам изиң турат өзүң жоксуң,
Карасам алыстан көз кысасың да...

Заматта талкан болуп алтын кесем,
Ошондо боздоп арман кыласың да!

Жалбарып, жанын төшөп, сулуу күтсө,
Уфа эмес жер түбүнө барасың да!

Ойгонсом түшүм экен... Камбаралы,
Күйүттөн көз жаш төктү ызасына!

47.

Багынтың жаркылдаган молдован кыз,
Бий бийлеп, обон созуп ырдаган кыз.

Табийгат аябаптыр кенендигин,
Көргөндү көркү менен арбаган кыз.

Жигиттер арт жагынан ээрчип жүрсө,
Какпастан ширин сүйлөп алдаган кыз.

Бардыгы үмүттөнүп жолун тоссон,
Келем деп эч бирине барбаган кыз.

Томсортуп жигиттерди жол каратып,
Сүйгөнүн арасынан тандаган кыз.

Кокустан кабак түйүп унчукпаса,
Баарыбыз сөз айталбай жалтанабыз.

Сен үчүн молдован кыз, молдован кыз,
Камбардын карыганда жүрөгү тыз...

48.

Сулуу кызы, шайыр кызы тоолуктун,
Аэропорттон көргөнүмдө оолуктум.

Тагдырыма мен ыраазы эмесмин,
Эмнеликтен өзүңө кеч жолуктум?

Алгач ирет ишенбедим көзүмө,
Каип элем, ошол замат соолуктум.

Жарк-журк этип текебердүү сен турдун,
Көркөмүндө кымкап гүлдүү жоолуктун.

Койсом керек өзүмдү да жоготуп,
Сөз табалбай жалдырадым буулуктум.

Көп жыл сүйүп аткарылбай тилегим,
Ичтен сызып, арманымдан уу жуттум.

Унутпадым сени дайым эстедим,
Жүрөгүмдө махабатты бек туттум.

Камбаралы ушул күнгө өкүнөт,
Болбогонго тоолук кызы колуктум.

49.

Көзүң сонун Ысык Көлдүн тереңиндей,
Ойноп турат агын суунун ирминдей.

Өзүң сонун адамзаттын тилегиндей,
Көрүнөсүң, жоголосуң көзгө илинбей.

Көркүң сонун Индостандын килеминдей,
Болду бекен сулуу жүздүү иреңиндей,

Тишиң сонун ак мончоктун седебиндей,
Көргөнүм жок жарашыктуу чап меңиндей.

Эрдиң сонун Самаркандын килерсиндей,
Сен жүрөсүң баркын билип, жан теңсинбей.

Жытың сонун Ноокатымдын зиресиндей,
Шордуулар бар жашап жүргөн сени билбей.

Сен жүрөсүң Сөң-Көлүмдүн чүрөгүндөй,
Кимде болсун асыл сенин жүрөгүндөй?

Көп жашадым, көрдүм сулуу билесиңби, эй,
Жолукпады аялзаттан анык сендей.

Лалаханым өзүң турсаң тирегимдей,
Жаным кыям, сени көрөм карегимдей.

50.

Менин сенден такыр көөнүм калганы жок,
Сени көргөн ар бир жандын арманы жок.

Лалаханым кашың серпип тоготпойсуң,
Баары билет, бул сөзүмдүн жалганы жок.

Сен бийиксиң колум жетпейт не кылайын,
Ушкүрөмүн айлам куруп, жардамы жок.

Жетемин деп жеталбадым бир өзүңө,
Жашап жүрөм турмушумдун сайраны жок.

Ушул кезде түшүнбөймүн, мен белемин.
Көз көрүнө чана турган салмагы жок?

Ушакчылар ушунчалык аяр беле,
Экөөбүздү жоолаштырган жандары жок?

Уктап жатып мен кулаймын чоң аскадан,
Қыйкырамын жанталашып, кармары жок.

Ойгономун кара терде жаным боздоп,
Отурамын оору жандай дарманы жок.

Ошол кезде мен окшоймун жоокерлерге,
Тентип жүргөн сыймыгы жок, байрагы жок.

Тагдыр татаал — чоң табышмак түбү жоктой,
Эмне үчүн табышпадык жаңжалы жок?

Өтүнүчүм бар чынын айтчы, ойлоп мени,
Бир жолу да көзүң жашың тамганы жок?

Жашырбагын өзүң кантип күн көрөсүң,
Жүрөгү курч, пейли таза Камбары жок?

Жолугуунун экөөбүзгө жыргалы жок,
Карт арстандай калганымда тырмагы жок.

51.

Лалахан — сөз өтпөгөн тоң моюнум,
Какшатты чучугумду көп оюнуң.

Жаш кезде жагар элең көңүлүмө,
Шаңшыган уларындай бийик тоонун.

Эркелеп кучагымда көзүн сүзүп,
Жалынсаң — өзүң сонун, өзүм сонун.

Кээде мен акылымдан танаар элем,
Чыдабай жалынына ысык койнуң.

Жыттасам жытың сенин жыпар эле,
Аялдан артык болчу аппак мойнуң...

Сүйүштүк көздү жумуп иллазат деп,
Жоготуп ата тегин, мен да тойдум.

Унутуп жыргал кезди ойноп-күлгөн,
Жан эркем сен да тоңдуң, мен да тоңдум.

Өкүнүп ызам келип тагдырыма,
Өзүңдү көңүл бурбай таштап койдум...

Сен дагы ызаландың, ызаң ырас,
Камбарды күлүп туруп өзүн сойдуң...

52.

Канча жан жыттап сүйдү тамагыңдан,
Канча жан эркелетти мамагыңдан?..

Баары калп! Сен тазасың, Лалаханым,
Жүзүмдөй бышып турган сабагынан.

Мен жүрөм кумарланып колум жетпей,
Апкаарып сылай албай саамайыңдан.

Жетемби-жетпейминби тагдыр билет,
Көрөрмүн анын баарын таалайымдан.

Тагдырга көп ыраазы болоор элем,
Бир күнү жүзүм алсам базарыңдан.

Акыры түшүнөрсүң акыл келип,
Туш келип кучагыма ылайымдан.

Кокустан тилегине жетпей калса,
Камбарың күйүп кетер убайымдан.

53.

Карасам чыгыштагы аткан таңсың,
Өөнү жок, өнөрү көп ыйык жансың.

Сүйлөсөң эл карашат, сөз жарашат,
Назиксиң, солкулдаган жибек талсың.

Базар күн эл аралап басып өтсөң,
Журт токтойт, соода токтойт — асыл затсың.

Көркөмүң көз күйгүзөт, ич күйгүзөт,
Ичи тар ак жубандар ыйга батсын.

Жигиттер сүрөттүндү табериктеп,
Айыкпас жүрөгүнө тумар таксын.

Лалахан, ыраазымын түбөлүккө,
Сен үчүн бүт өмүрүм күйүп жансын!

Кокустан түнү бассан, жарык берип,
Жүрөгүм караңгыда күйүп жатсын!

Ошондо дидарыңды көрө коюп,
Камбардын бугу тарап, кумар кансын!

54.

Лалахан, кыз болчусуң тартынбаган,
Төрүндө ата-энеңдин жаркылдаган.

Сен күлсөң көркүң ачып көрк берүүчү,
Тиштериң жарашыктуу жаркылдаган.

Жымылдап узун чачың согончокто,
Кантейин, көз кубантып жалтылдаган.

Боз балдар кат жазышып үмүт үзбөй,
Далайы махабатка жалындаган.

Бар болчу арасында шок жигиттер,
Жетем деп намыстанып жан тынбаган.

Мен дагы сырым айтпай сүйөр элем,
Жүрөктө улам ырбап күйүт жарам.

Бир күнү кабар жетти кетти деген.
Ошондо таарый түштү бүткүл аалам.

Жер тырмап боз дөбөдө ыйлап жаттым,
«Мейлиге болсун,— дедим,— эсен-аман».

...Унутуп-унуталбай жүргөнүмдө
Жолуктуң капысынан сен кайрадан...

Лалахан, кыз болчусуң курган сайран,
Бүгүн сен кор болупсун, асыл кайран!

55.

Карасам тоготпостон сыртың салдын,
Жалооруп, арман ичте күйүп жандым.

Карасам боюң сонун, кара кашың,
Чачтарың өзү беле жибек талдын?

Карасам өзүң сонун, кара көзүң,
Кебетең дал өзүңдөй аткан тандын.

Карасам моюнуң сонун аппак куудай,
Суктанып, сугум түшүп эстен тандым.

Карасам төшүң сонун куп келишкен,
Көркүндөн көзүм албай таңыркадым.

Сен турдуң бүт ааламдын сулуусундай,
Жаныңа жолой албай калтырадым.

Акыры тобокел деп салам айтсам,
О, тагдыр текеберлүү бир карадың.

Жолборстон тартынбаган Камбаралы,
Алдыңда сөз табалбай жалдырадым.

56.

КЭЭ БИР КЕЗДЕ

Кээ бир кезде бороон болуп жүргөнсүйм,
Көз алдымда жаркыраган сен караан.
Кээ бир кезде момун болуп жалдырап,
Кыялымда маңдайыңа түз барам.
Кээ бир кезде уйкум келбей отурам,
Чылым тартып атабы деп аппак таң.
Узун түндө капа болом тагдырга,

Жүрөгүмө жалын түшүп — миң арман.
Көңүлдүмдө чагылгандар ойношот,
Караңгыда жарк-журк этип түн жарган.
Биздин сүйүү — чоң дастандын сюжети,
Негизгиси — сен каарман да, мен каарман.

Обон уксам кулак түрүп тыңшаймын,
Өзүңсүңбү түн жарымында үн салган?..
Кээ бир кезде түшкө кирип ойнойсуң,
Эми гана көзүм ирмеп уктасам.
Күлмүң этип жаркылдайсың эркелеп,
Жароокерим кучак жайып гүл сунсам.
Денең күйөт, жаным күйөт жагынсам,
Оттон өрүп, өрт боломун жалынсам.
Ошол кезде кызыл чокто тургансыйт
Махабаттын өртү болуп биздин там.
Тилегеним, суранганым тагдырдан,
Түбөлүккө кучагыңдан чыкпасам.
Көзүң ойнойт: он жетиде курагың,
Назик белиң — тал чыбыктай бир тутам.
Карай берип чырайыңа суктанам,
Болду бекен бир өзүңдөй сүйгөн жан?..
Капилеттен күн күркүрөп ойгонсом,
Жаздыгыма жашым төгүп мен жатам!
...Сүйгөнүмдү билгиң келсе кокустан,
Газалымды окуп койчу, Лалахан.
Окубасаң, окубагын таарынбайм,
Жер үстүндө ойноп жүрчү Сен аман!

57.

Өзүң издеп кайда гана барганым жок,
Тоолор аштым, чөл кыдырдым — тапканым жок!

Бүт аңтардым Маскөө менен Парижди да,
Жолукпадың,— жаркылдаган жамалың жок.

Сураштырсам асмандагы көгүчкөндөн,
Жол көрсөтүп канаттарын какканы жок.

Океандын балыгынан жардам күтсөм,
Багыт берип толкундарды чапканы жок,

Чарчабадым, үмүт үзбөй издей бердим,
Алым кетип ара жолдо жатканым жок.

Түк билбедим: кайда сенин турак жайың,
Эч болбосо божомолдоп жазганың жок.

Жылдар өттү. Өмүр өттү көктүк менен,
Жолдо жүрдүм эч бир жандан жардамым жок.

Канткен менен ыраазымын тагдырыма,
Махабаттын күчү менен талганым жок.

Күйүт менен арнап сага газал жаздым,
Андан башка колдон келер амалым жок.

Камбаралы жер тепкилеп каргыш айтпайт,
Өзүң издеп жыргал таптым арманым жок!

58.

Эсиндеби, көз жашымды төккөнүм,
Көз жаш менен ак бетинден өпкөнүм?

Эсиндеби, ар-намысты унутуп,
Эл алдыңда бут алдыңа чөккөнүм?

Эсиндеби унутулгус жаз айы,
Он сегизде оюн курган көктөмүң?..

Эсиндеби, биз экөөбүз урушуп,
Саламдашпай эчен күндөр өткөнүң?

Эсиндеби, биз экөөбүз жарашып,
Оюн салып, азоолонгон көкбөрүм?

Эсиндеби, эки колго көтөрүп,
Эл көзүнчө таалайым деп жүргөнүм?

Эсиндеби, эс-акылды жоготкон,
Эстен кеткис жомок сындуу түндөрүм?

Эсиндеби же унутуп калдыңбы,
Таң алдында сайрап берген үндөрүм?

Сен унутсаң Камбаралы унутпайт,
Өзүң менен ойноп-күлүп жүргөнүн...

59.

Айыкпас жүрөктөгү сүйүү дартым,
Лалахан, тырмап-тырмап неге ыргаттың?

Сен десем жарык күнүм караңгылап,
Күчөтүп күйүтүмдү жан карарттың...

Сен десем махабатым ашып-ташып,
Жулунган жигит кезде чач агарттың...

Сен десем — мезгил өтпөйт, жылбайт саатым,
Кантейин өң аздырып, күн санаттың.

Күн сайын үмүт үзбөй жообун күтөм,
Жообуң жок — сары оорудай өң саргарттың.

Аргам жок: мен жердемин, сен асманда,
Болсочу бүркүт өңдүү курч канатым.

Алыссың, жер түбүнөн жетер элем,
Болсочу Ак Куладай тулпар атым.

Суранат Камбаралы чынын айткын,
Жеттиби акыр сага менин датым?..

60.

Эмне үчүн дабыш берсем үндөбөйсүң,
Кучак жазып, кумар жазып түндөшпөйсүң?..

Канча келдим: андай дедим, мындай дедим,
Пейлиң бузук, терс бурулуп сүйлөшпөйсүң.

Махабаттын очогуна от күйгүзсөм,
Жалындатып, жан талашып үйлөшпөйсүң...

Денең өлүк муз сыяктуу жүрөгүң да,
Эмне үчүн оп тартышып өбүшпөйсүң?

Көз жумуп, бүткүл дүйнө унутулуп,
Түбөлүккө ант айтышып өлүшпөйсүң?

Өмүрдү жарык кылган жылдыз элең,
Түнү күйүп, таң атарда неге өчпөйсүң?

Лалаханым айбым барбы, ачык айтчы,
Жүзүн көрсөм ызасы күч күндөштөйсүң...

61.

Кайсы күнү өзүң менен эрмектешем,
Кайсы күнү көзүң менен көз тиктешем.
Лалаханым жолугушпай биз экөөбүз,
Арман менен жылдар өттү эчен-эчен.

Мен кааласам, сен көгөрүп жолотподуң,
Сен кааласаң, мен чиренип тоготподум.
Эл көзүнчө сыр алдырбай баш ийкешип,
Жалгыз калсак сен да тоңдуң, мен да тоңдум.

Каттар жазсам теңсинбедиң, жактырбадың,
Өлүм барсам из жашырып таптырбадың.
Ызаланып басып кетсем шылдыңыңбы,
Терезеңден колун булгап чакырганың?...

Өңүмдө да түшүмдө да бирге жүрдүң,
Мен ыйласам, сен кубанып ойноп-күлдүң.
Сен ыйласаң, мен шаттанып жерге батпай,
Жаркылдадым жарык болуп айсыз түнүм.

Мен жашасам аймагында борборумдун,
Сен тандадың ары жагын бийик тоонун.
Биз канчалык ичтен сызып сүйүшсөк да,
Табалбадык махабаттын кыска жолун.

Кайсы күнү өзүң менен эрмектешем,
Кайсы күнү көзүң менен көз тиктешем.
Лалаханым, жолугушпай биз экөөбүз,
Арман менен жылдар өттү нечен-нечен.

62.

Лалахан кол булгалап көлдө калдың,
Сен болуп бүт борбору арманымдын.
Жаркырап күлүп-жайнап көздө турсаң,
Кантейин, жол арбыбай күйүп-жандым.

Жол жүрдүм жолум такыр арбыбады,
Сагынып көргүм келет сени дагы.
Кантейин, бара бердим айл原因дан,
Өчпөгөн өрт белемсиң канымдагы!

Узаттың ак көйнөкчөн көл боюнда,
Билбедим, эмне калды чын оюнда.
Алыс жол арбыбаган сезбей калдым,
Лалахан, эркелесең сен койнумда.

Лалахан ак чардактай кайкып учуп,
Турасың көз алдымда жүзүң тунук.
Жүрөгүм кан аралаш кайгы жутуп,
Калдың бейм кабарың жок сен унутуп!

63.

Лалахан издеп сени тоого бардым,
Жаркыным, серкеси деп ак маралдын.
Жаракчан кырлар ашып жүрсөм дагы,
Капыстан маңдайымдан жолукпадың...

Лалахан, издеп сени көлгө бардым,
Өзү деп колго түшпөс ак калтардын.
Көрүнбөй көлгө чөгүп кеттиң окшойт,
Тентиреп ара жолдо куру калдым...

Лалахан, издеп сени чөлгө бардым,
Нуру деп Чыгыштагы аткан таңдын.
Кум турат, изиң турат, өзүң жоксун,
Же чиркин дартысыңбы кыялымдын.

Лалахан, издеп сени шаарга бардым,
Көркү деп борбордогу сулуулардын.
Дарегин сураштырып бүт аңтардым,
Кантейин, табалбастан күйүп-жандым.

Лалахан, чынын айтчы, сен кайдасың,
Жашырын жан билбеген не жайдасың?
Турагың издеп жүрүп өмүр өттү,
Мен өлсөм, менден кийин кимге айтасың?..

64.

Лалахан, оттон алың, отко салдың,
Өртүндө тарашадай күйүп-жандым.
Жок жерден бекер жерден өжөрлөнүп,
Сен менин убалыма негө калдың?

Лалахан, бет карарттың, жер карарттың,
Тиштенип азабымды өзүм тарттым.
Кордодуң, кор болгонго башым нем,
Бирок сен мени кордоп эмне таптың?

Лалахан, жол караттың, көп саргарттың,
Мен жүрсөм түйшүгүндө сүйүү дарттын.
Эрксизден терезеңди каккыласам,
Силкинип, ачууланып неге кактың?

65.

Лалахан, тилим албай зарыктырдың,
Себебин билгиң келбей туюк сырдын.
Саргарып жолуң күттүм, саатым карап,
Мынчалык өч алгыдай эмне кылдым?..

Томсоруп жолукканда жалдыраттың,
Тоготпой сүрдүү карап, таштай каттың.
Жашырбай ак кагазга баарын жаздым,
Өзүңө жетти бекен күйүт катым?

Ойлосом ойгономун түн жарымында,
(Көрүүгө дидарыңды мен зармын да),
Отурам чылым соруп таңым атпай,
Жалындап жүрөк күйүп чоң арманда!

Үнүңдү уксам деймин асыл затым,
Мен үчүн өзгөчөсүң, ыйык атың.
Түбөлүк айыкпаган болду дартым,
Өзүңдү азап кылып кайдан таптым?..

66.

Көнөр белең бал тил салып арбасам,
Алар белең кымбат белек арнасам,

Кантер элең жолукканда капыстан,
Азил айтып ак эмчектен кармасам.

Жетер белем тулпар болуп чуркасам,
Кармап алсам каршы чыгып буйтасаң.
Өмүрүмдө арманым жок өтмөкмүн,
Жапжанаша колтугуңда уктасам.

Угар белем булбул болуп сайрасам,
Терер белең гүлдөр болуп жайнасам?
Кантер элең таттуу уйкуңдан ойгонуп,
Таң атарда тамагыңдан аймам.

Сен да сүйсөң, мен да сүйсөм, ыйласам,
Махабаттын баркын билип сыйласам.
Тагдырыма алкыш айтып өтмөкмүн,
Лалаханым, жамандыкка кыйбасаң.

67.

Лалаханым, калкылдатып кайык минсек,
Кайда сүзсөк биз экөөбүз жалгыз билсек.
Көл жымылдап күлүп турса мээрин төгүп,
Көкүрөктө толкуп ашып сүйүү — тилек.

Лалаханым, көл айлантып кайык минсек,
Толкундарын улам жиреп, улам тилсек.
Сен ырдасаң, мен коштосом обон созуп,
Бул турмушта андан башка эмне керек?

Ошол кезде Ысык Көлүм толкуп турса,
Толкундары күчөп келип кайык урса.
Отурмакмын сезип койбой коркунучту,
Бек кучактап жүрөгүмө сени кыса.

Сен эрисең, мээрим төгүп кучактасаң,
Коргошундай жалын болуп мен жалынсам.

Өзүң дагы түк жоготуп бүт эркиңди,
Күбө болуп карап турса, көпкөк асман.

Лалаханым, көздөн учуп көкмөк асман,
Көзүң сүзүп кучагымда жыргап жатсаң.
Бул дүйнөдө күйүтү жок өтөр элөм,
Жалгыз сени сүйөм деп калпың айтсаң!

68.

Лалаханым — жароокерим, сен карасаң,
Көзүңдө жанып турду Үсөн-Асан.
Күл болуп жалынына күйүп кетпей,
Ыраазымын калганыма эсен-аман.

Лалахан, жагалданып сен карасаң,
Көрдүм мен көздөрүңдөн түпсүз асман.
Өзүмдү бир өзүңө салыштырсам,
Окшодум мусапырга жол адашкан.

69.

Көздөрүң турат көзүмдө,
Көңүлүң барбы өзүмдө.
Өзүңдөй сулуу көрбөдүм,
Кыдырып дүйнө жүзүңдө...

Көздөрүң мынча капкара,
Көргөндө жан толкуйт апкара.
Карасам чочуйм, шашамын,
Көрдүңбү ичим аңтара?

Пейилиң сонун ал пейим,
Ардактап өзүң жан дейим.
Сүзүлүп койсоң жылмайып,
Жүрөгүм толкуйт кантейин?..

Эгер күлсөң жаркылдап,
Көзүмдү албайм жан жыргап.
Жүрөгүм болот жаралуу,
Алдыңбы кокус бир тырмап?..

Ырдасаң сонун аваның,
Өзүндөй тунук абанын.
Эркинен чыкпай үнүңдүн,
Эркелеп өскөн баламын.

Күлбөсөң күйөт асманым,
Күйүтүм түпсүз — азганым.
Тоготпой койдун мынчалык,
Бар беле менин жазганым?..

70.

Турмуштун марттыгына таң каламын,
Сендейди сендей кылып бир жараткан.
Тиктесең жалдыраган боз баламын,
Апкаарып, өз табалбай уяң тарткан.

Сүрдүүсүң, — сүрдүүлүгүң ушунчалык, —
Жалтанып жолукканда жабыркаймын.
Сүйлөсөң тилиң ширин — көңүл жарык.
Эркелеп кыялыңа таңыркаймын.

Тыңшасам жаным жыргайт — күлкүң тунук,
Багынам, эрким бошойт, карап туруп.
Кокустан капа болсоң улутунуп,
Мен дагы түйшүктөмүн жаным куруп.

Кайрадан көзүң сүзүп жаркылдасаң,
Мен шордуу дүйнөм толуп кубанамын.
Кыналып, колтукташып катар бассаң,
Жагууга жаным төшөп убарамын.

Өкүнөм, табалбадым ички сырын,
Канчалык көзүң карап жагынсам да.
Арнадым, кабыл алгын ушул ырым,
Жан күйүп, ызаланып таарынсам да!

71.

КӨРКҮҢ БАР

Көркүң бар, сенин көркүң бар,
Көркүңө менин дартым бар.
Боюнду көрүп суктансам,
Көңүлүм күйүп, заман тар.

Көркүң бар, сенин көркүң бар,
Көркүңдө баасыз мүлкүң бар.
Алалбай эчен өкүндүм,
Асманда сызган мен шумкар.

Көркүң бар, сенин көркүң бар,
Көзүңдө өчпөс отуң бар.
Күйүгүп жүрүп чарчадым,
Күңгөйдө сызган мен тулпар,

Көркүң бар, сенин көркүң бар,
Көркүңдө күйүт өртүм бар.
Буюгуп жүрүп жетпедим,
Тескейде сызган мен тулпар.

Көркүң бар, сенин көркүң бар,
Көргөндүн көзүн кубантар.
Тагдырга башым иймекмин,
Өптүрүп койсоң бир сапар.

Көркүң бар сенин, көркүң бар,
Көрбөдүк сага барабар,
Арманда боздоп өтөмбү,
Азаптуу күндө мен Камбар.

72.

Кымыз сунсаң кылкылдаган кесе менен,
Тамшанамын, такыр канбай иче берем.
Ушунчалык бээ сүтүнө күч киргизген,
Кара кашым каспеттүү өзүң белең?..

Кымыз сунуп кылкылдаган кесе менен,
Бармагымды байкатпастан чымчып кетсең...
Үмүт үзбөй ошол күнү бактылуумун.
Кара көзүм кубанычта балкып денем.

Кымыз сунуп кылкылдаган кесе менен,
Көзүң сүзүп кылыктансаң, толкуп кетем,
Бал кымызды иче берип мас да болдум,
Кара көзүм, алкымыңа качан жетем?..

73.

«ЫР КЕСЕ» СУНСАҢ

«Ыр кесе» сунсаң оолугам,
Түшүнбөй сырың жообуңан.
Өзгөчө сулуу көрүндүң,
Отурган кыздар тобуңан.

«Ыр кесе» сунсаң оолугам,
Алалбай кесе колуңан.
Көздөрүң мынча эркелейт,
Апкаарыйм айлам жогунан.

«Ыр кесе» сунсаң оолугам,
Жүрөгүм чыгып огуңан.
Каштарың кара кантейин,
Кетким бар сенин соңуңан.

«Ыр кесе» сунсаң оолугам,
Жүрөгүм сыздап ооруган.

Тилимди алсаң бир жолу,
Айыкпас дарттан соолугам.

74.

КИМ ЭЛЕ СЕНИН ӨЗ АПАҢ?

Көчөдө басып баратсаң,
Бүт кыймыл токтойт капыстан.
Жигиттер эмес кары чал,
Суктанып карайт алыстан.

Алдымдан кокус сен чыксаң,
Жоготуп сөзүм аптыгам.
Жалдырап турам жаныңда,
Сыйынып ыйык атыңдан.

Жаркылдап күлүп карасаң,
Жанар тоо болуп баратам.
Сулуудан сулуу төрөгөн,
Ким эле сенин өз апаң?..

Колунду назик кармасам,
Коргошун болуп баратам.
Аялдан артык жараткан,
Ким эле сенин өз атаң?..

75.

Караңгы айдын түнүбү,
Оюмдун жаман түрүбү?
Түшүмдөн чоочуп ойгондум,
Лалахан ыйлап жүрүбү?

Сайраган булбул үнүбү,
Жайнаган тоонун гүлүбү?
Жүрөгүм мынча муң тартат,
Лалахан сулуу тирүүбү?

Кыялдын учкул күлүгү,
Жүрөктүн душман бүлүгү.
Түштөрүм жаман, түштөрүм,
Лалахан сулуу, тирүүбү?..

76.

Көз карашың жан жактырбай мелтиреп,
Карап койсоң көңүлүмдө тынчтык жок.
Ошол күнү кайырчыдай тентиреп,
Мен боломун кадимки эле «күйдүм чок».

Күлүп койсоң мыйыгыңда жактырып,
Көңүлүмдө күн жаркырап жаз келет.
Жин тийгендей эч себепсиз каткырып,
Кубангандан жүрөк чиркин дегделет.

Катар бассаң колтугумда эркелеп,
Көз алдымда бүткүл дүйнө термелет.
Катып калган сезимдерим элжиреп,
Калган өмүр өлгүчөктү сен делет.

Таштап кетсең теңсинбестен карабай,
Айлам барбы, тагдырыма өкүнөм.
Өмүр бою арттан эрчип баладай,
Көңүл калбай унутпа деп өтүнөм.

КӨКҮРӨК СЫРЛАРЫ

Бір элең жүрөгүмдөн атып чыккан,
Бір элең жүрөгүмдө жатып чыккан.
Таң калам: ким ойлоптур экөөбүздү,
Капыстан кол үзөт деп ашыглыктан?..

1. БУЛ ЖӨНҮНДӨ

Жазгым келет, жазгым келет роман,
Болгон ишти ачык айтып жашырбай.
Адилеттик жетер бекен? Кыйналам.
Чын жазууга апыртпастан, жашырбай.
Экөөбүздү душман кылган жат кылган,
Биздин достор — ушунчалык кас беле?
Шек санатпай жанын сатып ант урган,
Анын баары элден чыккан пас беле?

Бул жөнүндө башым катып ойлоном,
Тынч уйкумдан дайым чочуп ойгоном.
Жалгыздыкта чылым тартып олтуруп
Азап чегип үшкүрүнөм, толгоном,
Көз алдыман элестетип бардыгын,
Келе аламын бир чындыкка болжогон...

2. ЭСКЕРМЕЛЕР, ЭСКЕРМЕЛЕР...

Эскермелер, эскермелер жылан сымак,
Сойлоп чыгат уясынан ууну чылап.

Жан кейитип, көз тунарып өч алгыдай,
Эмне кылдым тагдырыма кызыталак.

Эскермелер, эскермелер эскирбеген,
Конушуна күнү-түнү кеч кирбеген.
Арт жагынан ок сыяктуу атылсаң да,
Закым сымак куйругуна жеткирбеген.

Эскермелер, эскермелер, күндөй жарык,
Кучагында эркелеймин таң агарып,
Басканымда көчөлөрдө өзүм жалгыз,
Байкабастан сүйлөп ием үн чыгарып.

Эскермелер, эскермелер көлдөй терең,
Түпкүрүнө сүзүп улам чөгө берем.
Жер астынан кайнар суудай атып чыккан,
Эскермелер ушунчалык күчтүү белең.

Эскермелер, эскермелер жылан сымак,
Сойлоп чыгат уясынан уулар чылап.
Жан кейитип, көз тунарып өч алгыдай,
Эмне кылдым, тагдырыма кызыталак?

3.

Сүйгөнмүн азап менен, жаным менен,
Кышында кычыраган күйүп денем.
Көз кысып теңтуштарың азил айтса,
Карабай багынганым өзүң элең!

Сүйгөнүм жалындаган үмүт менен,
Жүрөктү эзип турган күйүт менен.
Кыздардын арасында жайнап турган
Кызыл гүл жарашыгым өзүң элең.

Жапп чагым тартынбастан таш чайнаган,
Жалындап көздөрүмдөн от жайнаган.

Көргөндө биринчи ирет ак жүзүндү,
Тамитта көңүл түшүп ич кайнаган!

Жапп чагым азоо суудан тартынбаган,
Бирөөнү аркасына жашынбаган.
Адеил кылыч кармап күтүп турса,
Көзүнө тике карап өзүм баргам!

Түк такыр өмүрүмдө унутпадым,
Почтонуң жанындагы жолукканың.
Тартынсам сен уялдың жерди карап
Толкундап араң турдум, күйүп жаным.

Учурда жарашыктуу сөз таба албай,
Батынып билегинди кармай албай.
Турдум бейм аны сүйлөп, муну сүйлөп,
Кучактап ак бетинден бир өбалбай!

Сен турдуң уялыңкы жерди карап,
Асманда ай кылкылдап батып барат.
Тийишсем унчукпайсың сүрдүү карап,
Аттиң ай, өбалбадым бир кучактап.

Жүрөгүм туйлап жатты чуркагандай,
Душмандар экөөбүздү курчагандай.
Ошол түн колум тийбей мен узаттым,
Үйүңө денем толкуп үн чыгарбай.

* * *

Ай жарык... Күз мезгили, пахта талаа,
Элирген сен да бала, мен да бала.
Ээрчишип, эзилишип ойноп жүрдүк,
Кулундай кубалашып оюнсала...

Жаркылдап төбөбүздө жылдыз күйүп,
Жытташып, моюндашып, улам сүйүп.

Экөөбүз ошол түнү даяр элек,
Өлүүгө «махабат» деп тизе бүгүп...

Жүрөктө сезим кайнайт — аты бийик,
Толкуну тоо тирешип, көккө тийип.
Таңданып биздин албуут махабатка,
Табийгат карап турду башын ийип!

Аймалап, асылым деп кучакташып,
Жалынып, көкүрөктө сүйүү ташып.
Антташып, жалбарышып анттан ашып,
Жаттык бейм жалын чачып, жанталашып...

Куугунчу артыбыздан келаткандай,
Ойлобой тагдырыбыз болот кандай?
Жалтанбай көздү жумуп, кадам кылдык,
Түбөлүк экөөбүздү жараткандай.

Мен айттым: бул түн үчүн өлөм дедим,
Сен айттың: бүт азапка көнөм дедиң.
Мен айттым: ушул түндү унутпаймын,
Сен айттың: мен сендикмин, эсте дайым!

Тагдыр ай, ушул күнгө өкүнөмүн,
Ошондо сен өлбөдүң, мен өлбөдүм.
Бир өлсөк, эл оозунда тарых болуп,
Билбедик кара таштан гүл өнөрүн?..

* * *

Сүйгөнүм чын үмүтүмдү жоготуп,
Далай кыздан бир өзүңдү тоготуп.
Сен теңсинбей текебердүү сүйлөсөң,
Өзүмдү өзүм шашпагын деп сооротуп.

Сүйгөнүм чын амалым жок томсоруп,
Эртели-кеч үмүт үзбөй жол тооруп.

Көрбөй калсам карааныңды бир күнү,
Кыйналчумун ар нерсеге көп жоруп.

Сүйгөнүм чын көз жаш менен кат жазып,
Жообун албай ара жолдо өң азып.
Сүйөм деген куш тилиндей катыңды,
Кучактагам жүрөгүмө бек кысып.

...Жараланып миң жеринен жүрөгүм,
Азыр деле бир өзүңдү сүйөмүн.
Не кылайын айыбыңды кечалбай,
Уу жуткандай жанталашып күйөмүн.

* * *

Сүйгөм сени өмүрлүккө азап тартып,
Ай жылдызга кол сунгандай жаным талпып.
Сүйгөм сени, сүйгөндүгүм ушунчалык,
Турсам дагы башка жанга көзүм артып.

Сүйгөм сени жалыныңа күйүп-жанып,
Азабыңды өз мойнума үйүп жатып.
Сүйгөм сени, сүйгөндүгүм ушунчалык,
Башка аялдын алкымынан сүйүп жатып!

Сүйгөм сени, зайып эмес ойношумдай,
Кучагыңда ээрип-ээрип коргошундай.
Мына бүгүн кол үзүштүк түбөлүккө.
Айла барбы, илгертеден тагдыр шундай?

ЭМНЕЛИКТЕН?

Эмнеликтен жанды төшөп сүйүштүк,
Эч нерсеге жүргөн кезде жетинбей?
Намыстанып, чымыркандык, күйүштүк,
Жолтоолорду, жокчулукту теңсинбей.

Эмнеликтен терс карашып жоо болдук,
Жеткеп кезде максаттарга көздөгөн.
Мына бүгүн көз ачылып, соо болдук,
Жатка айланып, биз экөөбүз өз деген?

Билгиң келсе пендечилик ушундай,
Көзү тойбой көп нерсеге умтулат.
Аягында мүнүшкөрдүн кушундай,
Албай калып, таш чеңгелдеп умсунат...

СҮЙҮҮ ЖОЛУ

Сүйүү жолу — түйүнү көп табышмак,
Жүрөк сыздап көздүн жашын агызмак,
Колуң жетсе туу сайгандай кубанып,
Терс бурулса саргаясың жер муштап.

Сүйүү жолу — чиеленген табышмак,
Отун кечип, муз өмгөктөп карышмак.
Сүйбөгөнгө сүйкөнөсүң жалдырап,
Сүйгөн жанга карабайсың ыргыштап.

Атом тапкан, айга жеткен адамзат,
Сүйүү жолун табалбастан өңү азат.
Миллион жыл басса дагы пенделер,
Махабаттын бороонунда адашат.

• • •

Арабызда ыксыз согуш башталды,
Заардуу сөздөр жүрөктөргө мээленип.
Жакшы кездер унутулуп ташталды,
Душмандашып, өжөрлөнүп ээленип.

Биздин согуш болот окшойт көп жылдык,
Улам токтоп, учур күтүп башталып.

Өмүр бою өчөшкөндөй не кылдык,
Арибызда жалбырттаган от жанып?

Капысынан таамай атып жыгууга,
Жаткандырсың азыр дагы ок жасап.
Өзүм болсом сени жеңип чыгууга,
Издеп жатам ырларыма укмуш сап.

* * *

Күн сайын мамилебиз салкын тартып,
Эби жок өнөрүбүз андан артып.
Байкалбай биз бараттык алысташып,
Көрүнгөн жакынсынып ушак ташып.

Өчөштүк, өч алыштык аябастан,
Табалап душмандардай канжар малып.
Биз жүрдүк эч нерсеге карабастан,
Кыйнашып, кыйнообуздан кумар алып.

Тымпыйып эл көзүнчө калптан күлүп,
Жатса да ичибизде жалын күйүп...
Өттү бейм куру бекер далай жылдар,
Астыртан көкүрөккө кекти түйүп.

Үйүбүз жалын болуп күйүп жатты,
Экөөбүз кол шилтедик көздү жумуп.
Сүйүүбүз талкаланып запкы тартты,
Анда да тимирейип болдук «дудук».

Мынакей анын баары артта калды,
Айыкпас жүрөктөгү дартта калды.
Тилегим бизден кийин жашагандар,
Болбосун экөөбүздөй опурталдуу.

* * *

Арабызда солкулдаган көпүрө,
Төмөн жакта күрүлдөгөн дарыя.
Жалтактайбыз кол кармашып өтүүгө,
Болобу деп жалпы журтка жарыя.

Үшкүрөбүз тик карашпай жалтактап,
Болоор иштин бардык жагын ойлонуп.
Коштошордо кол кармашып кылчактап,
Жалын болуп ичибизден толгонуп.

Жылдар өттү биз экөөбүз кас болдук,
Учурунда ачык сырын чечишпей.
Сезим өлүп, көңүл өлүп таш болдук,
Кол кармашып, эркелешип эришпей.

* * *

Неге ырдадың көл жээгинде муңканып,
Отурганда биз экөөбүз ай жарык?..
Неге ыйладың улутунуп мынчалык,
Көздөрүңдөн мөлтүлдөгөн жаш тамып?!

Эстедиңби кайтып келбес чактарды,
Кубалашып биз ойногон бактарды.
Таарынышып, эртең кайра жарашуу^м—
Билген жанга андан артык шат барбы?

Эстедиңби мезгилдерди коштошкон,
Эки мүнөт көрүнбөсөк жоктошкон.
Бүткүл дүйнө тарыхында сүйүүнүн
Болду бекен экөөбүзгө окшошкон?

Эсиңдеби татаалдыгын турмуштун,
Жан аяшпас экөөбүздү жоо кылган.
Эгер билсең сүйүү тура чагылган,
Өрт чыгарып арт жагында күл калган...

* * *

Жаш төкпөчү бекеринен муңайып,
Жаңылдым деп түз жолумдан бут тайып.
Турмуш деген татаал экен ушундай,
Эмдигиче көзүм жетпейт кимде айып...

Қыйналганда көк тамырды кеспегин,
Эрки жаман кайраты жок дедирип.
Эң бир сонун учурларды өстегин,
Жардам болоор алсырасаң дем берип.

Андан сага жардам такыр болбосо,
Окуп көрчү биз жазышкан каттарды.
Көңүлүңдү от жандырып козгосо,
Унутарсың жүрөк өзген тактарды.

Андан дагы сага жардам болбосо,
Эрдің тиштеп, бекер мага кол созбо.
Чөк түшкүн да жер кучактап озондо,
Эң акыркы тагдыр ошо, жол ошо!..

ТҮШҮМДӨ

Түшүмдө биз экөөбүз жарашабыз,
Ээрчишип, кол кармашып кумар канбай.
Өңүмдө кас душмандай карашабыз,
Баш ийип, салам айтып, алик албай.

Түшүмдө антташабыз көз жаш төгүп,
Олжобай Қишимжандай кучак жайып.
Өңүмдө сен ушактап, өзүм сөгүп,
Жүрөбүз сөзгө келбей, кимде айып?

Тилеймин түбөлүккө уктасам деп,
Ойгонбой кумар канып кучагыңа.

Тилеймин бир өзүңө ыктасам деп,
Мажнундай жаным төшөп бут жагыңда.

Кантейин! Таң атат да уйку качат,
Бүлбүлдөп түштөгүлөр алыс качат.
Уйкумдан ойгонгонго капыстан,
Эрксизден каргыш айтам ата-наалат!

* * *

Түшүмө не киресиң чачың өрүп,
(Эрикпей кыз кезиндей кыркка бөлүп).
Кундуздай чачтарыңдын арасынан,
Караба: эрдиң тиштеп, жашың төгүп...

Түшүмө не киресиң ойноп-күлүп,
Азаптуу жүрөгүмө салып бүлүк...
Кол созуп, кучак жайып талпынсаң да,
Кантейин, жанып турган денем өлүк.

Түшүмө не киресиң мукактанып,
Айбыңды өзүм билген улам танып.
Дайыма сүйлөө керек акыйкатты
Жатса да бул дүйнөдө жер тутанып.

Түшүмө не киресиң ыйламсырап,
Калп жерден аны сурап, муну сурап.
Эч качан биздин жолдор биригишпейт,
Кетсе да аялзаттын баары куурап.

Түшүмө не киресиң кайталанып,
Түнөрүп күн күйгөндөй туталанып,
Айтчы сен өз мойнумда күнөөм барбы,
Кетейин күнөөм болсо куйкаланып.

Түшүмө не киресиң күлүп-жайнап,
Эркелеп кучак жайып беттен аймап.

Айтчы сен өз мойнуңда күнөөң барбы,
Кечирем айбыңды жаным кыйнап.

* * *

Мен түшүмдө кайра көрдүм өзүңдү,
Жаш аралаш жашылданган көзүңдү.

Саламдашып айыптуудай жер карап,
Улутундуң жүрөгүмдү жаралап.

Күтөм дедиң үмүт үзбөй сагынып,
Илгеркидей карааныңа жалынып.

Келбейм дедим корооңордо ит турат,
Тирүү жанды жолотпостон кутурат...

Бир түшүмдө кайра экөөбүз көрүштүк,
Кумар жазып, тар төшөктө өбүштүк.

Мындан ары тартынбастан кел дедиң,
Шыбырадың «өз итине уу бердим».

Жок келбеймин асылба да кыйнаба,
Сүйбөйсүң деп көп шолоктоп ыйлаба.

Корком-корком кучагыңа имерип...
Жадаганда коебу деп уу берип.

* * *

Түшүмдө чымырканып тоолор ашам,
Аскага араң чыгып атың жазам.
Акактап эрме чөлдө илкип басам.
Карааның жалт көрүнүп таппай калам.

Түшүмдө бүркүт болуп шаңшып учам,
Күүлөнүп атырылып айга сызам.

Үстүңдөн тик качырып көңүл ачам,
Унутуп жүрөктөгү кандуу ызам.

Түшүмдө кыйналамын сүйлөп-жөөлүп,
Кокустан поезд кулап, өзүң өлүп.
Кайгырам кабыргалар миң сөгүлүп,
Ойгоном жаздыгыма жаш төгүлүп.

* * *

Таң атарда дагы кирдиң түшүмө,
Ак жоолукчан беш көкүл кыз буралып.
Ашык болуп, кумарланып түсүңө,
Тосуп чыктым маңдайыңдан гүл алып.

Сен түшүмдө күнөөсү жок тазасың,
Эң биринчи жолуккандай мөлтүрөп.
Көңүлүмө өчпөс отту жагасың,
Сезим түшкүр көкүрөктө күтүрөп.

Бозой кезим сонундарды ойлогон.
Бир өзүңө көңүл бурган, багынган.
Таарыныч жок арабызда тоо болгон,
Көрүшпөсөк ошол замат сагынган.

Кол кармашып эзилишип, каткырып,
Сөз түгөнбөй көп нерсени жомоктоп.
Сыр алдырбай ичибизден жактырып,
Сен сүйлөсөң, сабыр кылып мен токтоп.

...Бир оокумда кучакташып турабыз,
Күкүктөнгөн албуут суунун жээгинде.
Тобокел деп бирге чабак урабыз,
Жалтанбастан тилсиз жоону жеңүүгө.

Көпкө сүздүк жанталашып, кармашып.
Моюн бербей азоо суунун эркине.

Сен чарчасан улам мага жармашып,
Қыналышып колуң артып желкеме. *

Мына-мына аркы жээке жетерде,
Күн күркүрөп, жамгыр төктү шатырай.
Биз экөөбүз суудан чыгып кетерде,
Таппай калам бир өзүңдү капырай!..

Қарай салсам агын суунун шарында,
Ак жоолугуң кылак этип көрүнөт.
Кулач уруп тең жашырып агымга,
Жетпей калдым... көздөн жашым төгүлөт.

Ыйлап жүрдүм суу боюнда шолоктоп,
Атыңды атап ай талаада жапжалгыз.
Чөлдө жүрдүм үмүт үзбөй мен жоктоп,
Табалбадым... из сууттуң кабарсыз.

Қапысынан козголом да ойгоном,
Кейип-кепчип түш экен деп ойлоном.
Эске түшүп таарынычтар тоо болгон,
Көңүлүмдө кайра сага жоо болом.

* * *

Мен түшүмдө ооруп жаттым алсырап,
Каттар жаздым жообун күтүп жалдырап.
Таш боор белең, келгениң жок ал сурап,
Айтчы, жаным, барбы менин айыбым?

Мен түшүмдө өлүп жаттым кыйналып,
Туугандарым, жолдошторум жыйналып..
Сени күттүм, келгениң жок ый салып.
Айтчы, жаным, барбы менин айыбым?

Мен түшүмдө элдин баары топтошуп,
Көмүп жатты өз ордумду жоктошуп...

Сени күттүм, койгонун жок коштошуп,
Айтчы, жаным барбы менин айыбым?

Эгер билсең — кечирилбес айыбым —
Сүйгөндүгүм жанды төшөп, курбалдым.
Сүймөк тургай, периштедей тайыдым,
Айтчы, жаным кимге менин убалым?

* * *

Түндөсү уктай албай жатканымда,
Сен болсоң сол жагымда, оң жагымда.
Эркелеп, ак мойнуңа жашым төгүп,
Уктасам белиң кысып кучагыңда.

Ой тобо, мезгил токтоп таң атпаса,
Тилегим: жарык кирип күн чыкпаса.
Көз жумуп кучакташып уктай берсек,
Таркабай жүрөктөгү моокум — маза.

* * *

Эл жатканда мен чыгамын сейилге,
(Ойлоп жүрбө аба жутуп келүүгө).
Жалгыздыкта таразалап бардыгын,
Өзүмдү өзүм акыл менен жеңүүгө.

Караңгы түн. Элдин баары уйкуда,
Эбак тынган күрүлдөгөн уу-чуу да.
Өткөндөрдү бириндетип эстесем,
Көздөрүмдөн жалын оттор учууда.

Толкун болуп октос урам аскага,
Андан ашып атырылам асманга.
Күнү-түнү жүрөк эзген сырларды,
Не кылайын? Айталбаймын башкага...

Унуттумбу? Жок унутпай сагынам,
Улам эстеп сөздөрүңдү жалынган.
Мүнөттөрү кайталангыс өч качан,
Биз экөөбүз иллазатка малынган.

Ойлой берсем күйүп-бышып от болом,
Замбиректен атып чыккан от болом.
Мына-мына күлгө айланып кетерде,
Акыл жыйнап кайраттанып токтолом...

Бир кезекте таңдын арты сүрүлөт,
Жаш кезиңди элестетип мөлтүрөп.
Аргасыздан жаздыгымды кучактап,
Уктап кетем, уктап кетем үргүлөп.

* * *

Үй-бүлө кадимкидей ынтымактуу,
Жадырап балдар ойнойт ырахаттуу.
Жолдоштор душман эмес, ак пейилдүү,
Асыл зат төрдө отурат ырдап шаттуу.

Ал ырдайт безеленип жаштык кезди,
Урматтап ойноп-күлгөн мастык кезди.
Караймын, суктанамын көзүм тойбой,
Түгөнгүр «ич оорумду» дароо сезди.

«Эмне үчүн биз уруштук, чатакташтык,
Эмне үчүн араздаштык, терс караштык?»
Ылайым ошол күндөр туш болсун деп,
Экөөбүз көз ирмебей жанталаштык.

Мынакей кол кармаштык, кучакташтык,
Жаркырап кубанычта биз антташтык...
Ойгондум ошол замат түшүм экен,
Көз жашка күбө болду аппак жаздык.

Капыстан эл көзүнчө кездештик,
 Баш ийкешип бейтааныштай сиз дештик.
 Сырды сактап шек санатпай эч кимге,
 Амалсыздан жүрөк туйлап дегдештик,
 Арман-муңга ошол күнү коштошуп,
 Аттиң бирок артыбыздан издештик.

Да бир жолу эл жок жерден беттештик,
 Күлүп-жайнап, азилдешип сен дештик.
 Элжирешип, эзилишип сүйлөшүп,
 Сен экөөбүз ошол жерден элдештик.
 А эртеси ызаларды козгошуп,
 Билбейм неге араздаштык, тилдештик.

ТҮНДӨ МЕН

Түндө мен эң бир ширин ойго баттым,
 Толкундап көз ирмебей ойгоо жаттым.
 Суурулган сулуулардын арасынан
 Жылдыздай жанып турду сенин атың!

Түндө мен түбү терең ойго баттым,
 Талпынып кыялымда тоого чаптым.
 Тирешип бороон менен жүрсөм дагы,
 Сен турдуң көңүлүмдө асыл затым!

Түндө мен кубанычтуу ойго баттым,
 Көгөрүп издеп жүрүп сени таптым.
 Жаркылдап, кучак жайып салам айтсам,
 Карабай басып кеттиң ырыс-бактым.

Ошондо жашым төгүп ыйлап жаттым,
 Уялбай калың элден арман айттым.
 Асманда жанып турган жалгыз жылдыз,
 Өзүң деп махабаттын уусун таттым!

* * *

Жүгүнөмүн сыр сактаган, ак терек,
Турсаң дагы бой көтөрүп мөлтиреп.
Кыйналганда көңүл түтпөй мен келдим,
Кыялымда сүйлөшүүгө элжиреп.

Эсиндеби караңгыда жашынып,
Биз келгенбиз кол кармашып, ашыгып.
Биринчи ирет сүйгөнүмдү өпкөнүм,
Сага ыктап, көз жаш эмес жан чыгып.

Калп айтпаймын өпкөнүмдө чагылган,
Чарт-чурт этип маңдайымдан жагылган.
Эки бети уялгандан албырып,
Асыл заттын мөлтүр жашы агылган.

Андан бери далай мезгил күн өттү,
Кучагында далай бозой кыз өптү.
Бирок алар кайдан билсин, түшүнсүн,
Ошондогу биз кечирген мүнөттү.

Ошол мүнөт эске түшсө ар убак,
Мен эземин жүрөгүмдү мыкчылап.
Кээ бир кезде амал таппай түнөрүп,
Ичким келет көз жашыма уу чылап.

* * *

Гүл бердим өмүрлүккө белегим деп,
Ашыглык үмүт үзбөс тилегим деп.
Гүлүмдүн көркү түшүп уйпаланды,
Ошондо байкуш жаным куйкаланды.

Шакек бердим ашыглык ыйыгым деп,
Өзүңдү бир өзгөчө сыймыгым деп.
Шакегим кокусунан талкан болду,
Ошондо көкүрөккө арман толду.

ГҮЛ ТЕРДИМ

Қыдырып тоодон гүл тердим,
Қыпқызыл сага гүл бердим.
Қыпқызыл гүлүм кор болуп,
Бутунда калды кимдердин.

Ашыгып тоодон гүл тердим,
Апакай сага гүл бердим.
Апакай гүлүм кор болуп,
Астында калды кимдердин.

КЕЗИКСЕҢ

Кезиксең кең шаарыма батпай калам,
Жер тарып, куурулгансып бүткүл аалам.
Удургуп туш келди эле качып жөнөйм,
Алыстап жок болгучаң сенин караан...

Қайрадан карааныңды таппай калам,
Көңүлсүз көрккө түшүп асыл калаам.
Жаш кездей жолун карап күтсөм деймин,
Жаркылдап айтып сага сүйгөн салам.

Антпеймин жолукканда терс караймын,
Қантейин жүрөгүмдө жок ырайым.
Унутпай кылым бою кектегендей,
Кечиргис айыбың бар го, не кылайын?..

* * *

Окусаң ырларын Гейненин
Байкарсың азабымды сен менин.

Окусаң ырларын Хафиздин,
Сезерсиң күйүтүмдү, азизим.

Окусаң ырларын Махмуддун,
Лйтарсың: «Өзүндү өзүм куруттум».

Окуган ырларымды өзүмдүн,
Ишенесиң актыгына сөзүмдүн.

* * *

Бала кезде жуурат ичип, чөп чаптым,
Чоң Кырколдо жаз айында уй бактым.

Жылкычылар күүлөнүшүп той берсе,
Байге алам деп жан аябай ат чаптым.

Конок үйдө. Тамак бышпайт түгөнгүр,
Жамгыр төгөт, табылгыдан от жактым.

Карай салсам сен турупсуң жаркыным,
Апкаарыдым — сен таалайым, сен бактым.

Унчукпастан сага бердим отунду,
Сен кетпедиң: сени сүйдүм, сен жактың.

Чуркап барып жулуп алып арчанын
Көк бутагын жүрөгүңө мен тактым.

Күлүп койбой, теңсинбестен сен эркем,
Жер каратып текеберлүү терс бастың.

Ошол күндөн ушул күнгө түшүнбөйм,
Камбарыңды күнөөсү жок не кактың?

* * *

Бала кезден жолугушкан нур бактым,
Тагдыр экен — сен жолуктуң, мен таптым.

Мен да сүйдүм, сен да сүйдүң берилип,
Жүрөгүмдө өчпөй турган от жактың.

Курбуларың көзүн салды мага да,
Сыр алдырбай сылык гана мен кактым.

Бул дүйнөдө жалгыз өзүң бар сымак,
От көрүнүп бир өзүмө сен жактың!

Кучакташып көрүшкөндө экөөбүз,
Ысык элек — ысыгынан аптаптын.

Таң аткычаң уйку безип сүйлөшпөй,
Жүрөгүңө жүрөгүмдөн гүл тактым.

Сен уктасаң мен уктабай ойлонуп,
Мен уктасам сен уктабай түн каттың.

Өзүм жалгыз бактылуудай дүйнөдө,
Кучагыңа кучак жайып мен жаттым.

Камбаралы ушул кезде түшүнбөйт,
Уктаганда уу тил менен не чактың?..

* * *

Сен үчүн эсеби жок азап тарттым,
Майышып махабаттын жүгүн арттым.

Сен үчүн тар ашуудан өтөмүн деп,
Тайгылып жар астында кыйрап жаттым.

Боор ачып кол узатып коймок тургай
Билгизбөй күлүп туруп буттан тарттың.

Күч жыйнап, акыл жыйнап турар кезде,
Жан эркем жүрөгүмө мээлеп аттың.

Аида да сенден көңүл калганы жок,
Күп көрдүм күйүтүндө сүйүү дарттын.

Қор жаным үмүт үзбөй жол карадым,
Қокустан келеби деп мээрим катын.

Эсим жок, акылым жок жөөлүп жатып,
Дубадай кайталадым ыйык атын.

Жыл сайын жыландан көп амал ойлоп,
Өч алып, өжөрлөнүп таштай каттың?

Қамбарды өрткө салып асыл затым,
Чын айтчы, тагдырыңдан эмне таптың?..

* * *

Жатамын төшөгүмдө көмкөрөмдөн,
Жалбарып жаздыгыма жашым төгөм.

Қапыстан уктап кетсем таң атарда.
Кучактап алкымыңдан жыттап жүрөм.

Түшүмдө кучак жайып кылыктанып,
Өңүмдө жоо болосуң сен көлөкөм!

Ойгонсом төшөгүмдө жалгыз жатам,
Қайрадан капалыкка өксүп чөгөм.

Жан кейип өмүрүмдү кыйсам деймин,
Жаңылам: сен тирүүдө кантип өлөм.

Жоо кылган экөөбүздү түбөлүккө, -
«Досторду» ызаланып тилдеп сөгөм.

Көз ирмейм көп кыйналып таң атарда,
Қайрадан кучак жайып сени көрөм.

Капыстан телефонум шыңгыр этип,
Ойгонсом өзүң жоксуң... оор үшкүрөм.

Камбардын кайта кирет ушул түшү,
Түн сайын, билгиң келсе, ыйык төрөм.

* * *

Караңгы күнүм, караңгы,
Көралбай сенин карааныңды.
Тоготмок тургай теңсинбей,
Күчөттүң күйүт жарамды.

Караңгы, күнүм караңгы,
Саргарттың сансыз санаамды.
Умтулуп сага кол жетпей,
Армандуу күндө каламбы?

Караңгы, күнүм караңгы,
Кантемин азап абалды?
Кебетем менин мергендей,
Кубалап жүргөн маралды...

Караңгы, күнүм караңгы,
Айтасың качан саламды,
Жакшылык жообун угалбай
Өрттөнүп күйүп жанамбы?

Караңгы, күнүм караңгы,
Сендейди кайра табамбы,
Өзүңдөй жаркын кезикпес,
Айланып учсам ааламды.

Караңгы, күнүм караңгы,
Таппадым окшойт дабаңды,
Боорукер жаным жарк этип,
Аясаң боло адамды?..

* * *

Барам дедим, үйүң, нздеп барбадым,
Барар күнү жол каратып алдадым.
Жалгыз өзүң түшүнөсүң, билесин,
Эмнеликтен сенден көңүл калганын...

Келем дедиң, жолуң тосуп чыкпадым,
Келер күнүң баш көтөрбөй уктадым.
Көпкө дейре сен башымда олтуруп,
Абжир сөзүң, актанганың укпадым...

* * *

Сен менин азабымсың бүтпөгөн,
Күн сайын кармарланып түптөлгөн.
Эч качан ооздон түшкүс кеп болдуң,
Кантейиң, намысыма жүктөлгөн.

Сен менин көз жумбаган түнүмсүн,
Уктасам кыжалаттуу түшүмсүн.
Тымызын жүрөгүмдү сыздаткан,
Кайсы жан күйүтүмдү түшүнсүн!

Сен менин айыкпаган оорумсун,
Ал турмак арылбаган шорумсуң.
Билбеймин кайсыл күнү адашып,
Билбеймин сага неге жолуктум?

Жок, эркем, жолуктум деп кейибейм,
Тагдырым танда десе сени дейм!
Өзүңдү унута албай кыйналсам,
Түгөнгүр түбөлүккө сүйгөн бейм.
Мас болуп илебиңе, отуңа
Мен шордуу түтүнү жок күйгөм бейм!
Жок жаным, таштадым деп кектебейм,
Жалаа жаап жамандарча жектебейм!

Таарыныч намысыма көз жумуп,
Кез-кезде бир өзүңө жетсем дейм.
Жалынып макул кылып ээрчитип,
Эл билбес алыс жакка кетсем дейм.

* * *

Күйүтүм менин өрт болуп,
Көздөрүм кетет төрт болуп.
Караңгы түндө жүрөмүн,
Тамеки эмес, уу соруп.

Күйүтүм менин өрт болуп,
Жатамын үйдө лөк болуп.
Абалым билсең ушундай,
Балыкмын жаткан мен солуп.

Күйүтүм менин өрт болуп,
Асманга жөнөйм октолуп.
Канатым кыйрап түшөмүн,
Басарга алым жок болуп.

Күйүтүм менин өрт болуп,
Жүрөгүм сыздайт от болуп.
Күл-күкүм болуп кетерде,
Карманам араң токтолуп.

* * *

Жалынсам күйүп, өчпөйсүң,
Өзөктөн чыккан өрттөйсүң?..
Өчөшкөн жайың бар беле,
Түшүмдөн кыя өтпөйсүң...

Жалындап күйгөн оттойсуң,
Жарамды кайра козгойсуң.

Өзүмдү салып күйүткө,
Күнөөсүз жүргөн боз койсуң...

Атайы барсам тоспойсуң,
Алыстап кетсем боздойсуң.
Караңгы күнү туш келген,
Қаргаша тагдыр окшойсуң...

* * *

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганың,
Өзүм болдум кол жеткирбей кутулганым.
Тагдырымдын табышмагын түшүнбөймүн;
Жакшылыкпы-жамандыкпы бул кылганың?

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганың.
Өзүм болдум кара жолдо кол жууганың.
Арман менен, күйүт менен чач агарды.
Боорун ачып күлүп койчу, о жыргалым!

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Өзүм болдум өмүр бою жоо кылганың.
Жолукканда сыр чечишип сүйлөшпөдүң
Күнү-түнү тынчтык бербей бул арманым,

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Өзүм болдум ачууланып доо кылганың.
Сөз тийгизбей арнап сага ырлар жазам,
Ушак айтып, жер караттың сен курбаям.

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым.—
Өзүң болдуң намысымды сындырганым.
Болор иштин боегуна кандың окшойт,
Ишендирбейт көз жаш төгүп кылгырганың.

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Жүрөгүмө дары болор — тыпдырганым,

Дарың эмес, айыкпаган дартка калдым,
Ызатыңа мен ыраазы, кымбат жаным.

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Эч ким билбес көкүрөктө сыр кылганым,
Көп жыл өттү кол үзүшүп кеткениңе,
Түгөнбөдү ушак-айың, чыр жаңжалың.

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Аял заттан өзгөчөлөп туу кылганым.
Билген калыс, көргөн калыс ойлонуп көр,
Түк жарашпас ичкенимди уу кылганың.

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Өзүм болдум сен тоготпой кор кылганың,
Ишенбесең көкүрөгүм жарып көргүн;
Жүрөгүмдө ырбап турат уу тырмагың...

Өзүң болдуң өмүр бою умтулганым,
Өзүм болдум кол жеткирбей кутулганың
Тагдырымдын табышмагың түшүнбөймүн,
Жакшылыкпы-жамандыкпы бул кылганың?

* * *

Кайда сенин сыймыктанар намысың,
Кайда сенин баш көтөрүп басышың?
Жолукканда айыптуудай карайсың,
Жакшы эмес го чымырканбай жашашың?

Кайда сенин жүрөк козгор дабышың,
Кайда сенин көңүлүмө жагышың.
Өчкөн сезим жанмак беле кайрадан.
Жарашпайт го жагалданып калышың?..

Кайда сенин жүргөн кезиң каткырып,
Өмүрүңдү майрам кылып, шат кылып?

Ыйлайсыңбы жаздыгынды көлдөтүп,
Узун түндү көз ирмебей аткырып?

Ооба, билем айтпасаң да сырынды,
Өмүр бою жүрөк эзген чырынды.
Табалбайм, уккуң келсе чынымды,
Уусун соруп эрмек кылам чылымды...

УШАКТАСАҢ

Ушактасаң, орой дегин, түнт дегин,
Аша чапсаң эң кабанак ит дегин.
Бүт айыпты бир өзүмө жүктөгүн,
Өмүр бою өжөрлөнүп кектегин,
Бирок, жаным шек келтирбе сүйүүмө.

Ушактасаң куттуу күнү мас дегин,
Билбегенге бою корто, таз дегин.
Жетик эмес, акылы да аз дегин,
Элден чыккан абийири жок, пас дегин,
Бирок, жаным, шек келтирбе сүйүүмө.

* * *

Эмне деген ушактарды таппадың,
Эл алдында паанайымды пас кылып.
Таманыңа сонунумду таптадың,
Балдарымды жолотпостон кас кылып.

Табаң канбай, ичтен сызып кыйналып,
Күн көрөсүң калпың чыгып алыста.
Мен жүрөмүн кадимкидей чыйралып,
Жүзүм жарык — мезгил деген калыс да!

Жашырбаймын: тултук болдум жер карап,
Көралбастар какшык менен «чымчыса»,

Көз тунарды караңгылап туш-тарап.
Ыраазы элем ошол кезде жан чыкса.

Жашырбаймын күндөр болду артымда,
Жүрөгүмө азап тагын калтырган.
Батса керек ушунчалык жаным,
Эстен чыкпайт азыр деле ант урган.

Кыйынчылык чыйралттырып адамды,
Сен күткөндөй бир байкуш жан болбодум.
Ызалуусун эрдин тиштеп түнөрүп,
Сабыр кылгын, кечирип кой кап этпе.

Мунум жакпайт, кыжырлантат, албетте,
Ызалуусун эрдин тиштеп, түнөрүп.
Сабыр кылгын, кечирип кой, капа этпе,
Жүрө бергин үмүт үзбөй күн көрүп.

ЖАПЫС ТАМ ЖӨНҮНДӨ ЫР

Түнт көчөдө биз экөөбүз жашаган,
Түшкө кирет алча бактуу жапыс там.
Үмүттөнүп кээде өтөмүн жалынан,
Табамбы деп бир өзүндү капыстан.

Көзгө комсоо, морусу бар жапыс там,
Мага кымбат көп үйлөрдүн баарынан.
Ушул үйдө бакыт конуп баш кошуп,
Ушул үйдө биздин балдар табылган.

Мебели жок, шарттары жок, уу-чуусуз,
Жапыс тамда ынтымактуу турчубуз.
Ак сүйүүгө кумар канбай мас болуп,
Ар бир күнү оюн күлкү курчубуз.

Жапыс тамда эң бир сонун күн калган,
Жомок өңдүү унутулгус түн калган.

Ошолорду кантип эстен чыгардык,
Мен ушуга түшүнбөймүн, таң калам.

Унутпаймын! Жапыс тамым — ыйыксын,
Таджмахалдан, Акрополдон кызыксын.
Дубалдарың тилге кирип сүйлөсө,
Туш болмокпус күбөсүнө чындыктын.

О, дубалдар калп айтамын, жаңылам,
Өзүңөргө кулдугум бар, кайрылам.
Дудук болуп сактагыла сырларды,
Аны билсин, бул дүйнөдө эки жан!

Унутпаймын, бакыт үйү — жапыс там,
Бүгүн эмес, эртең эмес, эч качан.
Кыйналганда эскеремин, келемин,
Кара чымдын түпкүрүнө калгычаң.

* * *

Эске салып жаш кезекти, ардагым,
Миң бир ирет караныңа жалбардым.
Кыялымда кыналышып эркелеп,
Айлуу түндө алыс-алыс жол бардым.

Көңүл ачык обон созуп ырдашып,
Таң атканча сөз түгөнбөй сырдашып.
Же болбосо уялыңкы бир басып,
Алдыртадан көздөр менен арбашып.

Жашырбаймын, кээде калдык чырдашып,
Арабызда сөз аралап кер какшык.
Бирок биздин таарынчыбыз созулбай,
Ошол замат калар элек жарашып.

Биз кетчүбүз кинолорго жанашып,
Макул болбой көп нерсени талашып.

Көп жолдоштор сыр алдырбай тымпыйып,
Артыбыздан суктанышчу карашып.

Бүгүн кыйрап таш талкандай антыбыз,
Экөөбүзгө айкын болду калпыбыз.
Биз жөнүндө келекелеп сүйлөшөт,
Уккан кулак, Ала Тоолук калкыбыз.

Мен кайгырам жыргал кездер элестеп,
Эң биринчи асыл затым сени эстеп.
Кош бол эми, түбөлүккө кош болгун,
Жол караба мени кокус келет деп!

* * *

Түндө да сени ойлодум,
Күндүз да сени ойлодум.
Ойлонгондон не пайда,
Кумарыңа тойбодум.

Адырлуу тоолор жойлодум,
Жан баспас жерлер койбодум.
Изинди жаным табалбай,
Жытыңа такыр тойбодум.

* * *

Кабар жетти, сүрөттөрдү тытыпсың,
Кучакташып кол кармашып бир жүргөн.
Түшүнбөймүн таң каларлык кызыксың,
Иш жасаган табалатып күлдүргөн.

Тыталасың сүрөттөрдү, каттарды,
Ызаланып, ачууланып өчөшүп.
Тыталбайсың эң бир ынак чактарды
Жүрөгүндө так калтырган өрт түшүп.

Көп эстеп сендей күнүмдү,
Көңүлүм абдан бүлүндү.
Көл жээгин бойлоп жүргөндө,
Уккансып кетем үнүндү.

Карасам жоксуң, көл турат,
Көбүгү көккө шарпылдап.
Толкундан издейм жүзүндү,
Күлгөнүң эстеп жаркылдап.

Толкуну өтүп, көл калат,
Көңүлүм сага кадалат.
Көрүнүп койсоң болбойбу,
Толкундан чыгып кол булгап.

Көчөдө жүргөн эркелеп,
Колундан кармап жетелеп.
Көп жылдар өтүп арадан,
Көңүлүм сенден кетелек.

Сен элең анда жаш терек,
Көйнөктөн алмаң көк тиреп.
Кокустан колум бир тийсе,
Кетчү элең жаным, титиреп.

Сен элең анда жаш кайың,
Жаркылдап тийген нур айым.
Жапжарык кылып турчу эле,
Караңгы күндү чырайың!

Ал күндөр бүгүн жомоктой,
Атылып кеткен бир октой.

Унутсаң унут өзүмдү,
Жыргалдуу кезди эстеп кой.

* * *

Түшүмдө дайым жүрөсүң,
Түштүктө өскөн пахтадай.
Сүйлөсөң назик мүнөзүң,
Ким турат сени мактабай,
Окшошуп кээде кетесиң,
Булбулга таңда бактагы-ай,
Жаныңа жетпей үшкүрөм,
Жоголуп сөзүм, актыгы-ай.

* * *

Түшүмдө жүрөм тоо ашып,
Эркелеп сага жанашып.
Куттуктайт бизди, куттуктайт,
Айлана сонун жарашып.

Түшүмдө жүрөм тоо ашып,
Гүл терип кырды талашып.
Ойнойбуз тулаң бетинде,
Асмандан жылдыз санашып.

Түшүмдө жүрөм тоо ашып,
Каламын сенден адашып.
Жаңыртып аска кыйкырам:
«Кайдасың жаным, сен ашык!»

Түшүмдө жүрөм тоо ашып,
Кубалап жетпейм, сен качып.
Ойгонсом жоксуң, жанымда,
Жаш төгөм сыздап жан ачып.

Отурсам ойго сен келип,
Көңүлүм кетет термелип.
Ошондо сага жетсем дейм,
Канаттуу куштай жел минип.

Уктасам ойго сен келип,
Жүрөгүм ойнойт дегделип.
Ошондо чочуп ойгоном,
Денемден жалын тер келип.

Колундан кармап жетелеп,
Колумда колун эркелеп.
Түнтүштөй болуп бир жүргөн,
Ал күндөр эстен кетелек!

Жүрөктөр туйлап тепкилеп,
Койнума өзүң эркелеп.
Уктабай танды атырган,
Ал түндөр эстен кетелек!

Жаркылдап күлүп карасаң,
Буруттан жайнап ай чыккан.
Көзүңдөн жыттап өпкөндө.
Толкундап жаным аптыккам!

Эркелеп күлүп карасаң,
Элестеп кетчү аткан таң.
Эрдиңе эрдим тийгенде,
Эсимден танып жалынгам.

Жаныңда жүрсөм сагынам,
Кумарым ашып багынгам.
Өзүңө дайым айтчумун:
«Тумарым болсоң тагынган».

Алыста жүрсөм жаныңдан,
Жүрөгүм жанып жарылган.
Сагынчым батпай ичиме,
Көзүмдөн ысык жаш тамган.

Эсинден кантип чыгардың,
Эзилип сүйгөн тумарым.
Унутуп койчу биз белек,
Сүйүүнүн өлбөс кумарын?..

* * *

Караңгы түнү өчпөгөн,
Жүрөктү дайым өрттөгөн.
Кайгылуу күндө жүрсөм да,
Көңүлгө гүлдөй көктөгөн,
Кайдасың эркем, кайдасың,
Жан белең жашың төкпөгөн?

Бороондуу күнү өчпөгөн,
Бушайман кылып өртөгөн.
Азаптуу күндө жүрсөм да,
Акылдан такыр кетпеген,
Абалың кандай, абалың,
Жан белең дайым кектеген?

Кектейсиң мени кектейсиң,
Айыптуу жалгыз сен дейсиң.
Айыбым болсо кечиргис,
Артымдан неге издейсиң?..

Кечпейсиң мени, кечпейсиң,
Күнөөлүү жалгыз сен дейсиң.
Кечиргис күнөөм бар болсо,
Кечирип сурап не дейсиң?..

ГҮҮ ЖҮРӨСҮҢ

Сен жүрөсүң ойноп-күлүп,
Бизе таалайдын доорун сүрүп.
Мен жүрөмүн азап тартып,
Жаным сыздап, жаным күйүп.

Сен жүрөсүң ойноп-күлүп,
Жарылдайсың — баары түлүк.
Мен жүрөмүн жабыр тартып,
Адамдарга калптан күлүп.

Сен жүрөсүң ойноп-күлүп,
Жортолотуп тулпар-күлүк.
Мен жүрөмүн сабырым суз,
Жоголгондой бүлбүл үмүт.

Сен жүрөсүң ойноп-күлүп,
Мен жөнүндө кулак түрүп.
Мен жүрөмүн ырлар жазып,
Жүрөгүңдө салып бүлүк!

Сен жүрөсүң ойноп-күлүп,
Баары сонун — шүгүрчүлүк.
Канар беде чып моокумун,
Көксү барсам тизе бүгүп!

* * *

Түшүмдө чачтарыңа мен чырмалдым,
Чырмалып махабаттан лаззат алдым.

Түшүмдө көздөрүңдү жыргап өптүм,
Өптүм да көз жашымды суудай төктүм.

Түшүмдө тамагыңдан жыттай бердим,
Жыттасам сымап болуп сен эридин.

Түшүмдө соро берип эринияди,
Кызыттым жалын кылып чок темирди.

Түшүмдө эркеледиң, эркеледим,
«Сен менин жалгыз гана эркем» — дедиң.

* * *

Уктасам сонун түш көрдүм,
Түшүмдө чачың сен өрдүң.
Чачтарың кундуз жымылдап,
Көркүндү ачты мөлмөлүм.

Уктасам сонун түш көрдүм,
Түшүмдө ойноп бир жүрдүм.
Ар кандай кызык кеп айтып,
Көңүлүң ачып күлдүрдүм.

Уктасам сонун түш көрдүм,
Кези экен жазгы көктөмдүн.
Көздөрүң жайнап турса да,
Тартынып, чочуп өппөдүм...

* * *

Мен жүрсөм алыс жолдо тоолор ашып,
Жыргапсың досум менен кучакташып.

Мен жүрсөм кыйын жолдо өңдөн азып,
Ойнопсуң досум менен көңүл жазып.

Кайрылып конушума келгенимде,
Каргандың касам ичип жан талашып.

Ошондо дүйнөм күйүп, заман тарып,
Бетине түкүрдүм да, кеттим басып.

* * *

Кырк жыл болду кыйраганга махабат,
Унутулбай, түйшүк салып жүрөсүң.
Түштөрүмдө кээ бир кезде жабыркап.
Кээ бир кезде каткырасың-күлөсүң...
Таарыныч жок, моюндашып, жан жыргап,
Жаш кезиндей оюнкараак мүнөзүң.
Сезимиди дүүлүктүрүп, жалдырап,
Кумарланып көздөрүңдү сүзөсүң.
Башым ийип кучагыңда магдырап,
Кул боломун, жалбарамын бир өзүм,
Капысынан ойгономун таң атат,
О кантейин жашка толот көздөрүм.

* * *

Мен көрүп кокусунан сүрөтүңдү,
Эстедим эчак өткөн айлуу түндү.
Зарыгып, санаа тартып, жолун карап,
Эстедим бак ичинде күткөнүмдү!

Мен көрүп кокусунан сүрөтүңдү,
Эстедим колуң кармап жүргөн күндү!
Жоготуп эс-акылды, алоолонуп,
Эстедим өпкөнүңдү, өпкөнүмдү!

Мен көрүп кокусунан сүрөтүңдү,
Кубандым тапканымды үмүтүмдү.
Жүрөсүң жүрөгүмдүн бир четинде,
Сен дагы кээде эскерип жүрөсүңбү?..

* * *

Кайда кеттин, кайсы жерде жүрөсүң,
Эрмегиң ким, кимдер менен күлөсүң.
Баягыдай наздуусуңбу жаркыным,

Кандай жашап, кандай өмүр сүрөсүң?
Айыктыбы жараланган жүрөгүң,
Жумшардыбы таштан катуу мүнөзүң?
Эсте турат, эстен али кете элек,
Нуру күчтүү күлмүндөгөн кой көзүң...
Түштөрүмдүн тынчын алып ойготот,
Жаным кыйнап эрке сөзүң, бал сөзүң...
Каткырасың кучак жайып эркелеп,
Уйпаласам ак эмчегиң, ак төшүң...
Кээ бир чакта баргым келет кайрадан,
Кечиргин деп башым ийип мен өзүм.

КҮЙӨ БЕРЕТ

Тик карабай аткый тиштеп бармагың,
Эмнеликтен үшкүрөсүң ардагым?
Айтпасаң да түшүнөмүн ар жагың,
Көкүрөктө күйүп жатат арманың.

Күйө берет миң жеринен тутанып,
Күйө берет жалын болуп от жанып.
Күйө берет турсаң дагы кубанып,
Күйө берет күл-күкүмдөн куралып.

* * *

Өкүнттүң, өкүнткөнүң өкүнүчтүү,
Өч алдың аңдып жүрүп өтө күчтүү.
Айыкпайт жүрөгүмө салган тагың,
Айтчы сен, жылан белең уулуу тиштүү!?

* * *

Айтчы сен кадимкиндей күлөсүңбү,
Мемиреп тынч уйкунда танды жарып?
Кокустан түштөрүндө жүрөсүңбү,
Өзүмдөй эрме чөлдө болуп карып?...

Айтчы сен, түштөрүңдө туйлайсыңбы,
Өркөлөп таң аткычаң уктап жатып.
Өзүң да шордуу жаным ыйлайсыңбы?
Ойдолоп жаздыгыңа жаш кургатып?..

СЕН ЖӨНҮНДӨ

Сен жөнүндө ойлономун кайрадан,
Башым катып толгономун кайрадан.
Капысынан түн жарымында ойгонсом,
Мурдагыдай түнөрөмүн кайрадан.

Сен жөнүндө ыр жазамын кайрадан,
Аяп койбой, көп сызамын кайрадан.
Ойлоп жүрбө эми кайра келет деп,
Қадимкидей мен ызамын кайрадан.

Издебегин толкундарды аралап,
Табалбайсың эч бир жандан жол сурап.

КОШ БОЛ ЭМИ!..

Қош бол эми! Қол үзүштүк сүйгөн жарым,
Быт-чыт кылып махабаттын бүткүл баарын.
Өжөрлөнүп өч алышып жоо болсок да,
Қыйын кезде кыйбайт сени жан Қамбарың.

Қош бол эми! Қол үзүштүк сүйгөн жарым,
Қимге керек өткөндөрдүн эстеп баарын.
Айыптабайм чоң айыбың болсо дагы,
Биз экөөбүз кулу болдук ушактардын.

Қош бол эми! Қол үзүштүк сүйгөн жарым,
Эсте турат сүйгөн кезиң, жакшы жагың.
Өзүмдү өзүм кечирбеймин жалгыз сени
Қалтырганга арасында бузуктардын!

Кош бол эми! Қол үзүштүк сүйгөн жарым,
Мен турамын кыл үстүндө бийик жардын.
Суранарым, жалгыз еенден, суранарым,
Жоолаштырба, ысмын сакта балдарымдын!

Кош, сүйгөнүм кош бол, менин алтыным,
Эсте турар атыр жыттуу алкымың.
Коштошордо күлүп койчу бир жолу,
Эзип салды жүрөгүмдү салкының.

Кош, сүйгөнүм, коштошордо шарап ич,
Жер карабай көздөрүмдү карап ич.
Қайраты жок алсыз бирөө дешпесин,
Муңайбастан намысыңа жарап ич!

ТҮШҮМӨ КИРДИҢ...

Түшүмө кирдиң Чолпонум,
Жаркырап жайнап соп-сонун.
Жанымда турсаң мөлтүрөп,
Жалындап күйгөн от болдум.

Айталбай сага арманым,
Акырын колуң кармадым.
Қабагың түйбөй сүзүлсөң,
Толкундап кеттим ардагым.

Қарасаң күлүп жалдырап,
Қозголдум денем калтырап.
Жыттасам мойнуң кучактап,
Сен дагы сүйдүң шам чырак.

Жалындым сага, жалындым,
Махабат көлгө малындым.
Жыргалдуу мүнөт узарып,
Жармысы болдуң жанымдын.

Түш экен! — кантем ойгонсом,
Түш экен! — кантем ойлонсом,
Түшүмдө эмес, өңүмдө — ,
Төшөктө өзүң мен болсом!

* * *

Бул дүйнөдө сен барсың да, мен бармын,
Күбөсүбүз арманы көп жылдардын.
Тузум ичип, туз баштыгым булгаган,
Жүзү кара ыйманы жок шылдардын...

Бул дүйнөдө сен барсың да, мен бармын,
Сен энеси, мен атасы балдардын.
Эч күнөөм жок тагдырында алардын,
Өмүр бою балдарым деп жалбардым...

Бул дүйнөдө сен барсың да, мен бармын,
Азабында чач агарган Камбармын.
Кыйын кезде сен карабай кетсең да,
Лалахан деп ырларымды арнадым.

ТҮШҮМДӨ ЖАЗЫЛГАН ЫР

Жүрөктө жаткан сырдансың,
Атылып чыккан ырдансың.
Бычагым жүргөн кындансың,
Азапка салган зындансың.
Бүт элим билген чырдансың,
Чокусу бийик кырдансың.
Эч качан өчпөс нурдансың,
Аягы бүтпөс жылдарсың...

СҮРӨТТӨРҮҢӨ

Кайрадан карап чыгып сүрөттөрүң,
Эстедим эң бир сонун доор өткөнүн.

Мен кантип унутайын тирүү кезде,
Жалбарып сен өпкөнүң, мен өпкөнүм!...

Биринчи бирге түшкөн биздин сүрөт,
Уялып унчукпайсың, толкуп жүрөк.
Мен турам чекем тердеп сол жаагыңда,
Сүр басып, анын баары эсте жүрөт.

Мынакей башка сүрөт катарлашкан,
Жүрөктөр жалын чачып жакындашкан.
Көрүнбөйт башка жандар көзүбүзгө
Макулбуз түшүп кетсе көкмөк асман.

Дагы да отурабыз моюндашып,
Дүйнөдө биз жалгыздай ашып-ташып.
Капыстан кол үзүшүп каска айландык,
Тагдырга биз экөөбүз кайдан жаздык?

Карасам: башка сүрөт, жалгыз өзүң,
Арбайсың кадимкидей сүзүп көзүң.
Азыр да чынын айтсам күйүп кетем,
Эстесем мага жаккан шок мүнөзүң...

Сен билген бирге түшкөн далай сүрөт,
Карасам жүрөк эзип, ич күйдүрөт.
Қанчалык биз экөөбүз жоо болсок да,
Сүрөттөр өз алдынча өмүр сүрөт!

Қайрадан карап чыгып сүрөттөрүң,
Эстедим эң бир сонун доор өткөнүң.
Мен кантип унутайын тирүү кезде,
Жалбарып сен өпкөнүң, мен өпкөнүм...

«АКЫН КЫЯЛЫ» ЫР КИТЕБИНЕ КИРБЕЙ КАЛГАН ЫРЛАР

ЭМНЕ ҮЧҮН?

Эсимден чыкпайт эч качан,
Эрчишип бирге басканым,
Эркелеп жыттап мойнундан,
Эзилип бирге жатканым.
Эс танып билбей калчубуз,
Эртеңки таңдын атканын.
Экөөбүз эми кас болдук,
Эмне үчүн сүйкүм аппагым?..

ТҮШҮМӨ КИРЕ БАШТАДЫҢ...

Түшүмө кире баштадың,
Түйшүккө салып кутманым.
Жалбарып жыттап бетинден,
Ойгонбой жырғап уктадым...

Чачынды кундуз тарайсың.
Жаркылдап жайнап карайсың.
Жап-жарык кылган көңүлдү,
Он бешке толгон сен айсың...

Мынчалык жыттуу алкымың,
Жаш кезде тапкан жаркыным.
Сен өпсөң — кайра мен жыттап,
Коргошун сымак балкыдым.

Кармасам үркөт эмчегин,
(Жаш кезде канча эзгенмин)
Махабат батпай жүрөккө,
Қыялым шаңшып кезгенмин.

Үн созуп мундуу ырдадың,
«Унутпа» — дедің жырғалым.
Өзүңдү кантип унутаң,
Жүрөктө жатса сырларың?

Солкулдап көпкө ыйладың,
Кечирим сурап кыйнадың.
Өзүңдү кантип кечирем,
Унутуп азап жылдарым...

Түш экен кетсем ойгонуп,
Төшөктө жаттым ойлонуп.
Түшүңө кокус мен кирип,
Жатпағын сен да толгонуп?...

* * *

Аван салып ырдап берчи азабымды, —
Сүйгөн жарым кокус чанып азганымды.
Күн карарып, жан карарып, жабыр тартып,
Көз жаш төгүп ырларымды жазганымды!

Аван салып ырдап берчи күйүтүмдү, —
Жаш кезимде башка түшкөн караан түндү.
Ынак достор үйүм өрттөп кол чабышкан
Итчилигиң — тыйпыл кылып үмүтүмдү!

Аван салып ырдап берчи жүргөнүмдү, —
Ичимде муз, көзүмдө кан күндөрүмдү,
Өжөрлөнүп, сыр алдырбай баш көтөрүп,
Қасгар менен какшыкташып күлгөнүмдү.

Аван салып ырдап берчи күткөнүмдү, —
Толкундаган жолун күтүп айлуу түндү.
Боюн салып кучагыма киргениңде,
Ишенбедим: «Бул өңүмбү, же түшүмбү?»

Ырдап берчи, кучакташып өбүшкөндү,
Жалбарышып ысык жаштар төгүшкөндү.
Жарык дүйнө унутулуп, асман күйүп,
Иллазаттын аптабында өлүшкөндү!

* * *

Айрылып сендей чүрөктөн,
Азапта кыйын күн өткөн.
Кучактап жыттап көп өпкөм,
Өзүңдү көрүп сүрөттөн...

* * *

Жаралуу жүрөгүмдү жараладың,
От болуп ортосунда жанып алдың.
Өзүң деп тарашадай күйүп жатсам,
Бир жолу таш боор жаным карабадың.

Жаралуу жүрөгүмдү жараладың,
Уу болуп тамырына араладың.
Өзүң деп өмүр бою азап тартсам,
Боор ачып жылуу сөзгө жарабадың...

МЕН ЖАҢЫЛДЫМ

Мен жаңылдым: өтө катуу жаңылдым,
Жүрөгүмдөн кеткис ишке кабылдым.
Эмпеликтен арам толгон ичине,
Жер куруткан бузуктарды дос кылдым?

Мен жаңылдым: өтө катуу жаңылдым,
(Ошон үчүн өртүндөмүн жалындын)

Эмнеликтен жаным үрөп аңдабай,
Акылы аз аял затты жар кылдым?

* * *

Сен неге күйгөн жанга от жагасың,
Болгондой дүйнөдөгү жеткен касым?

Өчөшүп эмнелерди кылганың жок,
Өзүмдөн башка такыр жан укпасын.

Айтчы сен: чын жүрөктөн каалайсыңбы,
Жанымдын алоолонуп жалбыртташын?

Көрсөм деп тилек кылып жүрөсүңбү,
Жанымдын чагылгандай жаркылдашын?

Бир күнү азабыңдан күйүп кетсем,
Жалыным сага кокус жабылбасын?

Кантейин — аяп кетем кыялбаймын,
Эч качан көргүм келбейт көзүң жашын.

Мейлиге: мен күйөйүн, күл болойун,
Сен күйбө: гөөхар сымак асыл ташым.

Тилеги Камбарындын дайым жаркын,
Каалабайт жалын сага жакындашын...

САГЫНСАМ...

Сагынсам — Сагынганым өзүң жоксуң,
Өчпөгөн жүрөктөгү кызыл чоксуң.
Өмүрүм өтүп барат арман менен,
Сендейди турмушумда тапкан жокмун!

Билбейсиң, түшүнбөйсүң сагынчымды,
Эч качан жазылбаган тарынчымды.

Қим билет азабымды уктап жатып
Жаздыкка тамган менин көз жашымды!

Көз жашым беттеримде тегеренет,
Арданып, жан карарып өлгүм келет!
Не деген ырайымсыз таш боор жансың,
Дозокто күйгөнүңдү көргүм келет!

* * *

Жаным күйөт жалжал көзүң эстесем,
Жалын болом — жалгыз өзүң сен десем.
Кыялымда бүт дүйнөнү кыдырып,
Табалбаймын сага теңдеш издесем.

Сенин шаарың бир өзгөчө көрүнөт,
Түнү жарык — айдын нуру төгүлөт.
Көңүлүмдү майрам кылат ойлосом,
Жүргөн кезди алкымыңдан өпкүлөп.

Толкун болом тоодон ашып кеткендей,
Түндүк шаарга чамынамын жеткендей.
Күйүтүндө азап тартып жүргөндө,
Кайдан билем: сен унутуп кеттиңби, эй!

* * *

Көңүл калды көп нерседен жалкыткан,
Азап тарттым акыл-эсим жоктуктан.
Жалгыз гана ырлар калды дем берер,
Кайратымды көккө тиреп толкуткан.

Көңүл калды: бай болуудан, токтуктан.
Қоркпойм такыр: жакырчылык, жоктуктан.
Көкүрөктө толкуп турса ырларым,
Түк тоготпойм: жоолорумду коркуткан.

Көңүл калды: азоолуктан, шоктуктан,
Түн көтөрүп, шарап ичкен мастыктан.
Мындан ары тилегеним, күткөнүм,
Жаркын ырлар жүрөгүмө бек туткан.

МЕН ӨЛСӨМ

Мен өлсөм, алтыным сен тирилбейсиң,
Авада көпөлөктөй дирилдейсиң.
Айтчы сен, уккум келет акыйкатты,
Өзүмдү сүйдүң белең, эмне дейсиң?...

Мен өлсөм, аласыңбы, укмуш мөөрөй,
Жамбылар, алтын, күмүш, сансыз төөлөр.
Дүйнөнү ала бергин, жыйнай бергин,
Унутуп уят-сыйыт бетиң көөлөр.

Кегиң бар: унчукпайсың, унчукпайсың,
Жообунду көзүм карап, тик айтпайсың...
Баш ийип жарашууга макул болсом,
Жыландай өз антыңдан не кайтпайсың?...

Жыргалым аял эмес, жылан белең,
Билбестен жыттап жүрдүм кантип денең?
Көзүм жок, кулагым жок байкуш белем,
Алданып бал тилиңе мен ишенген?

Ойлосом ошол кезди күйүп кетем,
Калчылдап аптап күндө дир-дир этем.
Таппаймын жаңы дүйнө тарыхынан,
Амалкөй кыянатчыл өзүңө тең...

* * *

Кайрадан окуп каттарың,
Түшүндүм жүрөк даттарын.
Азыркы кезде сен дагы,
Каттарым окуп жатпагын.

Қайрадан окуп каттарың,
Эстедим жаштык чактарым.
Экөөбүз сезбей калчубуз,
Агарып тандын атканын...

Қайрадан окуп каттарың,
Жүрөгүм толкуп апкардым.
Қат жазып койсоң болбойбу,
Қарыган кезде аппагым...

Қаттарда жатат сагыныч,
Қусалык, күйүт, тарыныч.
Сөздөрү жүрөр жүрөктө,
Қелгичең ажал-жан алгыч.

* * *

Жүрөктүн эзип тактары,
Жүзүмдү кайгы каптады.
Айыга турган түрү жок,
Уламдан күчөп катмары.

Эсимден такыр чыкпайсың,
Эзилип мага ыктайсың.
Элестеп сени отурсам,
Эгиздеп учкан куштайсың...

* * *

Асманда күйгөн жылдызым,
Барбысың, өзүң, барбысың?
Убадаң кайда сен айтқан:
«Жүрөктүн алгын барысын».

Сен күлсөң шайыр шаңкылдап,
Көздөрүң күйүп шам чырак.
Билесиң, өзүң, билесиң,
Күндөрүм өткөн жалдырап.

Сен жүрсөң жайнап-жаркылдап,
Элестей түшчү таң аппак.
Унутуп түндү калдыңбы,
Өткөргөн өзүң кучактап.

Асманда күйгөн жылдызым,
Таалайым, бактым, ырысым.
Кекеткен мени кечирбей,
Бар беле күнөө-кылмышым?

* * *

Тирүүлүктө сага айтпаймын арманымды,
Жүрөгүмдө кайнап жаткан сырларымды.
Көзүм өтсө, калыс болсоң түшүнөрсүң,
Жаным күйүп, жан карарткан ырларымды!

Түшүнөрсүң, түшүнбөссүң... чоң табышмак,
(Илгертеден өлгөн жанга ким жабышмак),
Жакшы кезди, жакшы күндү бүт унутуп,
О, тагдыр-ай, сен жүрөсүң көңүл шат!

Сен жүрөрсүң ойноп-күлүп көңүлүң шат,
Жагынам деп бир шордууну бек кучактап.
Акыйкат сөз: аял затка ишенбеймин,
Коеруң чын жалган сүйлөп, мени ушактап.

Ырасын айт: тагдыр шарты ошондойбу,
Жан сатпаса, аял баркы бошондойбу?
Андай болсо, бул турмушун куруп калсын,
Биз эркектер не сүйөбүз аял жойду?

Андай болсо, бул сүйүүнүн кереги жок,
Кереги жок, бул сүйүүнүн тереги жок.
Тереги жок, жан кубантар белеги жок,
Белеги жок, куруп калсын иттей боздоп!

АНАН КАНТИП ТЫНЧ УКТАЙСЫҢ?

Өзүңдү бассам-турсам эстей берем,
Литкени жүрөгүмдө сүйүү терен.
Атайы куп азапка салып коюп,
Табалап өчөшкөнүм өзүң белең?

Түшүмө кайра кирдиң күлүмсүрөп,
Эркелеп жалынасың жаның үрөп.
Арадан чейрек кылым өтсө дагы,
Толкундап катуу согот шордуу жүрөк.

Эч качан тынчып сокпойт шордуу жүрөк,
Сезимде бороон улуп, күн күркүрөп.
Ааламды каптачудай албууттанып,
Күрпүлдөп жээктен ашып селдер жүрөт.

Ошондо жаның кейип жер муштайсың, —
Қанаты сынып калган бир куштайсың.
Махабат эзип жатса жүрөгүңдү,
Айтчы сен: анан кантип тынч уктайсың?

* * *

Түн жармында капысынан ойгондум,
Қирпик какпай кайра сени ойлондум.
Таарынамын тардыгына тагдырдын,
Мени чанып, о, жыргалым не болдуң?

Қайра дагы таң уйкумдан ойгондум,
Ары оонадым, бери оонадым, толгондум.
Татаал экен жүрөк эзген махабат,
Өзүң чанып өзүм дагы не болдум?

СЕН ДЕГЕНДЕ

Сүйдүм сени — сүйгөнүмдө жок арман,
Сүйгөнүмдөй өзүм жазган чыгармам.
Түштөрүмдө кучагымда жүрөсүң,
Ушунчалык ашык белем мен саган?

Кыйын кезде таштап кеттиң, саргарттың,
Чымырканып бел ийилтип жүк арттың.
Кырк жыл бою кыйын турмуш өткөрүп,
Азабында ыйлап жүрдүм оор дарттын.

Сен дегенде күрпүлдөгөн сел болдум,
Тоо көтөрүп, тоготпогон бел болдум.
Тоодон ашып, какшык чөлдү сергиткен,
Саратанда жан жыргаткан жел болдум.

Сен дегенде аска болдум, таш болдум,
Аягы жок агып жаткан жаш болдум.
Унутпадым Сахаранын чөлүндө,
Барбы сага мындан артык мактоонун?

Сен дегенде жок да болдум, бар болдум,
Көргүм келип, мен көрүүгө зар болдум.
Ушунчалык таш боор белең, түшүнбөйм,
Таштап кеткен азабына тар жолдун?

Сен дегенде карабадым намыска,
Сапар жүрдүм, карабастан алыска.
Азабымды сенден башка түшүнбөс,
Түшүнбөсөң — ортого сал калыска.

Сен дегенде жакын кылдым касымды,
Эл алдында төмөн кылдым башымды.
Лалаханым, жүрөк өрттөп сүйгөнүм,
Көзүң сүзүп, серлип койчу кашынды...

Сен дегенде досторумдан кол үздүм,
Кычыраган кыш мезгилде көл сүздүм.
Жүрөк токтоп, жаным чыгып баратып,
Көз алдымда элестеттим ак жүзүн...

Сен дегенде жолдор бастым жыңайлак,
Бирде күлүп, бирде соороп, бирде ыйлап.

Көйиңиң жок, бооруң ооруп, ал сурап,
Жатканымда көз тунарып кансырап.

Күндөр өттү, жылдар өттү ыраактап,
Эсте калбай канчалары кылактап.
Унутулбай эсте турдуң ардайым,
Тагдырыма ошон үчүн ырахмат!

* * *

Ошол күнү чалмак элең телефонду
Унутуптадың... боорукерим эмне болду?
Чылым тартып ызаландым, ойго кеттим;
О, жаркыным, ушул кезде, эсен-сообу?

Ойго кеттим: ойлор келип не бир түркүн,
Кулагымда шыңгыр этип назик күлкүн...
Көз алдымда кино болуп кайталанды,
Табышмактуу сүйлөгөнүң — кечээ күнкүн...

* * *

Сиз мени себеби жок күйгүзөсүз,
Апачык билип туруп мен күнөөсүз.
Табалап, ичинизден кыт-кыт күлүп,
Калп эле кабак чытып, көз сүзөсүз...

Сиз мени ак жеринен күйгүзөсүз,
Болгондой ак перидей сиз күнөөсүз.
Эч качан эп келбеген айып коюп,
Сиз кантип, кабак чытып көз сүзөсүз?

* * *

Көптү көргөм, Ошол көптүн ичинен
Көрүнөсүң таңкы Чолпон жылдыздай.
Элестейсиң эстен чыкпай эркелеп,
Бала кезде өзүм сүйгөн бир кыздай.

ЭСКИ ДЕПТЕРДЕН

(«Махабат аралы» ыр китебине кирбей калган
ырлар)

ЭР ЖИГИТКЕ

Эр жигит кагыласың, согуласың,
Турмушта көп нерсеге жолугасың.
Досту да, душманды да ажыратпай,

Бардыгын бир өзүңө жоо кыласың.
Айрылып канатыңдан, куйругуңдан,
Бир күнү мастыгыңдан соолугасың.
Қайрадан бакыт консо, унут калып,
Эч кимди көзүңө илбей оолугасың...

Ошондо арман кылып жашың төкпө,
Қайгы жеп, башың салып төмөн чөкпө.
Қайрадан кайраттанып, чымырканып,
Көгөрүп таш тиштегин, умтул көккө.

Эгерде бел майышпай тура билсең,
Жагасың бирөө эмес, жалпы көпкө.
Көкус сен ызаланып ичип кетсең,
Айтышат: «Бир шордуу жан калбыр өпкө».

* * *

Тып-тып этип ботинкаңыз, такаңыз,
Күп алыста эшигимди кагасыз.

Кыт-кыт күлүп, наристедей эркелеп,
Асылсаңыз көңүлүмө жагасыз.

Акылдуусуз, эң бир сонун боюңуз,
Жан сергитет асыл максат оюңуз.
Бирок менде жалындаган сезим жок,
Кур бекерге асылбаңыз, коюңуз.

Мен кемемин түз жолунан адашкан,
Алп урушуп толкун менен кармашкан.
Көз жетпеген көк деңизде чайкалып,
Жан талашып тал чырпыкка жармашкан.

Мен бүркүтмүн куу түлкүгө кол салган,
Алар кезде канаттары кайрылган.
Өжөрлөнүп, өкүмдөнүп кармашып,
Аскадагы түнөгүнөн айрылган.

Сиз карындаш жаңы канат торгойсуз,
Алым билбей жолум менин торойсуз.
Бүт сырымды жашырбастан айттым го,
Биз экөөбүз бак-таалаайлуу болбойбуз...

ТОКТОГУЛДУН ЭСТЕЛИГИНЕ

Тоо бүркүтү Токтогул,
Канатын кайда шаңшыган?
Ак калпак элиң тыңшаган,
Аваның кайда таңшыган?
Манаптар коркуп жалтанган,
Кайратың кайда ташынган?
Сибирден келген жөө жүрүп,
Азабың кайда ашынган?
Үңкүйүп мында турасың,
Ой, Токо, койчу белең кашынган?

* * *

Кеч түшүндүм татаал турмуш сырларын,
Ашканымда отуз жаштын кыр жагын.
Сөзүм уккун: замандашым тыңдагын,
Мен кетирген каталарды кылбагын.

Турмуш күрөш, андып турат түшүнсөң,
Жаза бассаң кадам сайын азгырат.
Жер өмгөктөп, башың ийип жүгүнсөң,
Боор ачыбай, шылдың кылып каткырат.

Татаал турмуш ызаласа, каткырса,
Бел байлагын, моюн сунуп алдырба.
Эгер кокус эркелетип жактырса,
Дардалаңдап капилеттен алдырба.

* * *

Таң эртеңден көңүлүмдө жыйналып,
Кыжалаттык уусун чачат соймолоп.
Көз тунарып, азабынан кыйналып,
Туралбаймын төшөгүмдөн онтолоп.

Бүт денеме уюп калды коргошун,
Кайсы догдур айыктырат дарылап?
Азабыма күнөлүүлөр оңбосун,
Күндө барат бул жаратым арылап.

Жүрөгүмө сен дарыгер асыл зат,
Айыгайын жалыныңдан кулпуруп,
Лалаханым жалдыратпай кол узат,
Мен жүрөйүн кубанычта кутуруп.

МАКТАНЫЧЫМ

Турмушумда аштым-көптүм кутуруп,
Көп сулууга көзүм арттым умтулуп.

Сүйгөн жарга далай ушак уктуруп,
Көз жашына ууну чылап жуткуруп.
Мактанычым: тазалыкка бек туруп,
Аяштарга көз салбадым тийишип.

Турмушумда далай жолу согулдум,
(Тактары бар башка тийген добулдун),
Жер кучактап мөгдөп жатпай, обдулдум,
Мактанычым уулу болуп Бобулдун,
Бобул эмес, дүңгүрөгөн добулдун,
Кыйын шартта намызыма бек турдум.

* * *

Алды жакта жол караган үмүттөр,
Жан жыргаткан жайлоодогу салкын төр.
Эстегенде дене толкуп дүркүрөр,
Коя жеткичең далай-далай жыл өтөр.

Аткарылбай талкаланган максаттар,
Эске түшүп, өмүр бою какшаттар.
Өксүп-өксүп өкүнгөндөн жаш тамар,
Ызалыктан атып чыгып ыр саптар.

* * *

Ынак достор өч болушту капырай,
Эстен чыгып сонун кездер такыр ай.
Адамдардын кулк-мүнөзү бузулду,
Болобу дейм заманыңдын акырай!

Эски кастар дос болушуп ынтымак,
Колтукташып бирге жүрөт кеч убак.
Аалам түшкүр тыйпыл болуп кетпесин,
Атом бомба кырсыгына учурап.

* * *

Өмүр күрөш: ысык-суук аралаш,
Бирде күлсөн, бирде агат көздөн жаш.
Чымырканып күн өткөнүн сезбейсиң,
Кана эмесе, кайда калды өткөн жаз?

Өмүр күрөш: жалтанчакка каары бар,
(Билген жанга бул турмушта баары бар).
Шордуу жанга уудан жаман заары бар,
Алсыз жандар бошоң тартып жабыгар.

Өмүр сонун: түгөнбөгөн даамы бар,
Бороону бар, добулу бар, жааны бар.
Бул турмушту сыймык менен өткөрөт,
Азаматтар жүрөгүндө жаалы бар.

* * *

Көрбөстөн тандын атканын,
Сезбестен күндүн батканын.
Чүмкөнүп үйдө жатамын,
Эскерип жаштык чактарым.

Досторго койдум жолобой,
Бацканы койдум ойлобой.
Үйүмдө өзүм жалгызмын,
Талаада өскөн сомодой.

Уктасам кызык түш көрөм,
Кучактап өзүң бир жүрөм.
Ойгонуп кетсем капыстан,
Сыйналап таппай үшкүрөм.

Көп нерсе менен коштоштум,
Жалгыздык менен достоштум.

Азамды жеңип акыры,
Өзүңдү мактап ыр коштум.

Көрбөстөн тандын атканын,
Сезбестен күндүн батканын,
Чүмкөнүп үйдө жатамын,
Эскерип жаштык чактарым.

* * *

Караңгы түн жүрөгүмө сайылган,
Кастык менен капасынан далымдан.
Көз тунарып алсыраткан алымдан,
Курч канжардын айыкпаган изи бар,
Билгин келсе абалымды Лалахан.

Жабыркадым жаным кейип жараттан,
Душман эмес, ынак достор тараптан.
Бүт денеме заарын чачып тараткан.
Сур жыландын кан тамырдуу уусу бар,
Уккуң келсе арманымды Лалахан.

Айыктырсаң жүрөк эзген дартымдан,
Мен качпаймын убадамдан, антымдан.
Кумарлашып ээрчий берем артыңдан,
Ишенип кой, ак периштем Лалахан.

ЖАЛГЫЗДЫК

Аялым жок, балдарым жок жанымда,
Жанга батып жабыркаттың жалгыздык.
Жаш кезимде ташыркаттың жалгыздык,
Ашыглыктан манчыркаттың жалгыздык.
Кээ бир кезде алсыраттың жалгыздык.
Көз тунарып кансыраттың жалгыздык.

Аппырттым бейм: жаңыламын жалгыздык,
Тынч кезиңди сагынамын жалгыздык.

Кубанчында ыр жазамын жалгыздык.
Ак пейилден чын жазамын жалгыздык.
Урматыңа сыйынамын жалгыздык,
Отторуңа жалынамын жалгыздык.

* * *

Жолукканда кучактатпай, карматпай,
Же болбосо кубанарлык сөз айтпай.
Сынагандай күлүмсүрөп карайсың,
Лалаханым кумарымды таркатпай.

Қабак түйсөң караңгылайт заманым,
Түбөлүккө түгөнгөндөй амалым.
Ишенбесең эч бир айткан сөзүмө,
Мындан ары кандай айла кыламын.

Қараганда көздөрүңдү ардагым,
Көрөм дайым сүйүү оту жанганын.
Күлүп койсоң кээ бир кезде жаркылдап,
Арылгансыйт жүрөк эзген арманым.

* * *

Жашап жүрөм жалын менен өчпөгөн,
Алоолонуп көкүрөктү өрттөгөн.
Ыраазымын тагдырыма, анткени,
Ойлорум бар аткарам деп көксөгөн.

Жашап жүрөм максат менен туп-тунук,
Чымырканып жалтанбастан тик туруп,
Жакшылыкка кол жетчүдөй умтулуп,
Жабыркабай жагалданып кулпуруп.

Артта калды күндү баскан булуттар,
(Билип койсун аңдып жүргөн бузуктар).
Эбегейсиз, эң эсепсиз эрк жумшап,
Жеңип чыктым абийир менен бул сапар.

Ишенип кой: жат болсок да түбөлүк,
Унутулбайт канга сиңген элестер.
Эске түшсө бирге жүргөн кезектер,
Сезим түшкүр жанган оттой дүрт этер.

Ал элестер капилеттен ойгонот,
Жылан өндүү кучагында соймолоп.
Делебенди кээде сонун козголоп,
Кээде жаным кокус тийген ток болот.

Кыйналганда бармагыңды тиштейсиң,
«Унутулгус каргашалуу иш» — дейсиң...
Айласыздан сыр алдырбай эч кимге,
Караанымды туш жагымдан издейсиң...

Ошол кезде узун каттар жазбагын,
Кечиргин деп телефон да чалбагын.
Же болбосо намызыңды тебелеп,
Үйгө келип, үйдөн кабар албагын.

Суранарым бир тал чачты отко сал,
Мен келемин ызаларым унутуп.
Ак боз атка учкаштырып кетемин,
Азабыңдан биротоло кутултуп.

ЭМНЕ ҮЧҮН?

Өңүмдө Сизге сөз айтсам,
Кабакты түйүп кактыңыз.
Түшүмдө неге жолуксаң,
Айттырбай ойду таптыңыз...

Өңүмдө Сизден тартынам,
Түшүмдө неге батынам?

Кучактап жыттап асылам,
Кумардан канбай татынам.

* * *

Курбулар неге эстебейт,
Үйүмө келип кет дебейт.
Чакырбаса өз эрки,
Телефон неге мелтирейт...

СИЗ ДЕГЕНДЕ

Сиз дегенде жүрөк толкуп апкарам,
Не десеңиз моюн сунам, аткарам.
Көңүл улап кээде күлүп койсоңуз,
Ошол күнү ойноп-күлөм каткырам.

Сиз дегенде бүт дүйнөнү унутам,
Керек болсо жалтанбастан уу жутам.
Өлүп жатып чачыңызды уйпалап,
Атыңызды көңүлүмө бек тутам!

Сиз дегенде адашамын жолуман,
(Ойлобоңуз акылынып жогунан).
Көп кыйнабай жүрөгүмдү жаралап,
Алсаңызчы тартып менин колуман.

* * *

Апакай жоолук салынып,
Жаркылдап күлүп жагынып,
Жаныма келип жатасын,
Калгандай мени сагынып.

Көкүрөк кегим тарабай,
Көгөрүп сага карабай,
Тетири карап сүйлөбөйм,
Тежиктүү тентек баладай.

Түшүмдөн чочуп ойгоном,
Сыйпалап таппай толгоном.
Уйкулуу көзүм ачылып,
Уктабай көпкө ойлоном.

Кайрадан кетсем үргүлөп,
Күркүрөп сайдан жел жүрөт.
Сен түшкөн кайык калкылдап,
Жоолугуң көзгө көрүнөт.

* * *

Карабачы мени мынча жалдырап,
Түбөлүккө үзүлгөндө үмүтүн.
Жактырбаймын жалынганды шам чырак,
Миң кайталап кур бекерге күнү-түн.

Бой көтөргүн, тоготпогун эңсетип,
Жалынайын буттарыңа жыгылып.
Жол караткын, жабыркаткын, кейиткин,
Мейли кетсин өзүң үчүн жан чыгып.

Орой дебе: ак пейилден сөз айттым,
Пейли жаман эрке өскөн баладай.
Издеп жүрүп бир өзүңдү мен таптым,
Таштап кетем: көп жалынсаң карабай.

БАЯТТАР

Мен сени өпкөнүмдө ай күйгөн,
Жамгыр жаап, жер дүңгүрөп сел жүргөн.
Кең аалам караңгылап тар болуп,
Эсимде кулак тунуп, ит үргөн.

* * *

Биз эркектер бул турмушта аялсыз,
Бир байкушпуз жер сойлогон амалсыз.

Учалбайбыз бүркүт өндүү канатсыз,
Океанбыз жым-жырт болгон шамалсыз.
(«Аял үчүн» деген ырдын төрт сабы)

* * *

Эчен жолу жаның үрөп кат бердин,
Дос болууга түбөлүккө ант бердин.
Тагдырыма кыйың кезең иш түшсө,
Терс бурулуп, куу түлкүдөй мант бердин.

* * *

Арманым бар, арманым бар айтпаган,
Айталбастан көкүрөктө сактаган. «
Төрөлүпмүн өзүңүздөн өтө кеч,
Ошол себеп күйүт ичте какшанам.

* * *

Угасыңбы ач-кыйкырык үнүмдү,
Арыстандай жараланган чуу салып,
Билесиңби чак түштөгү түнүмдү,
Күн туулуп, жер сыйпалап кыйналып.

ИШТӨӨ КЕРЕК

*«Достон да, душмандан да көңүл
калды»*

А б а й.

Жашырбаймын: атаң-даңка кызыктым,
Алга умтулдум, жол талаштым, тырмыштым.
О, дүнүйө! Ушунчалык кызыксын,
Аягында бутум тайып жылмыштым.

Тарынбаймын тагдырыма, эч кимге,
Көңүл калды көп нерседен түбөлүк.

Ойлоп-ойлоп макул болдум чечимге,
Иштөө керек: артта калсын күбөлүк.

Иштөө керек кара жанды аябай,
Айың сөзгө, кемсинтүүгө карабай.
Иштөө керек күнү-түнү жадабай,
Жакшылыкты-жамандыкты санабай.

* * *

Ак периштем, асыл затым,
Кол алышып кармашпайбыз.
Он жыл эмес, жүз жыл өтсүн,
Биз экөөбүз жарашпайбыз.

Жан жыргалым дөөрүп жатам,
Уйку-соодо жөөлүп жатам.
Анда неге түштөрүмдө,
Көздөрүңдү көрүп жатам.

Көз ирмесем — жанымдасың,
Жүрүп турган канымдасың.
Мен ойгонуп таппай калам,
Эмне деген азоо жансың...

Жалгыз жүрсөм кылчактаймын,
Угулгансып кадамдарың.
Кулагымдан такыр кетпейт,
Жан эриткен авандарың.

Кездер болот унутулгус,
Моюндашып өбүшкөн.
Кездер болот карап тургус,
Мончок жаштар төгүшкөн.

Жан жыргалым дөөрүп жатам,
Мас кезимде жөөлүп жатам.

Биздин жолдор биригишпейт,
Анын баарын көрүп жатам.

* * *

Қараңгы түн... Үйдө жалгыз отурам,
Қыялымда көп нерсени болтурам.
Үйкум качып, кээде басам, тик турам,
Бокалыма кызыл шарап толтурам.

Билем азыр калп жеринен жагынып,
Асыласың өз күйөөңө жалынып.
Ал шордуу жан көз тунарып, багынып,
Жаткан чыгар иллазатка малынып.

Аңкоолукка кыт-кыт күлүп кашкайып,
Қыялыңда кучактайсың мойнумду.
Моокуң канып, жаздығыңа жаш чайып,
Элестейсиң эчен түркүн ойнумду.

Мени элестеп, күйөөңүңдү желкелеп,
Сен жатасың калп жеринен эркелеп.
Эгер билсе кокусупан күнөңдү,
Ал өкүрмөк кара жерди тепкилеп.

Такыр билбейт: ошон үчүн бактылуу,
Аты бар, кызматы бар айтылуу.
Бой көтөрүп, кабак түйүп дымактуу,
Иштен кайтса — сен жылмайып акыштуу.

Эриң жокто сен телефон чаласың.
Сүйөм деген убадамды аласың.
Тиги жаман үй күчүгү болду деп,
Жашың төгүп, эпсиз чатак саласың.

Кечирип кой! Өзүң калдың алданып,
Мен сүйөмүн башка жанды саргайып.

Ишендирдим бал сөз менен карганып,
Билип туруп — аял алдоо — чоң айып.

АКТАМАК

Сулуулардын периштеси Актамак,
Куп жарашат жалгыз бассаң чалкалап.
Сыймыгысың борборумдун, шаарымдып,
Арт жагындан дайым калат эл карап.

Тик караштан ак жүзүңдөн жалтанам,
Билгизбестеп көп ээрчиймин артыңан.
Салам айтып, сүйлөшсөм дейм — тартынам,
О, кантейин, жүрөгүм бар жалкыган...

Көргүм келет көркөмү артык түрүңдү,
Уксам деймин укмуш сенин үнүңдү.
Қарабайсың ээрчип жүрсөм артыңдан,
Қараңгылап жарык турган күнүмдү!

Қайраттанып тике чыгып жолуңдан,
Қармасам дейм аппак билек колуңдан.
Қүлүп койсоң маңдайымда Актамак,
Айырмакмын жүрөк эзген оорумдан!

КАРАГАТ КӨЗҮҢ МӨЛТҮРӨП...

Қарагат көзүң мөлтүрөп,
Қантейин жаным күйгүзөт...
Қеремет келин Актамак,
Қимдерге мойнун сүйгүзөт?...

Қебете — жүзүң үлбүрөп,
Қарегің сонун көрүнөт.
Тик карап мага жылмайсаң,
Жүрөгүм теңге бөлүнөт.

Тоготпой неге күлөсүң,
Томсоруп неге жүрөсүң?
Тоготпой мени койгудай,
Тотукуш беле сен өзүң?

Жүрө бер такыр тоготпой,
Жаныңа жакын жолотпой.
Ырахмат сага, ырахмат,
Мүнөзүң үчүн болоттой...

Карагат көзүң мөлтүрөп,
Кантейин жаным күйгүзөт.
Керемет келин Актамак,
Кимдерге мойнун сүйгүзөт?...

КЫЯЛ

Сулуу толгон Ак сарайдын көркүн ачкан,
Күлүмсүрөп катар басып сыр алышкан,
Ак кайындай бели тутам кыналышып,
Атаандашып люстра менен көрк талашкан,..
Андан ашып эркектерге нурун чачкан,
Булар баары жаралгандай асыл таштан,
Жомоктогу ай перидей жаркылдашкан,
Эркектердин жаш-карысы жүгүнүшөт,
Жагынышып илбериңки болуп чапчаң...

Жалгыз гана өзүм жүрдүм көзүм жоктой,
Бейтааныштай, текеберлүү жан тоготпой.
Сулуулардын эч бирөөсүн жандап койбой,
Бекеринен калжың-кулжуң сөз коротпой.
Четте жүрдүм короодогу чочун койдой,
Сабырым суз ак дилимде өзүң ойлой,
Арасында жок экенсиң Лалаханым,
Үйгө кайттым көңүл кирдеп, көңүл тойбой...

СЕН КИМСИҢ...

Капыс салган жүрөгүмө дүрбөлөң,
Көптөн берди добул-толкун жүрбөгөн,
Жаркылдаган жаз күнүндөй сен кимсиң,
Кумарымды кусалантып үндөгөн?...

Капыс салган көңүлүмө козголоң, —
Эчен жылдар кыш чилдедей муз тоңгон,
Жүзүң жарык, көзүң сонун сен кимсиң,
Аял заттын перисине окшогон?...

Күлкүң сонун — күлгөнүңдө кашкайып,
Толкуп кетем тийген өңдүү ай жарык...
Жүрөк отум жалындаткан сен кимсиң,
Тик карабай жалтанамын апкаарып...

Өзүң көрүп өчкөн отум тутанды,
Араң жеңип кыйын кезең — татаалды...
Жарашыктуу тоту куштай сен кимсиң,
Махабатым жанар тоодой от алды?...

Багындырдың — багынбаска эрким жок,
Уктап жаткан сезимимди бүт козгоп.
Көз алдымда жайнап турган сен кимсиң,
Мандайдагы Чолпон жылдыз сен окшоп?...

ЭМНЕЛИКТЕН ТОГОТПОДУҢ?

Ашык болдум биринчи ирет — көрөр замат,
Жүрөгүмө жалын чачтың — от махабат.
Арман кылдым кебетенди карап туруп,
Көрбөгөнгө мурда сени атаганат!

Күлүп койсоң бүт айланам жарык болду,
Көзүң сүзсөң — өмүрүмө бакыт толду.

Билсең дагы сүйгөнүмдү теңсинбестен,
Тоготподуң кармап койбой сунган колду.

Таарынбадым, такыр сага таарынбадым,
Махабатым улам күчөп жалындадым.
Сүйгөндүгүм ушунчалык терең беле,
Өнүм эмес, түштөрүмдө жаным алдың...

Жылдар өттү, махабатым эскирбеди,
Жүрөгүмдүн түнөгүнө кеч кирбеди.
Элүү жаштан өтсөм дагы, үмүт үзбөйм,
Мен кантейин, тагдыр сага жеткирбеди!

Мен чыдадым азабына узак жолдун,
Өзүң сүйүп, көз алдында карып болдум.
Ушунчалык жаным төшөп, жалынсам да,
Актамагым эмнеликтен тоготподуң?...

АРМАН ЫР

Өзүңдү көп ойлоном төшөгүмдө,
Махабат ашып-ташып жүрөгүмдө.
Арманым бул дүйнөдө болбос эле,
Сен болсоң кучагымда түндөрүмдө.

Кубанчым — куттуу түнүм — бактым болдуң,
Жаркылдап маңдайымда күлгөнүңдө!
Ырдасаң ырың сонун, өзүң сонун,
Ар дайым болсом деймин үлпөтүңдө.

Кербөгөм сендей сулуу өз калкымдан,
Келбети — маңдай жарык жаркылдаган.
Бүт дөңгө коргошундай эрип кетмек,
Жыттасам басып алып алкымыңдан!

Сен неге жолукпадың кыз кезинде,
От жагып, жалын чачып өрт сезимге.
Бактылуу баш айланып жүрөр белек,
Жалындуу махабаттын деңизинде.

Толкутат тунук күлкүң, каткырыгың,
Ансайын жан эриткен назик ырың.
Тизелеп жыгылайын аягыңа,
Алтыным түшүнсөңчү жүрөк сырым!

ӨЗГӨЧӨМ

Өзгөчөм сулуулардын арасында,
Жаркылдап Чолпон болуп жанасыңда.
Карасам көңүл толкуп аптыгамын,
Күчөттүң жүрөгүмдүн жарасыңда!
Өзүңдөй эч ким жоктур, апыртпаймын,
Аялдан биздин Бишкек калаасында.
Унутпайт көргөн эркек дидарынды,
Жашайсың ар биринин санаасында.
Кыялың кыздан соңун, күлкүң күмүш,
Эркелеп кээ бир кезде баласыңда!
Актамак ойноп-күлүп жашап жүрчү,
Сулуулук жүрөк эзген жашасыңда!

СУКСУРДАЙ КӨРГӨН СУЛУУБУМ

Суксурдай көргөн сулуубум,
Сулуудан өткөн улугум.
Суктанып жүрүп өзүнө,
Суу жетпес чөлдөй курудум.

Берметтей таза тунугум,
Бекзада сенин тукумуң.
Издесем такыр таппаймын,
Кай жерде жашоо туругуң?

Суктантат назик сылыгың,
Өрт коет түркүн кылыгың.
Чындыкты айтсам жашырбай,
Актамак сенин кулуңмун.

Уктасам түштө жүрөсүң.
Эркелеп мага күлөсүң.
Өңүмдө неге тоготпой,
Саласың отко сен өзүң?

Суксурдай көргөн сулуубум,
Сулуудан өткөн улугум.
Сутанып жүрүп өзүңө,
Суу жетпес чөлдөй курудум.

КЫЗДАЙ СҮЙДҮМ...

Кыздай сүйдүм кылыгыңа мас болуп,
Жаш кезимдей жалын чачып октолуп.
Сүйөсүңбү чын берилип сен мени,
Тат уйкундан капысынан ойгонуп?

Кыздай сүйдүм улам сага багынып,
Көзүң карап, сөзүң угуп жагынып.
Жер титиреп дүйнө кыйрап жаткансыйт,
Жатканымда бир өзүңө жалынып...

Кыздай сүйдүм эркелетип эркелеп,
Караңгыдай колуң кармап жетелеп.
Сен асылсаң так секирип мойнума,
Элестетем кыз кезинди секелек.

Кучактасам бүткүл денем от болот,
Үнүң уксам өчпөс кумар козголот.
Көрбөй калсам карааныңды эки-үч күн,
Машакатта кайгы тартам онтолоп.

Жаркынымсың таалайыма жаралган,
Жүрөгүмө сүйүү отун жагалган.
Узун болсун, жарык болсун өмүрүн,
Ойноп-күлүп жер үстүндө жүр аман!

Оюң таза, көркүң сонун бийиксиң,
Ок жетпеген зоокадагы кийиксиң.
Мен бактылуу, арманы жок пендемин,
Кокусунан өз колума тийипсиң!

Мендей сени эч бир эркек сүйбөгөн,
Жалыныңа жанын төшөп күйбөгөн.
Ак тамагым ойноп-күлүп жүрө бер,
Көркү болуп бул турмуштун гүлдөгөн!

Кыздай сүйдүм кылыгыңа мас болуп,
Жаш кезимдей жалын чачып октолуп.
Сүйөсүңбү чын берилип сен мени,
Тат уйкуңдан капысынан ойгонуп.

АКМАНДАЙ

I

Карасам көзүң кылгырат,
Байкасам түрдүү сыр турат.
Агарган чачым жолтообу,
Ачыгын айтчы шам чырак.

Көркөмүң сонун кулпурат,
Көрүнсөң көздө — ай турат.
Көрүнбөй калсаң бир күнү,
Көңүлдө асман жер кулайт...

Жылмайсаң күлүп унчукпай,
Азабың тартам уу жутпай.
Түшүнсөң боло Акмандай
Айыкпас дартым курчутпай...

Эстеймин сени күн чыкпай,
Үмүтүм барда жылчыктай.
Үйүндү коргоп жүрөмүн,
Балапан баскан чымчыктай.

Ойлоном сени ай чыкпай,
Талаада кезем тынч жатпай.
Ак маңдай жаным кашайды,
Өзүңдөн жылуу сөз укпай.

Жылмайсаң — жылдыз жангандай,
Агарып таңым аткандай.
Түнөрсөң — күнүм баткандай,
Түбөлүк сулуу Акмаңдай!

ИЗДЕП СЕНИ ТАППАДЫМ...

Көп күн жүрдүм сен жашаган шаарыңда,
Күз айынын гүлдөп турган маалында.
Улам сурап турак жайың табалбай,
Шордуу жүрөк куйкаланды жалында.

Көчө жоктур өзүң издеп барбаган,
Көңүлүмдө толкун болуп чоң арман.
Көзгө түшпөйт периштедей карааның,
Эгер кокус табалбасам, не кылам?

Издей бердим, үмүтүмдү үзбөдүм,
Өзүң болдуң жүрөк эңсеп күткөнүм.
Шаарың күбө, баарың күбө, күн күбө,
Таппадың деп жемелешке жок жөнүн...

Не кылайын издеп сени таппадым,
Колуң кармап катарлашып баспадым.
Кейип кеттим сен жашаган шаарыңдан,
Ачалбастан махабаттын капкагын.

Айлам курду: өзүң издеп таппадым,
Канча эшикти өзүң сурап какпадым?
Өчүң бардай из жашырып табылбай,
Бекиндиңби, ушунчалык аппагым?

Өкүнөмүн; өзүң издеп таппадым,
Өппөй кеттим атыр жыттуу тамагың.
Үмүт үзбөйм, эмки жолу табармын,
Жолум кара, ошол күндү самагың...

КЫЗЫЛДЫ КИЙСЕҢ ЖАРАШАТ...

Кызылды кийсең жарашат,
Кызыгып баары карашат.
Кыналып турсаң жанымда
Кубанып жүрөк, көңүл шат.

Жашылды кийсең жарашат,
Жактырып баары карашат.
Жамалың сенин толкутуп,
Жанымда турсаң көңүл шат.

Жашыл түс, мейли кызыл да,
Акмандай кийип жаркылда.
Сарыны кийгин, көктү кий,
Жарашат сага баары да.

* * *

Толкундайм ширин сөзүңдөн,
Акактай тунук жүзүңдөн.
Тизелеп сенден суранам,
Өптүрүп койчу көзүңдөн.

Кызарып бетиң сүрдөйсүң,
Жомоктон уккан үрдөйсүң.

Көркөмүң сонун өзгөчө,
Таңдагы кызыл гүлдөйсүң!

Жаралган сонун түрдөйсүн,
Жанымды козгоп үндөйсүн.
Жанымда жакын отуруп,
Жаркылдап жайнап сүйлөйсүн.

Айланам назик үнүңдөн,
Жап-жарык сонун күнүңдөн.
Ыраазы болом тагдырга,
Ортоктош кылсаң түнүңдөн!

Күйүткө салды азабың,
Азабым сенин — газалым.
Эркелеп койсоң кез-кезде,
Толкундап ырлар жазамын.

Жүрөктө жаткан сыр болдун,
Атылып чыккан ыр болдун.
Эркелеп күлүп койсоңчу,
Көңүлдө жүрсүн күү-толкун!

ОЙЛОНОМ

Ойлосом Сизди козголом,
Жүрөгүм жанып от болом.
Акмоюн ташбоор экенсиз,
Камбарды аяп койбогон?

Эстесем толкуп козголом,
Өрттөнүп күйүп чок болом.
Жүрөктө жаткан дартымсыз,
Түшүмдө көрсөм ойгоном.

* * *

Жаркылдап көз алдымда сен турасың,
Қымча бел ак кайындай бураласың.
Қокустан өзүң көрүп карыганда,
Мен тарттым махабаттын убарасың.

Билбейсин, махабаттын убарасың,
Қээ бирде кудай жалгап туу аласың.
Қээ бирде колуң жетпей, өксүп-өксүп,
Мүңкүрөп ара жолдо кур каласың.

Махабат — аял заттын көркөмүндө,
Эркектин аны даңктап өткөнүндө.
Калп эмес, жүрөк эзген дартым болдун,
Акмандай өзүң эстейм узун түндө.

Махабат — аял заттын өктөмүндө,
Эркектин тизе бүгүп чөккөнүндө.
Дүйнөдө түк арманым болбос эле,
Акмандай алкымыңдан өпкөнүмдө!

* * *

Кирпигиң тик кадалып жүрөгүмө,
Эридим жылмайыңкы күлгөнүңө.
Мен дагы чарчабаган тулпар элем,
Өкүнөм мурда көрбөй жүргөнүмө.

Кубанамын мен өзүңдү көргөнүмө,
Суктанамын сугум түшүп күлгөнүңө.
Жан эркем уялбачы, тартынбачы,
Жалын бер махабаттын түнөгүңө.

Карасам уяласың, жер карайсың,
Жаркыным миң бир түркүн ой санайсың.
Тартынбай келчи менин кучагыма,
Мен үчүн караңгыда тийген айсың!

Жаркыным унчукпастан чач тарайсың,
Өзүңө жакындасам жалт карайсың.
Билемин жашым улуу, жолум улуу,
Шол себеп жакындасам калтырайсың...

Ыр жаздым баш жоготуп толкунданып,
Уктабай узун түнү күйүп-жанып.
Сен келчи кучагыма көзүң жумуп,
Сезели махабатты эстен танып.

ОЛОҢ ЧАЧ

Туягына кара чачың оролгон,
Өзүң кимсиң — өзгөчө жан чач олоң?

Сен билбейсиң, сен билбейсиң эч качан,
Бороон түнү боюм төшөп жол тоссом.

Сен укпайсың, сен укпайсың эч качан,
Караңгы түн атың атап боздосом.

Карабайсың кашың серпип таптакыр,
Баш ийип бет алдындан кол созсом.

Мээримин жок — таштан беле жүрөгүң,
Аябайсың — мусапырга окшосом.

Жер кыдырып табалбадым өзүңдөй,
Эми калды сураштыруу космостон.

Сени сүйгөн эч бир жанга теңебей,
Чын казалчың Камбаралы мен болом.

ЛИФТ ЖӨНҮНДӨ ЫР

Биз жүргөндө лифт менен,
Толкундап кетти бүт денем.

Мойнундан сүйдүм тартынып,
Тилегим келип дегдеген.
Мен үчүн кымбат түбөлүк,
Унуткус ошол көз ирмем.
Мынчалык сызат токтобой,
Канаттуу беле лифт деген?
Метрого качан түшөмүн,
Перидей айым Сиз менен?

САЛАМ КАТ

Амансыңбы асыл затым Чолпон-бегим,
Жүрөгүмдө жашап жүргөн жаркын келин.
Элестетсем карааныңды көз алдыма,
Жарк дей түшөт жарашыктуу көркүң сенин...

Күндөр өтөт биз экөөбүз тил табышпай,
Жүрөктөрдөн жалын чачып от жагышпай.
Чып пейилден жаным эркем сыр алышпай,
Бараткансыйт мамилебиз кыйчалыштай.

Жолукканда көз карашың кыш күнүндөй,
Кээ бир кезде суз карайсың түк үндөбөй.
Сен канчалык тоготпостон кыр салсаң да,
Таң каламын жүргөнүмө мен түңүлбөй.

Аял заттан сөөгү таза Чолпон-бегим,
Кыйнадың го жалдыратып, барбы кегич.
Үмүт үзбөй ыр түрүндө кат жибердим,
Түшүнөр деп азабымды күйгөн менин...

ЧОЛПОНУМ

Тартынбаган жан алгычтын өзүнөн,
Жалтанбаган карышкырдын көзүнөн,
Эмнеликтен сөз табалбай жалдырайм,
Тартыгандай ай чырайлуу жүзүңөн?...

Сени сүйөм жанып турган Чолпонум,
Кантип сүйбөйм, аял болсоң соп-сонун?
Кокусунан терс бурулуп кетет деп,
Ар бир сайын кезиккенде коркомун...

Сени сүйөм, сүйбөй кантип турамын,
Айлам барбы, сүйө турган убагым.
Эгер кокус шагым сынса, жер карайм,
Чының айтчы: анда кимге убалым?...

Сени сүйөм, сүйгөнүмдө калпым жок,
Карганбаймын, сага берер антым жок.
Ак бетинден эркелетип өбөйүн,
Кучагымда өзүң турсаң гүлгө окшоп.

Тартынбаган жан алгычтын өзүнөн,
Жалтанбаган карышкырдын көзүнөн,
Эмнеликтен сөз табалбай жалдырайм,
Тартынгандай ай чырайлуу жүзүңөн?...

АР ТҮРДҮҮ ЫРЛАР

ИЧТИМ ШАРАП...

Ичтим шарап күйүтүмдү басалбай,
Көңүлүм боздоп, төшөгүмдө жаталбай.
Өмүрүмдүн кырчың кези кетти го,
Жылдар өтүп, улам турмуш татаалдай!..

Ичтим шарап аянбастан мас болдум,
Эң бир жакын достор менен кас болдум.
Жашап жүрдүм тартынбастан эч кимден,
Өмүрүмө туура келген тар жолдун.

Ичтим шарап сулууларды аябай,
Эри барбы, эри жокпу карабай.
Айрымдары эсте жүрөт унутпайм,
Айрымдары жүрөктөгү жарадай...

Ичтим шарап Лалаханды эскерип,
Өмүрүмө кап-караңгы кеч кирип.
Күндөр болду, өзүм гана билемин,
Ыйлаганмын жаш баладай эчкирип,

Ичтим шарап тиштеримди тиштенип,
Кастарымдан өч алам деп кезенип.
Кечирмекмин Лалаханым ошондо,
Колун берсе кучак жайып кез келип

Ичтим шарап эч нерседен жазганбай,
Шордуу адам эрме чөлдө азгандай.
Таягы жок алсыз болуп баскандай,
Кетмени жок таштуу жерди казгандай.

Ичтим шарап максаты жок шордуудай,
Сен аядың ошол кезде, о, кудай.
Баарын жеңдим ойноп-күлүп жүрөмүн,
Алтымышта жигит кездей солкулдай!

ФАТИМА

Аялдын көркү Фатима,
Сыйынам ыйык атыңа.
Көп карап көзүм тойбоду,
Кебетең мынча татына.

Сулуунун көркү Фатима,
Суктанам ыйык затыңа.
Жалт карап койсоң айбыгам,
Айталбай сөздү батына.

Каштары кара Фатима,
Мас болсом атыр жытыңа.
Уктасам уйкум канбаса,
Оролуп жатып бутуңа.

Көздөрүң сонун Фатима,
Салбасаң назар датыма.
Таппасаң дары датыма,
Айыкпас ооруу таптыма.

* * *

Бул дүйнөдө төрөлгөн соң бир ирет,
Жашоо керек жалтанбастан бой тиреп.

Кастарыңды калтыратсаң, үркүтсөң,
Эр жигитке андан башка не керек?

Бул дүйнөгө келген болсоң бир ирет,
Сулуу сүйүп, баркын билип эркелеп.
Өмүрүңдө сен армансыз өтөсүң,
Эр жигитке андан башка не керек?

Бул дүйнөгө келген болсоң бир ирет,
Элин сүйгүн, тилин сүйгүн титиреп.
Өлсөң дагы арманы жок өтөсүң,
Эр жигитке андан башка не керек?

Жаралган соң бул турмушта бир ирет,
Бекем болгун сен достукка жан үрөп.
Досторуңду кыйын кезде таштаба,
Эгер болсоң эр азамат, эр жүрөк.

КӨРКҮҢ СОНУН

Көркүң сонун, көркөмүңдөн өзүң сонун,
Көз карашың, күлмүңдөгөн көзүң сонун.
Бүткүл кыргыз сүйүп сени карап турат,
Сыналгыдан сен сүйлөсөң — сөзүң сонун!

Куп келишкен кымча белдүү боюң сонун,
Көргөн жанды толкундаткан мойнуң сонун.
О, асылзат көз тийбесин кебетеңе,
Сен сулуусун, сен сыймыгы Ала Тоонун!

Үнүң жакшы улуу тоонун уларындай!
Сен ыйыксың пайгамбардын тумарындай.
Жаркын жүзүң көз алдымда жайнап турат,
Кимге айтамын аткарылбас арманымды ай!

ЭНЕ ТИЛ

Эне тил — биздин энебиз,
Козудай күндө эмебиз.
Сүтүнөн ууздай чыйралып,
Эркелеп өсөт денебиз.

Эне тил — биздин атабыз,
Эркелеп күндө жатабыз.
Кайраты менен чыйралып,
Кумарга жыргап батабыз.

Бабалар билген ыйык тил,
Кыргыздар үчүн сыймык тил.
Кылымдар ашкан тилиңди,
Жаныңдай көрүп сүйө бил!

ЖАН ЭРКЕМ

Көрбөй калсам көңүлүмдө жүрөсүз,
Түштөрүмдө эркелейсиз, күлөсүз.
Жашырбастан айтыңызчы жан эркем,
Сиз өзүңүз кандай өмүр сүрөсүз?

Өзүм үчүн балдан ширин сөзүңүз,
Толкундатат карагаттай көзүңүз.
Кармасам дейм колунузду күн сайын,
Сүйгөпүмдү билесизби өзүңүз?..

Жолукканда толкундаймын байкатпай,
Отурамын өзүңүзгө сөз айтпай.
Сүйлөсөңүз эң бир назик жаркылдап,
Уга берем сөзүңүздү үн катпай.

Мага кымбат жан эриткен үнүңүз,
Сиз өткөргөн күнүңүз да, түпүңүз...

Суранарым өзүнүздөн жан эркем,
Жолукканда көзүнүздү сүзүңүз...

СУЛУУ АЯЛ ЖӨНҮНДӨ

Сулуу аял — суктандырат, күйдүрөт,
Жол каратат, өң аздырат, чөктүрөт.
Жүрөк эзген көз жашынды төктүрөт,
Күлүп койсо, көңүлүндү өстүрөт.
Өжөр болсоң, кыйын болсоң эр жигит,
Акырында ак тамактан өптүрөт.

Сулуу аял — атыр жыттуу, жамалдуу,
Сыйы да бар, сыр алдырбас каадалуу.
Көздөрү бар жүрөгүнө кадалуу
Сөздөрү бар куу түлкүдөй амалдуу.

Өптүрсө да бир өзүндөн пайда алуу.
Байка Камбар: тил астында тили бар,
Кегин сактайт жүрөгүндө залалдуу.

КОШ, АЛЖИР!

Кош, Алжир! Кайра сага келеминби,
Билбеймин кайра салам береминби,
Жеринде аз күн болдум, тузуң таттым,
Козгодуң жүрөктөгү делебемди.

Кош, Алжир! Кайра сени көрөмүнбү,
Кайрадан досторумду өбөмүнбү,
Суктанып ыйык жериң араладым,
Чөлүндү, тоолорунду, өрөөнүндү.

Кош, Алжир! Тарыхың бар кан боелгон,
Кармашып душман менен, даңкка толгон,
Төрөпсүң эр азамат баатырларды,
Жалтанбай өзүң үчүн ойрон болгон.

Баш ийдим мүрзөсүнө баатырлардын,
Гүл коюп, арбактарын кадырладым,
Эч качан унутулбайт асыл жандар,
Арнашкан Мекен үчүн ыйык жанын.

Унутпайм саякаттап жүргөнүмдү,
Атактуу Сахараны, аптап күндү.
Жүрөсүң көпкө чейин жүрөгүмдө,
Көзүмө тартып кеттим сүрөтүңдү.

Эстеймин деңизинди Жер Ортолук,
Койнунда чабак урган теңтуш болуп.
Толкуну тоодой болуп качырада,
Беттештим өжөрлөнүп ошончолук.

Суктанып көркүң көрдүм кыздарыңдын,
Жаркылдайт нуру сымак жылдыздардын.
Тил билбей, көзүң тиктеп момун болдум,
Болсом да курч жигити кыргыздардын.

Кош, Алжир! Кайра сага келеминби,
Билбеймин кайра салам береминби.
Жеринде аз күн болдум, тузуң таттым,
Козгодун жүрөктөгү делебемди.

О, ТАБИЙГАТ!

Кайдан-жайдан капысынан күн бүркөлүп,
Так төбөдөн кара булут түрмөктөлүп.
Чагылгандар жаркылдашып айбат берди,
Күн күркүрөп саратанда жамгыр төгүп.

Жамгыр төктү аптап күндүн мизин алып,
Шаарыбыздын көркүн ачып ушунчалык.
Ысык күндөн жаны кейип акактаган.
Шаңкылдашып шайыр жүрөт журт кубанып.

Журт кубанып, салкын тилейт, жамгыр тилейт,
Кыз-жигиттер кубанышып, ырдап бийлейт.
О, табийгат ченеми жок мол экенсиң,
Жан жыргаттың: сага кимдер башын ийбейт.

О, табийгат! Жалгыз сага жагынабыз,
Ыссыгыңа, ызгаарыңа багынабыз.
Бизге керек жамгырың да, аптабың да,
Ошон үчүн дайым сени сагынабыз!

* * *

(АЗИЛ)

Кызылдан кыя өтпөгөн,
Кыздардан башка өптөгөн,
Лалахан деп жалындап,
Жүрөгү күйүп өрттөнгөн,
Казалдар жазып — чер жазып,
Өпөрү менен көрктөнгөн,
Кайраты келсе тартынбай,
Тирсшип кеткен көк менен,
Өмүрүн дуулап жашаган,
Кармашып кызыл өрт менен.
Кыргыздын кыраан бир уулу,
КАМБАР да өтөр дүйнөдөн...

ЖАЗДЫ СҮЙӨМ...

Төрөлүпмүн добул жүргөн жаз айында,
Селдер дуулап, ташкындаган сай-сайында.
Ошон үчүн күрпүлдөгөн мүнөзүм бар,
Атырылган улам күчөп ансайын да.

Төрөлүпмүн гүл оронгон май айында,
Булбул сайрап, тилин безген ак таңында.
Ошон үчүн Лалахан деп ырлар жазам,
Махаббатым жалын болуп күн сайын да.

Төрөлүпмүн майлуу-сүттүү жаз айында,
Берекеси ашып-ташкан казанында.
Ошон үчүн пейлим кенен, колум ачык,
Түк билбеймин сараңдыктын азабын да.

Төрөлүпмүн жаз айынын аптабында,
Жер жаңырган түп тамырлуу катмарында.
Ошон үчүн адамда жок ак көңүлмүн,
Аны билет жаман көргөн кастарым да.

МУХТАР ШАХАНОВГО

Боордошторум, туугандарым казактар,
Биздин элдин тарыхында азап бар.
Те заманда, казак кайың сааганда, “
Гисар ашып, көз жаш төккөн кыргыздар.

Казак десем жүрөгүмдө достук бар,
Көккө жетип көкөлөгөн ак шумкар.
Кыргыз-казак бир туугандай ынтымак,
Элчи кезде менин досум, сен Мухтар.

Казак десем жүрөгүмдө сүйүү бар,
Ойноп-күлөм, такыр болбойт көңлүм тар.
Казак-кыргыз колтукташып жүрүшөт,
Тируу кезде сенин досуң — мен Камбар.

КАЙДА ЖҮРДҮҢ?..

Кайда жүрдүң жаш кезимде жолукпай,
Карматпаган африкалык төө куштай.
Аял заттан артык өзүң жаралган,
Пери белең кол жетпеген укмуштай.

Жүрбөйт белем так төбөмө көтөрүп,
Уйку билбес узун түндөр өткөрүп.

Арманымды түштөн кийин кимге айтам,
Көздөрүндү балбылдаган кеч көрүп.

Жүрбөйт белек акыл-эстен адашып,
Колтукташып кошмок гүлдөй жанашып.
Сагынчыбыз улам дүрбөп, тарабай,
Сүйүү ташып, сүйүү күчөп карашып.

Кайда жүрдүң отузумда жолукпай,
Муну ойлосом кантип турам оолукпай.
Жан экенсиң көзгө даана көрүнгөн,
Колго кармап эл чакырган жоолуктай.

Кайда жүрдүң кол кармашып гүл тербей,
Кайда жүрдүм бир өзүнө гүл бербей?
Кайда жүрдүм караңгыда темселеп,
Ашыглыктын кубанчынан элирбей?

Кайда жүрдүм кадырыңа мен жетпей,
Колуң кармап көлөкөмдөй ээрчитпей.
Ташбоор белең: кайда жүрдүң көрүнбөй,
Жүрөгүмдү жалындатып дегдетпей?

ТИЛ ДЕП ЖАШАЙТ БОБУЛОВ...

Тил деп жашайт Бобулов,
Эл деп жашайт Бобулов:
Ата журтум — Ала Тоо,
Бел деп жашайт Бобулов.
Дооматтары кастардын,
Жел деп жашайт Бобулов.
Бүт өмүрүм, тагдырым,
Сел деп жашайт Бобулов.
Депутаттык кайрадан,
Кел деп жашайт Бобулов.

СОГУШ УЧУРУНДАГЫ ЖЕТИМДИН ЫРЫ

Жетимдиктин күнү курсун абалар,
Күн көрөмүн тууганы жок каралар.
Эрге тийип энем кетти карабай,
Атам өлүп кан майданда көз салар.

Жетимдиктин күнүн көрдүм аябай,
Тентип жүрөм эч ким мага карабай,
Бүлүк салып ата-энемден айрыган,
Гитлер өзү ит бакса экен кудай-ай!

Жетимдиктин түрү жаман курусун,
Кийимим жок — ушул менин турушум.
Согуш ачып, гүл турмуштан айрылткан,
Гитлер шүмшүк ач бөрүдөй улусун!

* * *

Жигит элең арыстандай жулунган,
Адилдикти, ар-намысты туу кылган,
Өзүң барып толкундарга урунган,
Кээде сынып, уккан жеме улуудан,
Жетимишке кантип чыктың Алыкул?

Отуз жашта боз ат минип ойногон,
Камчыланып көл айланып бойлогон
Шиллер менен беттешүүнү ойлогон
Ырлар дарып, кубангандан тойлогон,
Жетимишке кантип чыктың Алыкул?

Отуз беште талант ташып жарк эткен,
Үзүр алып талыкпаган эмгектен,
Жаштар сүйүп билген жанды дегдеткен,
Катуу оорудан, арга барбы жалп эткен,
Жетимишке араң чыктың Алыкул.

КЫРГЫЗ ТИЛИНИН КАСТАРЫНА

Кыргыздын кыргыздан башка жоосу жок,
Кыргыздын Ала Тоодон башка тоосу жок.
Эл эмеспиз, журт эмеспиз эч качан,
Эне тилдин ар-намысын жоготсок.

Эне тилдин ар намысын жоготсок,
Өсүшүнө биз кыргыздар бут тоссок.
Келечекте укум-тукум кечирбейт,
Каргыш айтып боздоп ыйлап шолоктоп.

Эне тилди соода кылган кыргыздар,
Өз энесин чанган менен барабар.
Кыргыз тили — кыргыздардын дөөлөтү,
Андан артык дагы кандай байлык бар?

Кыргыз тили — ар-намысым, энекем,
Түгөнбөгөн алтын кенчим, берекем.
Чейрек кылым кыргыз тилин кемсинткен,
Турдакунда улуттук сезим бар бекен?

Эне тилим — ырысым да, бактым да,
Хап отурган кереметтүү тактым да.
Түбөлүккө кыргыз кечпейт Бекмамат.
Көз көрүнө кыргыз тилин саттың да!

Кыргыз тили бабалардын батасы,
Өз элимдин көз жашы да, капасы.
Мүрзөсүндө каргап уулун жаткандыр,
Салижандын Жигит деген атасы.

Депутаттар! Эл урматтап шайлаган,
Ар бириңе тизе бүгүп айланам!
Кол бергиле кыргыз тилдин баркы үчүн,
Ак пейилден намыс сактап кайрадан!

Кыргыздын кыргыздан башка жоосу жок,
Кыргыздын Ала Тоодон башка тоосу жок.
Эл эмеспиз, журт эмеспиз туугандар,
Эне тилдин ар-намысын жоготсок!

ТУУГАН ЖЕРИМЕ

Мен жетип тууган жериме,
Көкүрөк тостум желпие.
Эркелеп көңүл жалындайт,
Жүрөккө жакын демине.

Кырколдон салкын жел жортуп,
Таң эртең менен ойготуп,
Айлымда жүрдүм эчен күн,
Көңүлдө ырлар толготуп.

Тоосуна чыгып Ноокаттын,
Кучагым жайып сулк жаттым.
Лалахан түшүп эсине,
Уктабай ойлоп муң каттым.

Көркүнө Кыргыз-Атанын,
Суктанып тойбой жатамын.
Маңдайдан сонун көрүнөт,
Алтындай кызыл Жатаным.

Суу жоктур тунук Абшырдай,
Туйласа күчү — жакшы ырдай,
Кубаты анын шунчалык,
Мас кылат арак сундурбай.

Суусунун жутуп Абшырдын,
Көңүлүм өсүп жакшырдым.
Башымды ийип жүгүнүп,
Түбөлүк сүйүүм тапшырдым.

Мен жетип тууган жериме,
Көкүрөк тостум желине.
Жалындап жаным умтулат,
Жүрөккө жакын демине.

ТООЛОРУМ

Караганда көз кайкыган тоолорум,
Ак мөңгүсү алтын сымак жер соорум,
Кайда жүрсөм көңүлүмдө турасын,
Төрөлгөндөн эгиз өскөн бир боорум.

Өркөчтөнгөн өкүмү күч тоолорум,
Өзгөчөсүң — сенден ашык не сонун?
Бабаларым өзүң сактап жан берип,
Талкалаган сай батпаган жоолорун.

Асман менен эрк талашкан тоолорум,
Сенден бийик, сенден таза не сонун?
Аппак карың көздөрүмдүн нурубу,
Ак калпагым сенден алган порумун.

Кыш айында көркүн ачкан эң сонун,
Кымбатымсың касиеттүү тоолорум.
Араласам атчан жүрүп койнунду.
Атырылат асман тиреп ойлорум.

Жай айында жагалданган эң сонун,
Жаркынымсың жарашыктуу тоолорум.
Бетегеңе бетим тийип уктасам,
Бекемделет пейли таза ойлорум.

Алыс жүрсөм карааныңды сагынам,
Кадырыңа, келбетиңе жагынам.
Ыйык көргөн мекенимсиң, жеримсиң,
Бийик койгон, артык койгон баарынан.

САХАРАДАН КАТ

Чалкалап жаткан төө кайда,
Шарпылдап аккан суу кайда,
Калкылдап жаткан көл кайда,
Жаркылдап күлгөн сен кайда?

Тууганым кымбат эл кайда,
Тап-таза соккон жел кайда,
Жамгырың куйса асмандан,
Сайларың төлгөн сел кайда?

Агарып аткан таң кайда,
Кыядан баткан күн кайда,
Кокустан калсам бул жайда,
Өмүрүм өтмөк арманда...

* * *

Асмандап өскөн пальмасың,
Асылсам тилим албайсың.

Жап-жалгыз өскөн пальмасың,
Жалынсам тилим албайсың.

Ийилип өскөн пальмасың,
Ыйласам тилим албайсың...

Бийикте өскөн пальмасың,
Бийлесем тилим албайсың...

МАЗМУНУ

Махабат аралы, жаралуу жүрөк, кагаз жана калем	3
Элим бар	10
Дилдеги жылдыздар	23
Эне мээрими	46
Лалахан казалдары	58
Көкүрөк сырлары	113
«Акын кыялы» ыр китебине ырбей калган ырлар	155
Эски дептерден («Махабат аралы» ыр китебине ырбей калган ырлар)	166
Ар түрдүү ырлар	193

Көркөм адабий китеп
Камбаралы Бобулов

АРМАН КИТЕП

Ы Р Л А Р

Бишкек, «Акыл» мамконцерни

Кыргыз тилинде

Литературно-художественное издание

Камбаралы Бобулов

КНИГА ПЕЧАЛИ

С Т И Х И

Бишкек, Госконцерн «Акыл»

На кыргызском языке

Редактору *Ж. Медералиев*
Сүрөтчүсү *Ж. Жайчыбеков*
Сүрөт редактору *К. Сейталиев*
Техн. редактору *А. Гурьева*
Корректору *Н. Абыкеева*

ИБ № 5281

Терүүгө 11. 12. 96 берилди. Басууга 4. 02. 97 г. кол коюлду. Газетная кагазы. Кагаздын форматы 70×90¹/₃₂. 6,5 физ. басма табак. 7,60 шарттуу басма табак. Заказ № 64. Нускасы 2000. Келишим баа.

«Акыл» мамконцерни
720361, ГСП, Бишкек ш., Совет көчөсү, 170.

Т. Суванбердиев атындагы Кыргызполиграфкомбинаты.
720461, ГСП, Бишкек ш., 5, Суванбердиев көчөсү, 102.

